

สภาพปัญหา ความต้องการ และการพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม

ในบทนี้ผู้วิจัยจะเสนอผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพปัญหา ความต้องการ คุณภาพชีวิตและสังคม ตลอดจนผลการพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม ในเขตชนบทยากจนจาก หมู่บ้านที่เป็นกรณีศึกษา 2 หมู่บ้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 กรณีศึกษาที่ 1 : หมู่บ้านคอน อำเภอบางปลาร้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ส่วนที่ 1. สภาพพื้นฐานของชุมชน

- 1.1 สภาพพื้นฐานของจังหวัดสุพรรณบุรี
- 1.2 สภาพพื้นฐานของอำเภอบางปลาร้า
- 1.3 สภาพพื้นฐานของตำบลบางใหญ่
- 1.4 สภาพพื้นฐานของหมู่บ้านคอน
  - 1.4.1 สภาพภูมิศาสตร์
  - 1.4.2 ประวัติหมู่บ้าน
  - 1.4.3 สภาพการพัฒนา
  - 1.4.4 สภาพโครงสร้างพื้นฐาน
  - 1.4.5 สภาพเศรษฐกิจ
  - 1.4.6 โครงสร้างทางสังคม
  - 1.4.7 สภาพการปกครอง
  - 1.4.8 สภาพประชากร
  - 1.4.9 สภาพสังคมและวัฒนธรรม

ส่วนที่ 2 สภาพการศึกษาของชุมชน

- 2.1 สภาพการศึกษาของประชาชนในชุมชน
- 2.2 สภาพการศึกษาของชุมชน
  - 2.2.1 การศึกษาในระบบโรงเรียน
    - 2.2.1.1 ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียน
    - 2.2.1.2 สภาพสังคมในโรงเรียน
    - 2.2.1.3 ครู และบุคลากรในโรงเรียน

- 2.2.1.4 ประวัติโรงเรียน
- 2.2.1.5 สภาพการจัดกิจกรรม / โครงการ เพื่อพัฒนาคุณภาพ ชีวิตและ
- สังคม
- 2.2.1.6 สภาพความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- 2.2.2 การศึกษาตามแนววิถีชีวิต
- 2.2.2.1 การศึกษานอกระบบโรงเรียนสังกัดกรมการศึกษานอก
- โรงเรียน
- 2.2.2.2 การศึกษาจากหน่วยงานราชการ
- 2.2.2.3 การศึกษาที่ชาวบ้านได้จากภูมิปัญญาในชุมชน
- ส่วนที่ 3. ปัญหาและความต้องการคุณภาพชีวิตและสังคม
- ส่วนที่ 4. การพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต และสังคม
- ตอนที่ 2. กรณีศึกษาที่ 2 : หมู่บ้านดง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง
- ส่วนที่ 1. สภาพพื้นฐานของชุมชน
- 1.1 สภาพพื้นฐานของจังหวัดอ่างทอง
- 1.2 สภาพพื้นฐานของอำเภอโพธิ์ทอง
- 1.3 สภาพพื้นฐานของตำบลสองศรีภักษ์
- 1.4 สภาพพื้นฐานของหมู่บ้านดง
- 1.4.1 สภาพภูมิศาสตร์
- 1.4.2 ประวัติหมู่บ้าน
- 1.4.3 สภาพการพัฒนา
- 1.4.4 สภาพโครงสร้างพื้นฐาน
- 1.4.5 สภาพเศรษฐกิจ
- 1.4.6 โครงสร้างทางสังคม
- 1.4.7 สภาพการปกครอง
- 1.4.8 สภาพประชากร
- 1.4.9 สภาพสังคมและวัฒนธรรม
- ส่วนที่ 2. สภาพการศึกษาของชุมชน
- 2.1 สภาพการศึกษาของประชาชนในชุมชน
- 2.2 สภาพการศึกษาของชุมชน
- 2.2.1 การศึกษาในระบบโรงเรียน

- 2.2.1.1 ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียน
- 2.2.1.2 สภาพสังคมในโรงเรียน
- 2.2.1.3 ครูและบุคลากรในโรงเรียน
- 2.2.1.4 ประวัติโรงเรียน
- 2.2.1.5 สภาพการจัดกิจกรรม/โครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและ

สังคม

- 2.2.1.6 สภาพความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- 2.2.2 การศึกษาตามแนววิถีชีวิต

ส่วนที่ 3. ปัญหาและความต้องการคุณภาพชีวิตและสังคม

ส่วนที่ 4. การพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม

ตอนที่ 1. กรณีการศึกษาที่ 1 : หมู่บ้านคอน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ส่วนที่ 1. สภาพพื้นฐานของชุมชน

1.1 สภาพพื้นฐานของจังหวัดสุพรรณบุรี

จังหวัดสุพรรณบุรีตั้งอยู่ในภาคกลางด้านทิศตะวันตกของประเทศไทย มีแม่น้ำสุพรรณบุรี หรือ แม่น้ำท่าจีน ไหลผ่านตามแนวยาวของจังหวัดจากเหนือจรดใต้ มีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 5,258 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,348,755 ไร่ อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางรถยนต์ ประมาณ 107 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดชัยนาท และจังหวัดอุทัยธานี

ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดนครปฐม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดพระ

นครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดกาญจนบุรี และ จังหวัดอุทัยธานี

ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีน้ำท่วมขังในฤดูน้ำหลาก ส่วนพื้นที่ทางตอนเหนือและตะวันตกมีสภาพเป็นภูเขาและที่ราบสูง สภาพดินเป็นดินเหนียว ปริมาณน้ำฝน โดยเฉลี่ยประมาณ 1,195 มิลลิเมตรต่อปี อุณหภูมิโดยเฉลี่ยตลอดปี 28 องศาเซลเซียส แบ่งการปกครองเป็น 10 อำเภอ 110 ตำบล 925 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 834,646 คน แยกเป็นชาย 408,466 คน หญิง 426,180 คน อัตราส่วนประชากรต่อบ้าน 4.49 คนต่อบ้าน ความหนา

แน่นของประชากรโดยเฉลี่ย 156 คนต่อตารางกิโลเมตร มีการจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับก่อน ประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 99.9 อาชีพที่สำคัญของประชากรคือ อาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา การทำไร่ไถ้ออ มั่นสำปะหลัง การเลี้ยงสัตว์น้ำจืด ได้แก่การเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม และปลา นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงปศุสัตว์ ได้แก่ เป็ด ไก่ วัว เป็นต้น

ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

จังหวัดสุพรรณบุรีได้จัดทำโครงการ “สุพรรณบุรี” ขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านชนบท ทุกหมู่บ้าน ให้ได้รับการพัฒนาในแนวทางเดียวกัน โดยผนวกเอางานโครงการปี รมณรงค์คุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติ นโยบายการพัฒนาชนบทของจังหวัด และเป้าหมายการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานมาผสมผสานกัน จัดขึ้นเป็นองค์ประกอบ และมาตรฐานหมู่บ้านพัฒนาจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมี 57 ข้อ หรือ 57 งาน โดยเริ่มประกวดโครงการมาตั้งแต่วันที่ 5 ธันวาคม 2528 และในปีดังกล่าว มีหมู่บ้านที่ดำเนินการพัฒนาตามโครงการ “สุพรรณบุรี” แล้วทั้งสิ้น 802 หมู่บ้าน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานคือ การฝึกอบรม คณะกรรมการหมู่บ้าน และผู้นำท้องถิ่นให้มีความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของโครงการ และฝึกให้คณะกรรมการหมู่บ้าน ทำการสำรวจข้อมูลของหมู่บ้านเพื่อให้รู้สถานภาพ ของชาวบ้านก่อนเริ่มทำการพัฒนา โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกอบด้วย ผู้จัดการโครงการ ปลัดอำเภอ สาธารณสุขตำบล เกษตรตำบล เจ้าหน้าที่สำรวจ ครู ใน กปต. และพัฒนากรประจำตำบลเป็นที่เล็ง จากนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐและคณะกรรมการหมู่บ้านได้ร่วมกัน ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลมาเปรียบเทียบกับองค์ประกอบ และมาตรฐานแต่ละข้อ ผลการสำรวจ เรื่องใดที่ยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน จะต้องมีการปรับปรุงต่อไป ตามขั้นตอนของโครงการ ยังได้มีการกำหนดให้มีการแบ่งหมู่บ้านเพื่อการพัฒนาอีกด้วย ซึ่งคำว่า “หมู่บ้าน” หมายถึงกลุ่มหรือละแวกบ้าน ดำเนินการโดยแบ่งขอบ หมู่บ้านออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ 10-15 หลังคาเรือน แต่ละกลุ่มจะมีการบริหารกลุ่ม จัดให้มีการคัดเลือกหัวหน้ากลุ่ม รองหัวหน้ากลุ่ม เลขานุการกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม และที่ปรึกษากลุ่ม ซึ่งทำการกลุ่ม จะใช้เป็นสถานที่พบปะปรึกษาหารือของชาวบ้านในยามว่าง ใช้แสดงสถิติของข้อมูลต่าง ๆ ของกลุ่ม และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจได้อีกด้วย (บรรยายสรุปจังหวัดสุพรรณบุรี ปี 2539) ซึ่งหมู่บ้านคอน อ.บางปลาหมอ เป็นหมู่บ้านหนึ่งในที่อยู่ในโครงการสุพรรณบุรี

1.2 สภาพพื้นฐานของอำเภอบางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี

อำเภอบางปลาหมอ เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2440 สมัยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสุจายาทร เป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ชื่อ อำเภอ “บางปลาหมอ” จากคำบอกเล่ามาจากชื่อ “ปลาหมอ” ซึ่งมีอยู่ชุกชุมที่สุด บริเวณที่ตั้งของที่ว่าอำเภอ ซึ่งเดิมตั้งอยู่ตรงปาก

คลองบางปลาแม่ ด้านใต้ตลาดเก้าห้อง ของตำบลบางปลาแม่ ซึ่งต่อมาเกิดไฟไหม้อาคาร ประกอบกับน้ำเซาะตลิ่ง จึงได้ย้ายที่ว่าการอำเภอมาอยู่ในที่ปัจจุบัน คือ ริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน ฝั่งตะวันออก หมู่ที่ 5 ตำบลโคกคราม ห่างจากจังหวัดสุพรรณบุรี 10 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานคร 90 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินสาย 340 อาณาเขตติดต่อมีดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอผักไห่ และอำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรี

อยุธยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอเมือง และ อำเภออู่ทอง จังหวัด

สุพรรณบุรี

อำเภอบางปลาแม่มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 482,954 ตารางกิโลเมตร หรือ 301,846 ไร่ แยกเป็นพื้นที่ราบ 434,659 ตารางกิโลเมตร หรือ 277,698 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 92 ของพื้นที่ทั้งหมด ที่เหลือเป็นพื้นน้ำ 48,295 ตารางกิโลเมตร หรือ 24,147.68 ไร่ สภาพทั่วไปเป็นที่ลุ่ม ดินดี มีน้ำท่วมขังช่วงเดือน สิงหาคม ถึง เดือนธันวาคม ของทุกปี พื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูก ทำนา มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน และมีคูคลอง หนองน้ำจำนวนมาก ซึ่งเหมาะแก่การประมง และเลี้ยงสัตว์น้ำ ลักษณะอากาศเป็นแบบมรสุม 3 ฤดู อุณหภูมิเฉลี่ย 29.50 องศาเซลเซียส มีประชากรทั้งสิ้น 89,514 คน แยกเป็นชาย 43,543 คน เป็นหญิง 45,971 คน ความหนาแน่น 184 คนต่อตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 14 ตำบล 124 หมู่บ้าน 4 สุขาภิบาล

สภาพเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร คือ นาข้าว ไร่นาสวนผสม เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา และทำไร่ผัก โดยมีพื้นที่ 278,000 ไร่ ด้านอุตสาหกรรม มีโรงสีข้าว 29 แห่ง โรงเลื่อย 3 แห่ง และ โรงงานอุตสาหกรรม 2 แห่ง ส่วนด้านพานิชยกรรม มีธนาคาร 3 แห่ง สหกรณ์การเกษตร 1 แห่ง บริษัท หรือห้างหุ้นส่วน 40 แห่ง ร้านจำหน่ายทองรูปพรรณ นาค เงิน 2 แห่ง

สภาพสังคม อำเภอบางปลาแม่ มีโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ส.ป.ช.) 59 แห่ง โรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา (ส.ศ.) 3 แห่ง โรงเรียนเอกชน 1 แห่ง โรงพยาบาล 2 แห่ง สถานีอนามัย 14 แห่ง ร้านขายยาแผนปัจจุบัน 6 แห่ง หอกระจายข่าว 85 แห่ง สถานีตำรวจภูธร 1 แห่ง ตู้ยาม 6 แห่ง และ ที่พักสายตรวจ 3 แห่ง

ด้านการคมนาคม มีทางหลวงแผ่นดิน 1 สาย ทางหลวงจังหวัด 3 สาย ถนนราดยาง 8 สาย ถนนลูกรังเชื่อมต่อดำบลและหมู่บ้าน 60 สาย

ด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข 1 แห่ง สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค 1 แห่ง ปรประปาภูมิภาค 2 แห่ง ปรประปาของสุขาภิบาล 2 แห่ง และ ปรประปาหมู่บ้าน 20 แห่ง

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ วัดอาน ซึ่งเป็นวัดร้างที่มีพระพุทธรูปเก่า อุทยานมัจฉาวัดป่าพลุกษ์ ค้างควาแม่ไก่วัดบางเลน งานบุญบั้งไฟบ้านโพธิ์ศรี บ้านหมี พิธีกำฟ้า สารทลาว เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเอกลักษณ์ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และการปลูกสร้างบ้านเรือนแบบไทย จนเป็นสถานที่ถ่ายทำละครและภาพยนตร์อยู่เป็นประจำ

ปัญหาและจำกัดในการพัฒนา

1. ประชาชนขาดสิทธิในที่ดินทำกิน ทำให้การปรับปรุงและการพัฒนาด้านเกษตรเป็นไปได้ยาก ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดกับ ประชาชนจำนวน ถึง 74 หมู่บ้าน
2. ปัญหาน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งบางพื้นที่ขาดน้ำในฤดูแล้ง ส่วนบางพื้นที่น้ำจะท่วมลึกในฤดูน้ำมากกว่า 2 เมตร ปัญหานี้เกิดกับประชาชน 56 หมู่บ้าน
3. การคมนาคม มีหมู่บ้านจำนวนมากต้องใช้การคมนาคมทางเรือ เพราะยังไม่มียถนน และถนนเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านจำนวนมากไม่อยู่ในสภาพที่ใช้ การได้ตลอดปี
4. ด้านเงินทุนในการพัฒนาอาชีพ ซึ่งเป็นปัญหาต่อเนื่องจากการขาดกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน ทำให้ขาดเงินเชื่อในการปรับปรุงพัฒนาอาชีพด้วย (ข้อมูลจากป้ายบรรยายสรุปอำเภอบางปลาม้า)

1.3 สภาพพื้นฐานของ ตำบลบางใหญ่ อำเภอ บางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ตำบลบางใหญ่เป็นตำบลหนึ่งในจำนวน 14 ตำบล ของอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จากคำบอกเล่า ทราบว่า เดิมตำบลบางใหญ่ คือบ้านนางแม่หม้าย ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา กับพม่า ต่อมา ในปี พ.ศ. 2472 ได้แยกออกมาเป็นตำบลหนึ่งมี ขุนบางใหญ่ เขตเขต (เดช กล้ายสุวรรณ) เป็นกำนันซึ่งตั้งชื่อตำบลแห่งนี้ว่า “บางใหญ่” ในขณะนั้นมีหมู่บ้านจำนวน 6 หมู่ ต่อมาในปี พ.ศ. 2536 ทางราชการ ได้แยกหมู่บ้านออกเป็น 8 หมู่

อาณาเขตของตำบล

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลบ้านแหลม อำเภอบางปลาม้า
- ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบล บ้านคุ้ม อำเภอสองพี่น้อง
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลกฤษณา อำเภอบางปลาม้า
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลบางพลับ อำเภอสองพี่น้อง

สภาพทั่วไปของตำบล

ภูมิประเทศของตำบลบางใหญ่ เป็นพื้นที่ลุ่ม เหมาะแก่การทำนา มีน้ำท่วมขังในฤดูฝน พื้นที่ทั้งหมดของตำบลมี 18,261 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร 13,016 ไร่ คิดเป็นพื้นที่เฉลี่ยต่อครัวเรือน 19 ไร่ ลักษณะดินมี 3 ชนิด คือ ชุดดินอุบลยา (80%) ซึ่งมีความเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการทำนา ชุดดินเสนา (Clayloom) (5%) ซึ่งมีความเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการทำนา มีฝนตกชุกในเดือน พฤษภาคม ถึงเดือน ตุลาคม ทุกปี โดยในปี พ.ศ. 2538 มีปริมาณน้ำฝนทั้งปี 867.88 มิลลิเมตร รวม 70 วัน ในฤดูแล้งมีน้ำอุดมสมบูรณ์ในหมู่ที่ 1,2,3,4 และ 8 ส่วนในหมู่ที่ 5,6 และ 7 จะแห้งแล้ง ในฤดูน้ำหลากมีน้ำท่วมขังทั้ง 8 หมู่บ้าน ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน ถึงเดือน กุมภาพันธ์ และมีน้ำสูงในหมู่ที่ 5,6 และ 7 ทำให้การคมนาคมไม่สะดวก ในฤดูน้ำหลาก แหล่งน้ำที่สำคัญคือ แม่น้ำท่าจีน คลองธรรมชาติ และคลองชลประทาน

ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนมีอาชีพหลักคือ การทำนาปรัง 2 ครั้ง อาชีพรองได้แก่การรับจ้าง และเลี้ยงสัตว์ วัตถุประสงค์ของหมู่บ้าน คือ การทำไม้กวาดไผะพร้าว และมีโรงงานอุตสาหกรรม 2 โรง คือ โรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า และ โรงงานตัดเย็บไนลอน แต่ไม่มีชาวบ้านในหมู่ที่ 7 มาทำงานในโรงงานดังกล่าว

ด้านสาธารณสุข มีโรงพยาบาลบางใหญ่ ซึ่งตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2491 ปัจจุบันเป็นโรงพยาบาลตาของโรงพยาบาลบางปลาหมอ มีแพทย์ในการตรวจรักษา สัปดาห์ละ 2 วัน คือ วันอังคาร และ วันพฤหัสบดี

ด้านการศึกษา มีโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 4 โรง วัด 5 แห่ง และโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล 1 โรง ประชากรส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับ และนับถือศาสนาพุทธ

ด้านการบริหาร ตำบลบางใหญ่มีฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ชั้น 5 คือ มีรายได้เกิน 1 ล้านบาท แต่ไม่เกิน 2 ล้านบาทเมื่อปี พ.ศ. 2539 ด้านการจัดสรรงบประมาณในปีที่ผ่านมาเป็นการจัดสรรเพื่อการจัดสร้าง โครงสร้างพื้นฐาน ประเภทถนน ซึ่งหมู่บ้านหมู่ที่ 7 ได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อนำลูกจ้างมาเสริมถนนเข้าหมู่บ้าน

ด้านภาษา วัฒนธรรม และประเพณี ประชาชนในตำบลบางใหญ่ใช้ภาษากลางในการสื่อสารกัน มีวัฒนธรรม ประเพณี คล้ายกับประชาชนในภาคกลางทั่วไป คือ พิธี บวชนาค แต่งงาน งานศพ พิธี ตรุษ สารท สงกรานต์ ปีใหม่ ฯลฯ

ด้านแรงงาน ประชาชนอพยพไปทำงานที่อื่นในฤดูว่างการเกษตรประมาณร้อยละ 40 โดยเฉพาะคนที่มียุ 40 ปี ลงมา ส่วนคนที่อายุสูงกว่านี้ จะอยู่ในหมู่บ้าน

ด้านประชากร ประชากรในตำบลบางใหญ่มีทั้งหมด 906 ครัวเรือน ประชากร 5,269 คน เป็นครัวเรือนเกษตรกร 678 ครัวเรือน นิคมตั้งบ้านเรียงรายตามแนวแม่น้ำลำคลอง (สัมภาษณ์อาจารย์ใหญ่เกษียณอายุ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธานสภา อบต.บางใหญ่)

1.4 สภาพพื้นฐานของหมู่บ้านคอน ตำบลบางใหญ่ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

จากบันทึกของหมู่บ้าน การสัมภาษณ์ สังเกต และข้อมูล กชช.2 ค. ปี2539 และจปฐ. ปี2540 พบว่า หมู่บ้านกาญจนภิเษก อ. บางปลาม้า จ. สุพรรณบุรี อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอบางปลาม้าไปทางทิศตะวันตก ระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตร มีถนนเข้าหมู่บ้านได้ 3 ทาง คือ จากวัดดาว เป็นถนนดิน ระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร จากตำบลบางแม่หม้าย เป็นถนนลูกรัง ระยะทาง 5 กิโลเมตร และจากถนนลาดยางสายสุพรรณบุรี-บางลี่ ซึ่งเป็นถนนลูกรังระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร และนับเป็นเส้นทางสายสำคัญในการสัญจรไปมาเพื่อซื้อหาเครื่องอุปโภค บริโภค ตลอดจนการเดินทางออกไปหางานทำยังถิ่นอื่น และการเดินทางไปโรงพยาบาลเมื่อเกิดการเจ็บป่วยอีกด้วย ถึงแม้ในปัจจุบันจะมีเส้นทางสัญจรไปมาได้หลายทาง แต่ชาวบ้านก็ยังไม่ได้ได้รับความสะดวกสบายเพราะไม่มีรถประจำทางวิ่งในถนนดังกล่าว โดยเฉพาะชาวบ้านที่ไม่มีรถยนต์ จะต้องจ้างรถในหมู่บ้านออกไปยังปากทาง หรือ ไปถึงโรงพยาบาลในคราวเจ็บป่วย ซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการคมนาคมมาก

1.4.1 สภาพภูมิศาสตร์

พื้นที่ของหมู่บ้านมีประมาณ 1,500 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร 1,335 ไร่ ซึ่งส่วนเป็นที่ราบลุ่มแอ่งกระทะ มีน้ำท่วมขังเกือบตลอดปี มีฝนตกชุกในเดือน พฤษภาคม ถึงเดือน ตุลาคม และน้ำท่วมขังประมาณ 2 เมตร ตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึงเดือนมกราคมเกือบทุกปี ซึ่งเป็นสาเหตุให้หมู่บ้านไม่สามารถปลูกไม้ยืนต้นได้ รวมทั้งบ่อปลาและไร่นาเสียหายเกือบทุกปี เช่นเดียวกัน ส่วนสภาพดินเป็นดินเหนียวซึ่งเหมาะแก่การทำนามากที่สุด แหล่งน้ำที่สำคัญของหมู่บ้านมี 4 แห่ง คือ รางลาด ไข่น้ำ รางสลิค รางลาดเลื่อน และรางลาดราพัน ซึ่งทั้ง 4 แห่งนี้ เป็นลำคลองสำคัญของหมู่บ้านที่ใช้เป็นเส้นทางสัญจรไปมา และใช้น้ำสำหรับการอุปโภค บริโภค ในอดีต แต่ปัจจุบันมีวัชพืช โดยเฉพาะผักตบชวาขึ้นปกคลุม และน้ำเริ่มเน่าเสีย เนื่องจากข่าฆ่าเพี้ยแมลง และหอยเชอรี่ จากทุ่งนา ทำให้คลองทั้ง 4 หมดความสำคัญลงไปอีกทั้งยังเริ่มส่งกลิ่นรบกวนเพิ่มขึ้น แหล่งต้นน้ำในหมู่บ้าน ได้จากแม่น้ำท่าจีน และโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโพธิ์พระยา

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่ที่ 9 ต. วัดดาว อ. บางปลาม้า

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่ที่ 5 บ้านคอนกระเบื้อง ต.บางใหญ่ อ.บางปลาม้า

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่ที่ 6 บ้านรางทอง ต.บางใหญ่ อ.บางปลาม้า

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่ที่ 4 บ้านคลองขุด ต.วัดโบสถ์ อ.บางปลาม้า

1.4.2 ประวัติหมู่บ้าน

จากหลักฐานของพระพุทธรูปบูชา หัวกะโหลก และ เขากะระบือ หนองถ้ำน้ำออกธรรมชาติตลอดปี ประกอบกับคำบอกเล่าของผู้สูงอายุในหมู่บ้าน ทราบว่า หมู่บ้านกาญจนภิเษก (บ้านคอน เมื่อ

แรกตั้ง) แห่งนี้ได้มีชาวบ้านอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานประมาณ 200 ปีเศษมาแล้ว ส่วนชื่อ "บ้านคอนแพบ" นั้นนิยมนำว่าเรียกตามชื่อสภาพป่าในสมัยก่อน ที่มีดินแพบขึ้นอยู่มาก

สภาพภูมิประเทศในสมัยนั้นเป็นพื้นที่ป่าดง มีหนองน้ำบางแห่ง ในฤดูแล้งไม่มีน้ำ ชาวบ้านได้อาศัยน้ำจากหนองน้ำเพียงแห่งเดียว ป่าดงไม้ดงกล่าวเต็มไปด้วยดินแพบซึ่งมีมากที่สุด นอกจากนั้นยังมีดินตะกวด ดินไข่มุก ดินตาล ดินกระบู้ ดินฮ้อ ดินตะกรับ และ มีงูแมวเซา ชุกชุมมาก ปัจจุบันดินแพบหาได้ยากเนื่องจากการถากถางที่ดินทำกิน และดินอ่อนถูกน้ำท่วมตบ ด้วยสภาพของป่าดงทำให้ผู้ที่มาตั้งบ้านเรือนในยุคนั้น ทำการวางป่าเพื่อเป็น เขตครอบครองที่ดิน ซึ่งครอบครัวยุคใหม่มีน้อยมาก ก็จะจับจองที่ไว้ได้มาก ส่วนครอบครัวใดไม่มีญาติพี่น้อง หรือถูกหลานที่มักจะถากถางพอได้ปลูกบ้านเรือนอาศัย และเก็บของป่ากิน

พื้นที่ของบ้านคอนแพบอยู่ห่างไกลหมู่บ้านอื่น ๆ และเป็นเขตติดต่อระหว่างสามอำเภอคือ อำเภอบางปลาร้า อำเภอสองพี่น้อง และอำเภอดู่ทอง ประกอบกับเส้นทางคมนาคมไม่สะดวกมีเพียงทางเกวียนผ่านไปยังบ้านบางแม่หม้าย อ.บางปลาร้า ตลาดบางลี่ อ.สองพี่น้อง และ อ.ดู่ทอง จึงเป็นแหล่งหลบซ่อนรับ ไล่งของที่นักเลงสมัยนั้นลักขโมยมา เช่น กระบือ ฯลฯ

ในราวปี พ.ศ. 2470 ชาวบ้านได้ร่วมกันก่อสร้างวัดขึ้น 1 แห่ง ชื่อ วัดสามปลื้ม ต่อมาในราวปี พ.ศ. 2485 ได้มีชาวบ้านจากบ้านบางแม่หม้ายถวายที่ให้กับวัดจำนวน 10 ไร่ ชาวบ้านจึงพร้อมใจกันย้ายวัดมาสร้างในที่ใหม่ซึ่งอยู่ห่างจากวัดเดิมขึ้นไปทางเหนือระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร ตั้งชื่อว่าวัดคอน จนถึงปัจจุบันนี้ วัดแห่งนี้เป็นศาสนสถานเพียงแห่งเดียวของชาวบ้าน 2 หมู่บ้านคือ บ้านคอน และบ้านคอนฟู และได้ใช้หอสวดมนตร์ เป็นที่เรียนหนังสือของเด็กในหมู่บ้าน จนถึง พ.ศ. 2515 จึงได้มีอาคารเรียนโรงเรียนวัดคอน ขึ้น และได้ย้ายนักเรียนมาเรียนบนอาคารเรียนจนถึงปัจจุบัน ซึ่งโรงเรียนวัดคอนก็เป็นสถานศึกษาเพียงแห่งเดียวของหมู่บ้านคอน และ บ้านคอนฟู เช่นเดียวกัน

ในสมัยนั้นยังไม่มีกรรมกำหนด ทุกครอบครัวจึงมีลูกมาก เฉลี่ยครอบครัวละ 6-10 คน ไม่ได้เรียนหนังสือ มีอาชีพทำนา สลับกับการไปหาของป่าที่อำเภอดู่ทอง ในหน้าแล้ง ซึ่งอำเภอดู่ทองมีภูเขาและป่ามาก ชาวบ้านจึงนิยมไปหาของป่าจำพวก หน่อไม้ เห็ด หวาย มากินมาใช้ในครอบครัว บางครอบครัวทำไร่ถั่วเขียว สลับกับ การทำนาปี พันธุ์ข้าวนาปีที่ทำกันมากได้แก่ ข้าวเขียวทุ่ง ข้าวหอมทอง ข้าวขาวพลวง ข้าวเหลืองอ่อน ข้าวปิ่นแก้ว ข้าวหอมขิง ข้าวหลวงประทาน ซึ่งในกระบวนการผลิตทุกขั้นตอน จะใช้แรงงานจากคนและสัตว์ ประเภท โค กระบือ ทั้งสิ้น ส่วนระยะเวลาในการปลูกข้าว ประมาณ 6-8 เดือน จึงสามารถเก็บเกี่ยวได้ หลังจากเก็บเกี่ยวแล้วจะนำมาใส่ยุ้งไว้กิน ส่วนที่เหลือจะใส่เรือหรือเกวียนไปขายที่แม่น้ำท่าจีน (ที่บ้านบางแม่หม้ายในปัจจุบัน) โดยเมื่อค่านำเรือมารับซื้อ สำหรับข้าวที่เก็บไว้กินจะนำมาสีด้วยเครื่องสีโบราณที่ทำขึ้นเอง ซึ่งจะทำให้เปลือกข้าวแตกออก ประมาณครึ่งหนึ่ง นำไปตำในครกกระเดื่อง หลังจากนั้นจะทำการผัด กะทวยแกลบและรำออกให้หมด แล้วจึงจะนำไปหุงกิน

เนื่องจากพื้นที่ในหมู่บ้านมีความลำบากในการทำมาหากิน และการคมนาคมทำให้ชาวบ้าน รุ่งหลังที่ริครอบครวั ได้แยกย้ายตามสามี ภรรยา ออกไปอยู่ที่อื่น นอกจากนี้ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2510 ชาว บ้านนิคมการรวมกลุ่มกันไปทำมาหากินในแถบภูเขาเขตอำเภออุ้มถ่อง และในเขตจังหวัดกาญจนบุรี ทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้าน เริ่มลดน้อยลง ไป และหลังปี พ.ศ. 2510 เป็นต้นมา ชาวบ้านเริ่มไปหางานทำใน กรุงเทพฯ ฯ โดยส่วนใหญ่จะออกไปขายแรงงานประเภทงานก่อสร้างและรับจ้างทั่ว ๆ ไป ทั้งนี้เนื่องมา จากในปีดังกล่าวเริ่มมีคลองเกิดขึ้น มีเรือวิ่งไปจนถึงตลาด ทำให้การติดต่อกับภายนอกสะดวกขึ้น

ปี พ.ศ. 2521 เริ่มเปลี่ยนจากการทำนาปีมาเป็นทำนาปรัง และเริ่มมีเครื่องจักรช่วยแรงงานมากขึ้น

1.4.3 สภาพการพัฒนา

ปี พ.ศ. 2529 นับว่าเป็น ปีแห่งการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างมาก เมื่อเจ้า อาวาสวัดคอน ได้ชักจูงให้ชาวบ้านทำถนนจากวัดออกสู่ถนนใหญ่ (ถนนสายสุพรรณบุรี-บางลี่) เป็น ระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร ซึ่งนับเป็นถนนสายสำคัญของหมู่บ้านที่ทำให้ชาวบ้านสามารถเดินทาง เข้าออกหมู่บ้านได้ ในระยะนี้ การสัญจรทางเรือค่อย ๆ หมดความจำเป็นลงจนในปัจจุบันชาวบ้านเลิก การสัญจรทางเรือโดยสิ้นเชิง ยกเว้นในฤดูน้ำหลากที่ถนนเส้นนี้ถูกน้ำท่วมขังจนใช้การไม่ได้ สองปีหลังจากนั้น ได้มีรองผู้ว่าราชการจังหวัด ร่วมกับนายอำเภอบางปลาม้า ได้เสริมถนนสายนี้ขึ้นอีก เพื่อให้ใช้ ประโยชน์ได้ดีขึ้น พร้อมทั้งประชุมชาวบ้านให้เห็นถึงความสำคัญ ความเสียดสี เพื่อส่วนรวมอันเป็น หัวใจสำคัญของการพัฒนาหมู่บ้าน หลังจากนั้นชาวบ้าน ได้เริ่มต้นตัวร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านอย่างขยันขัน แข็ง ภายใต้การนำของผู้นำหมู่บ้าน อาทิ เจ้าอาวาส คณะครู คณะกรรมการหมู่บ้าน ได้ร่วมกันสร้าง สะพานไม้ 2 แห่ง ในหมู่บ้าน เริ่มมีถนนดินจากศูนย์กลางตำบลบางใหญ่ เข้าสู่หมู่บ้านคอนฟู เป็นสายที่ 2 ทำให้สามารถใช้รถเล็กเดินทางติดต่อกับหมู่บ้านบางแม่หม้ายและตำบล ได้สะดวกและดีกว่าทางเรือ

ปี พ.ศ. 2535 หมู่บ้านแยกออกจากหมู่เดิม เพื่อความสะดวกในการแบ่งเขตการปกครอง และเพื่องบประมาณ (สำนักงานพัฒนาชุมชน อ.บางปลาม้า)

ปี พ.ศ. 2536 เป็นปีของการพัฒนาหมู่บ้านเข้าสู่ภาวะทันสมัยมากที่สุดในรอบ 200 ปี ที่ผ่านมา นั่นคือได้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ชาวบ้าน ได้บริจาคที่ดิน และได้ทำถนนภายในหมู่บ้านให้เชื่อมต่อกับหมู่ที่ 8 ตำบลวัด ดาว
2. สร้างศาลาคุ้มรวมใจ จำนวน 4 หลัง ราคา 80,000 บาทเศษ โดยชาวบ้านร่วมกันสร้างด้วย เงินของตนเอง
3. เข้าร่วมโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง และ โครงการสุพรรณบุรี

4. ได้รับการจัดสรรสะพานคอนกรีต 2 แห่ง ถานตากข้าว 1 แห่ง หอกระชวยข้าว 1 แห่ง

5. มีการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้านขึ้น ได้แก่ กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มผู้เลี้ยงปลา กลุ่มผู้ผลิตการทำนา กลุ่มตั้งจะออมทรัพย์ กลุ่มคุ้มบ้าน กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า และกลุ่มไร่นาสวนผสม

6. ได้รับการจัดสรรเงินยืมของโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) จากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยจำนวน 140,000 บาท เพื่อให้ชาวบ้านยืมไปประกอบอาชีพ เป็นระยะเวลา 5 ปี โดยไม่เก็บดอกเบี้ย

ปี พ.ศ. 2538 หมู่บ้านเริ่มมีน้ำประปาใช้ โดยกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้ดูแลบอบาดาลเพื่อผลิตน้ำประปาแจกจ่ายไปทั่วหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านได้มีน้ำดื่มน้ำใช้ได้สะดวกขึ้น เนื่องจากน้ำในลำคลองเริ่มเน่าเสียจากขยะปรับศักรูข้าว

ผลจากการร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาหมู่บ้าน ทำให้หมู่บ้าน ได้รับการคัดเลือกเป็นหมู่บ้านยากจนดีเด่นของโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) ระดับภาค ซึ่งปัจจัยสำคัญคือการที่สมาชิกสามารถส่งเงินยืมได้ตามกำหนด และนำเงินยืมไปประกอบอาชีพได้ตามที่ตกลงกันไว้ (จากการสัมภาษณ์กรรมการโครงการ กข.คจ.) และคุ้มบ้านดีเด่นระดับอำเภอ

ในปี พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นปีกาญจนาภิเษก หมู่บ้านคอนได้รับการยกย่องด้านการพัฒนาและเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านอย่างเป็นทางการว่า "หมู่บ้านกาญจนาภิเษก" เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2539 พร้อมทั้งมีศูนย์ปฏิบัติงานของหมู่บ้านเกิดขึ้น โดยใช้ชื่อว่า "ศูนย์ทฤษฎีใหม่หมู่บ้านกาญจนาภิเษก '39" เพื่อใช้ประโยชน์ดังนี้ คือ

1. เป็นสถานที่ประชุมของหมู่บ้าน
2. เป็นสถานที่เก็บข้อมูลของหมู่บ้าน แต่สภาพที่พบคือ ศูนย์ทฤษฎีใหม่ของหมู่บ้านจะปิดตลอดเวลา จะเปิดเฉพาะมีการประชุมที่ทางราชการเรียกประชุม และอยู่ห่างไกลจากชุมชน และเมื่อสอบถามจากชาวบ้าน ไม่พบว่ามิผู้ใด ไปใช้ศูนย์ทฤษฎีใหม่ เพื่อการศึกษาหาข้อมูลเลย

3. เป็นศูนย์ปฏิบัติงานของหมู่บ้าน

ถึงแม้ว่า หมู่บ้านนี้จะได้รับการพัฒนาทั้งด้าน สภาพพื้นฐานของหมู่บ้าน ด้านอาชีพ และสภาพจิตใจ ขึ้นมาได้ในระดับหนึ่ง แต่ปัญหาคความยากจนของชาวบ้านในหมู่บ้านนี้ยังคงปรากฏให้เห็นได้ชัดเจน สาเหตุก็เนื่องมาจากการประสบอุทกภัยอย่างหนักติดต่อกันมา 2-3 ปี และการขาดแคลนทรัพยากร ประกอบกับชาวบ้านที่อยู่ในวัยกำลังงานได้ออกจากหมู่บ้านไปทำงานที่อื่น จึงทำให้หมู่บ้านกาญจนาภิเษก แห่งนี้ยังคงต้อง ได้รับการพัฒนาอีกต่อไป

1.4.4 สภาพโครงสร้างพื้นฐาน

บ้านคอน มีถนนลูกรังกว้างประมาณ 3 เมตร สูง 1 เมตร ติดต่อกับหมู่บ้านอื่น ๆ ได้และมีถนนดินรอบหมู่บ้านกว้างประมาณ 3 เมตร สูง 1 เมตร เช่นเดียวกัน มีไฟฟ้า และประปาหมู่บ้านใช้ทั่วทั้งหมู่บ้าน แต่มีราษฎรใช้ไฟฟ้า 58 ครัวเรือน มีโทรทัศน์ 58 ครัวเรือน พาหนะที่มีมากที่สุด ได้แก่ รถจักรยาน 2 ล้อ จำนวน 68 คัน รองลงมาคือ รถจักรยานยนต์ จำนวน 53 คัน และรถกระบะ จำนวน 7 คัน มีหอกระจายข่าว 1 แห่ง มีศูนย์สาธารณสุขที่จัดไว้ในบ้านของ อสม. มีร้านค้า 2 แห่ง เป็นร้านค้าประเภทของชำ ได้แก่ น้ำตาล น้ำมัน ข้าวสาร อาหารแห้ง ตุรกี ขนุน เป็นต้น แต่ไม่มีอาหารสดขาย ชาวบ้านต้องไปซื้ออาหารมาเก็บแช่ตู้เย็น หรือตากแห้ง จากตลาดบางลี่ และไม่มีร้านค้าประเภทอุตสาหกรรมและบริการ ชาวบ้านจะซ่อมเครื่องจักร เครื่องยนต์กันเอง หรือถ้าไม่สามารถจะซ่อมได้ ก็จะนำไปซ่อมในตลาดบางลี่ อำเภอสองพี่น้อง

1.4.5 สภาพเศรษฐกิจ

อาชีพหลักของชาวบ้านในหมู่บ้านนี้คือ การทำนาปรัง 2 ครั้ง โดยเริ่มทำประมาณเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ และ จะเก็บเกี่ยวได้ ในเดือนเมษายน - พฤษภาคม แล้วจะเริ่มทำครั้งที่ 2 ต่อประมาณเดือน มิถุนายน จนถึงเดือนกันยายน หลังจากเก็บเกี่ยวนาปรังครั้งที่ 2 นี้แล้วจะปล่อยทิ้งระยะไว้ อีกประมาณ 4 เดือน เนื่องจากเป็นฤดูน้ำหลาก ซึ่งน้ำจะท่วมขังสูงมากจนชาวบ้านไม่สามารถจะประกอบอาชีพทางการเกษตรได้เลย ในระยะนี้ชาวบ้านส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะที่ยังมีกำลังกายแข็งแรงและไม่มีอาชีพเสริมจะอพยพเข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ ส่วนชาวบ้านที่ยังพอมุ่งงานทำในหมู่บ้านก็จะหาอาชีพเสริมอื่น ๆ เช่น การขับเรือรับส่งชาวบ้านจากปากทางถนนสายสุพรรณบุรี-บางลี่ เข้าไปยังหมู่บ้าน และรับส่งนักเรียนมัธยมศึกษา จากหมู่บ้าน ไปยังโรงเรียนมัธยมประจำตำบล ในระยะนี้ชาวบ้านจะจับปลากัน ได้มาก จนเพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน และเหลือขายในตลาด ได้ด้วย

ในด้านกระบวนการผลิตข้าวของชาวบ้านนั้น ทุกขั้นตอนจะใช้เครื่องจักรเป็นตัวส่วนใหญ่ ตั้งแต่การ ไถ ดิบขุด จนถึงการเกี่ยว ซึ่งชาวบ้านจะมีเครื่องจักรในการทำนา เช่น รถไถ(ขุด) เครื่องสูบน้ำจะจ้างคนนอกหมู่บ้านเฉพาะรถเกี่ยวข้าว ในระหว่างการปลูกจะต้องไถปุ๋ย 2 ครั้ง คือเร่งใบ และเร่งเมล็ดเมื่อข้าวตั้งท้อง และต้องฉีดยาคุมหญ้า นำเกลือแอมลง โดยเฉพาะหอยเชอรี่ที่กำลังเป็นศัตรูตัวร้ายของชาวนานั้น ชาวบ้านยังไม่มียาใดที่จะกำจัด ได้นอกจากการใช้ยาหยอด ในแอ่งน้ำ ในนา เพื่อฆ่าไข่หอย ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้น้ำเน่าเสีย และปลาตาย หลังการเกี่ยวเกี่ยวข้าวแล้วชาวบ้านบางส่วนจะไปขายที่โรงสี และมีพ่อค้ามารับซื้อถึงที่อีกส่วนหนึ่ง

อาชีพรองของชาวบ้านคือ การเลี้ยงปลาสด โดยการขุดบ่อในนาข้าวประมาณ 5-10 ไร่ เพื่อนำลูกปลาสดมาปล่อยไว้ เลี้ยงโดยการสับหญ้าให้กินบ้าง ให้อาหารสำเร็จรูปบ้าง ปล่อยไว้ประมาณ 8 เดือน จึงจะจับขายได้ แต่ในปีที่ผ่านมา (2538) ชาวบ้านที่เลี้ยงปลาสดตัวใหญ่ ประสบปัญหาการขาดทุน เนื่องจากไม่มีเงินพอที่จะเสริมคันดินให้พ้นจากน้ำหลาก จึงทำให้ปลาที่เลี้ยงไว้สูญหาย

ไปกับน้ำหลาก ปัญหาของการเลี้ยงปลาสดของชาวบ้านปัญหาหนึ่งคือ การเลี้ยงตามผู้อื่น โดยไม่มีความรู้ และประสบการณ์เพียงพอ จึงเป็นเหตุให้ไม่สามารถจับปลาได้ทันก่อนน้ำท่วม นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านอีกราว 10 ครอบครัว ที่ประกอบอาชีพเลี้ยงโค เนื่องจากมีความเสี่ยงน้อยกว่าการประกอบอาชีพอื่น เพราะโคที่เลี้ยงไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องโรค และไม่ต้องซื้ออาหาร ปล่อยให้เลี้ยงตามธรรมชาติ เมื่อถึงฤดูน้ำหลากชาวบ้านจะไล่โคไปเลี้ยงในที่ดอน ในเขต อ.อุททอง โดยจะเลี้ยงอยู่จนน้ำลด ขายโคได้ และซื้อลูกโคมาเลี้ยงในหมู่บ้านต่อไป ในแต่ละบ้านจะเลี้ยงโคประมาณ 10-20 ตัว อาชีพเย็บกระเป๋าสตางค์เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่นิยมกันมากในกลุ่มชาวบ้านที่เป็นสตรี เนื่องจากเป็นอาชีพเสริมที่ทำรายได้ดีพอสมควร และที่สำคัญคือชาวบ้านสามารถทำงานอยู่ในครอบครัวได้ โดยไม่ต้องเดินทางออกไปต่างถิ่น โดยชาวบ้านสตรีจะรับงานเย็บกระเป๋ายี่เย็บผ้ามาทำ โดยมีนายทุนจากกรุงเทพมหานครมาให้ แต่ข้อจำกัดก็คือ ต้องใช้ความละเอียดมากพอสมควรและงานจะมีชุกในช่วงใกล้ปีใหม่ จึงมีกลุ่มสตรีทำอยู่ไม่กี่ราย ดังนั้นชาวบ้านที่มีอายุมาก มักจะทำไม่ได้ นอกจากนี้ยังต้องใช้จักรเป็นเครื่องมือ ซึ่งต้องลงทุนสูง ส่วนรายได้ก็ขึ้นอยู่กับความขยันของสมาชิกในครัวเรือน ซึ่งบางครัวเรือนอาจทำรายได้ถึงเดือนละ 10,000-20,000 บาท นอกจากนี้ชาวบ้านมักเลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ เป็นรายได้เสริม นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านอีกบางส่วน ที่มีอาชีพรับจ้างในต่างถิ่นอย่างถาวร โดยจะกลับมาบ้านเฉพาะในช่วงวันหยุดเทศกาล เช่น วันปีใหม่ วันสงกรานต์ เท่านั้น

ถึงแม้ชาวบ้านจะพยายามหางานทำเสริมจากอาชีพทำนาแล้วก็ตาม แต่จากสภาพสิ่งแวดล้อม ความรู้ของชาวบ้านและความเลวร้ายของธรรมชาติ ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ (40 ครัวเรือนในจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 64 ครัวเรือน) มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 15,000 บาท/คน/ปี ซึ่งเป็นรายได้เฉลี่ยต่ำสุดตามเกณฑ์ของ จปฐ. (ข้อมูล จปฐ. ของหมู่บ้านปี 2540)

ปัญหาความยากจนอีกประการหนึ่งคือ การถือครองที่ดิน โดยชาวบ้านเพียง 1 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และมีเพียง ครอบครัพละ 5-10 ไร่เท่านั้น ส่วนที่เหลือต้องเช่าที่ทำนาและปลูกบ้านเรือนในที่นานั้นด้วย ดังนั้นรายได้ในแต่ละปีจึงถูกแบ่งเป็นค่าเช่านา และส่งเงินให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรอีกส่วนหนึ่ง ที่เหลือจึงจะนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และค่าเล่าเรียนของบุตรหลาน

1.4.6 โครงสร้างทางสังคม

หมู่บ้านดอน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้นจำนวน 85 ครัวเรือน 79 ครอบครัวยุคน้ำท่วมชนได้แก่ เจ้าอาวาสวัดดอน ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มนำชาวบ้านทำถนนจากถนนใหญ่เข้ามายังหมู่บ้าน คณะครูโรงเรียนวัดดอน คณะกรรมการหมู่บ้านรวม 11 คน เป็นผู้นำในการพัฒนาหมู่บ้านทุก ๆ ด้าน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มต่างๆ ที่ได้จัดตั้งขึ้นในหมู่บ้าน อันได้แก่ กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มผู้เลี้ยงปลา กลุ่มผู้ผลิตการทำนา กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มคุ้มบ้าน กลุ่มไร่นาสวนผสม กลุ่มประมง และกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า

แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มต่างๆมักเป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นเฉพาะกิจ ดังนั้นในปัจจุบันจึงมีเหลืออยู่เฉพาะรายชื่อกลุ่มเท่านั้น ไม่ปรากฏว่ามีกิจกรรมใดๆเหลือให้เห็นเด่นชัด ยกเว้นกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า ซึ่งยังมีการดำเนินงานอยู่บ้าง แต่ก็เป็นการทำส่วนตัว ไม่ใช่ในลักษณะของการรวมกลุ่ม จากการสังเกตและสอบถามทราบว่า ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้านและพัฒนาอาชีพในทุกๆ เรื่อง โดยเฉพาะในเรื่องที่ผู้นำชุมชนให้ความเห็นชอบ

ในค่านิยมครอบครัว ชาวบ้านในหมู่บ้านนี้จะมีครอบครัวแบบครอบครัวขยายเสียเป็นส่วนใหญ่ คือมีทั้ง ปู่ ย่า หรือ ตา ยาย พ่อ แม่ ลูก เป็นครอบครัวเดียวกัน หรือแม้จะเป็นครอบครัวเดี่ยวก็ยังมีอาศัยอยู่ในบ้านเดิม เพื่อฝากลูกไว้กับ ปู่ ย่า หรือ ตา ยาย เมื่อตนเองไปทำงานที่อื่น

1.4.7 สภาพการปกครอง

หมู่บ้านนี้มี ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และมีกรรมการหมู่บ้านอีก 7 คน โดยแบ่งการปกครองออกเป็น 4 ชุม คือ ในแต่ละชุมประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ ปฏิคม เภรวัณภูมิ กรรมการ และเลขานุการ

หน้าที่ของชุมแต่ละชุมเปรียบเสมือนหมู่บ้านย่อยๆ ที่รับนโยบายจากคณะกรรมการหมู่บ้านไปดำเนินการ กิจกรรมที่ยังมีอยู่ในปัจจุบันคือการทำบุญชุม โดยจะผลัดกันทำปีละชุม ชาวบ้านทั้งหมู่บ้านจะมาร่วมกันทำบุญในวันปีใหม่

1.4.8 สภาพประชากร

จากข้อมูลสรุปของหมู่บ้าน ปี2540 พบว่าประชากรในหมู่บ้านมี 87 ครัวเรือน 169 ครอบครัว จำนวนประชากร 407 คน แยกเป็นประชากรชาย 200 คน ประชากรหญิง 207 คน แยกตามอายุได้ดังนี้

	เพศหญิง	เพศชาย	รวม
0-4 เดือน	0	2	2
5 ค.-1 ปี	4	6	10
2 - 5 ปี	15	15	30
6 - 12 ปี	20	20	40
13 - 15 ปี	12	13	25
16 - 18 ปี	16	21	37
19-35 ปี	57	60	117
36 - 50 ปี	49	40	89

	<u>เพศหญิง</u>	<u>เพศชาย</u>	<u>รวม</u>
51 - 60 ปี	16	12	28
60 ปีขึ้นไป	18	9	27
จำนวนคนที่อยู่ในพื้นที่	122	114	236
จำนวนคนที่อยู่นอกพื้นที่	80	86	171

ถึงแม้คนส่วนใหญ่ของหมู่บ้านจะอยู่ในวัยแรงงาน คือ อายุ 19-50 ปี แต่มี จำนวนคนที่ทำงานนอกตำบลถึง 171 คน ซึ่งชายส่วนมากจะออกไปทำงานประเภท ช่างไม้ ช่างปูน และกรรมกรทั่วไป ส่วนหญิงจะไปทำงานประเภท อุตสาหกรรมโรงงาน โดยส่วนใหญ่ไปทำงานที่กรุงเทพฯ ทั้งหญิงและชาย โดยเฉพาะในช่วงว่างจากฤดูกาลทำนา ประมาณ 3-4 เดือน จึงทำให้ขาดกำลังสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้าน ด้านสุขภาพอนามัย ปรากฏว่า ชาวบ้าน ไม่มีโรคภัยใด ๆ ที่ร้ายแรง ยกเว้นมีการท้องเสีย และปวดหัวตัวร้อน โดยเฉพาะเด็ก ๆ และเกิดอุบัติเหตุกับคน ที่มีอายุ 14 ปี ขึ้นไป แต่กำลังเริ่มมี ปัญหาการเสพยาเสพติดประเภทยาบ้า สำหรับกลุ่มวัยรุ่น ที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นแล้วไม่ทำงานทำ (จากการสัมภาษณ์ชาวบ้าน และผู้นำชุมชน)

สำหรับสถานพยาบาลในหมู่บ้าน ยังไม่มีสถานอนามัย มีเพียงศูนย์สาธารณสุขมูลฐานที่จำหน่ายยาสามัญประจำบ้านให้กับชาวบ้าน ในกรณีที่เกิดอาการเจ็บป่วยมากกว่านี้ ชาวบ้านจะต้องเดินทางไปรักษาที่ โรงพยาบาลตำบล หรืออำเภอซึ่งต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

1.4.9 สภาพสังคมและวัฒนธรรม

ชาวบ้านมีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย สภาพบ้านเรือนเป็นเรือนไม้ได้ดูสูง บนบ้านเป็นที่โล่งกว้าง ไม่กันห้อง มีห้องครัว ห้องน้ำอยู่ชั้นบน หลังคามุงตุงกะติไม่มีรั้วกัน ปลูกอยู่รวมกันเป็นหมู่ตามริมคลอง และบริเวณที่มาของตนเอง ชาวบ้านจะรู้จักกันทั่วถึงไปมาหาสู่กัน ส่วนใหญ่จะเป็นเครือญาติกัน หรืออยู่กันมานานจนมีความสนิทสนมช่วยเหลือกันจน เปรียบเสมือนเครือญาติ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านมีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจ ในการพัฒนาหมู่บ้าน เช่น การถมถนน ขุดลอกคลอง ตั้งเสา ไฟฟ้า เป็นต้น และมีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ และกลุ่มออมทรัพย์ขึ้น

การแต่งกายของชาวบ้าน ในถิ่นนี้จะคล้ายคลึงกับ ชาวบ้านในภาคกลาง ในยุคปัจจุบันคือ ใส่กางเกงจีน กางเกงวอร์ม เสื้อยืด หรือเสื้อผ้าแขนยาว เมื่อออกไปทำงานกลางแดด ส่วนหญิงใส่เสื้อคอกระเช้า ผ้านุ่ง และใส่เสื้อแขนยาวสีดำกางเกงขาขาว เมื่อออกไปทำงานกลางแดด

ภาษาที่ใช้ในหมู่บ้าน คือ ภาษาไทย สำเนียงสุพรรณ และชาวบ้านทุกครัวเรือนนับถือศาสนาพุทธ

ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนนี้ เป็นประเพณีและวัฒนธรรมของคนทั่วไปในภาคกลางที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ ได้แก่ การทำบุญในวันปีใหม่ วันตรุษ สงกรานต์ ขึ้นบ้านใหม่ พิธีบวชนาค แต่งงาน และงานศพ เป็นต้น

สภาพครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว ที่ปลูกบ้านอยู่ในบริเวณที่ดินของพ่อแม่ หรือแยกครัวเรือนแต่ยังคงอยู่เป็นครอบครัวเดียวกัน โดยเฉพาะในรายที่ออกไปประกอบอาชีพนอกหมู่บ้าน ยังคงฝากลูกไว้ให้พ่อแม่ดูแล หรือ ฝากบ้านไว้กับเพื่อนบ้านใกล้เคียง

ส่วนที่ 2 สภาพการศึกษาของชุมชน

2.1 สภาพการศึกษาของประชากร

จากการศึกษาสภาพชุมชน และ พูดคุยกับชาวบ้านพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ จบการศึกษาภาคบังคับ (ป.4) จะมีชาวบ้านบางส่วน โดยเฉพาะ ผู้นำหมู่บ้าน ที่ได้ศึกษาต่อ จนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการศึกษานอกโรงเรียน และบางรายกำลังศึกษาต่อเพื่อให้จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปัจจุบันชาวบ้านนิยมส่งบุตรหลานไปให้เรียนต่อมากขึ้น เนื่องจากการคมนาคมสะดวกขึ้นและชาวบ้านเห็นความสำคัญของการศึกษามากขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2539 มีผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 15 คน มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า 7 คน และ สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย 9 คน ส่วนที่กำลังศึกษาอยู่มีถึง 71 คน โดยกำลังศึกษาอยู่ระดับประถมศึกษา 48 คน และสูงกว่าประถมศึกษา 23 คน (ข้อมูล จปฐ. ปี 2539) สำหรับสถานศึกษานั้น ชาวบ้านจะส่งบุตรหลานไปเรียนระดับประถมศึกษาในหมู่บ้าน ส่วนในระดับมัธยมศึกษา นักเรียนในหมู่บ้านจะเดินทางไปเรียน ที่โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาประจำตำบล และที่โรงเรียนประจำอำเภอ และถ้าผู้ใดจะศึกษาต่อในสายอาชีพ จะเดินทางไปเรียนที่วิทยาลัยอาชีวศึกษา และ วิทยาลัยเทคนิค จังหวัดสุพรรณบุรี และโรงเรียนพาณิชย์การของเอกชน ซึ่งตั้งอยู่ในตัวเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี

การหาความรู้หลังจากจบการศึกษาในระบบ โรงเรียนนั้น ชาวบ้านบอกว่า ได้รับความรู้จากสื่อประเภทโทรทัศน์ และจากประสบการณ์การทำงาน ที่ได้รับจากการไปทำงานนอกหมู่บ้าน

2.2 สภาพการศึกษาของหมู่บ้าน

สภาพการศึกษาของหมู่บ้านคอน สามารถแยกระดับการศึกษาได้ดังนี้ คือ

2.2.1 การศึกษาในระบบโรงเรียน

ในหมู่บ้านนี้มีโรงเรียนประถมศึกษา ชื่อ โรงเรียนวัดคอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 1 แห่ง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งอยู่ในอาคารของโรงเรียน ตั้งอยู่เขตหมู่บ้านติดกัน แต่ก็ เป็นโรงเรียนประถมศึกษาแห่งเดียวที่เด็ก

สามารถเดินทาง ไปเรียนได้ด้วยตนเอง โดยการเดินเท้า หรือ รถมอเตอร์ไซด์ ซึ่งมีระยะทางห่างจากหมู่บ้าน ประมาณ 1 กิโลเมตร

2.2.1.1 ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียน

โรงเรียนวัดคอน เป็นโรงเรียนในโครงการการปฏิรูปการศึกษา มีห้องปฏิบัติการภาษา 1 ห้อง จัดการศึกษา 2 ระดับ คือ ระดับภาคบังคับชั้นอนุบาล 1 ซึ่งฝากเรียนอยู่กับเด็กเล็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 123 คน จำนวนครู 8 คน ภารโรง 1 คน มีพื้นที่เขตบริการที่อยู่ในความรับผิดชอบ คือ หมู่ที่ 5 และ 7 ตำบลบางใหญ่ ครูทั้งหมดมีวุฒิปริญญาตรี มีอาคารเรียนถาวร 1 หลัง อาคารเอนกประสงค์ 1 หลัง และ บ้านพักครู 1 หลัง โรงเรียนตั้งอยู่บริเวณเดียวกับวัด มีเนื้อที่สำหรับการทำกิจกรรม ประเภท เกษตรกรรม ประมาณ 1 ไร่ และมีสนามกีฬา คือ สนามฟุตบอล และวอลเลย์บอล

2.2.1.2 สภาพสังคมในโรงเรียน

โรงเรียนวัดคอน เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีครูชาย 4 คน ครูสตรี 4 คน โดย อาจารย์ใหญ่เป็นชาย ไม่ได้พักในหมู่บ้าน ใช้พาหนะรถยนต์ ไป - กลับ มีครูในพื้นที่ 2 คน ซึ่งเป็น สามี - ภรรยา กัน และพักบ้านพักครู 2 คน (สามี - ภรรยา) ส่วนภารโรงเป็นลูกชายของครูใหญ่คนเก่า

ความสัมพันธ์ ภายในโรงเรียนเป็นไปด้วยดี จะสังเกตเห็นได้จากการที่คณะครูทำอาหารมารับประทานร่วมกันในตอนกลางวัน มีการหยอกล้อพูดเล่นกัน ประกอบการสอบถามอาจารย์ใหญ่และครู ในโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยพักร่วมอยู่ด้วย ทราบว่า ความสัมพันธ์ของครูในโรงเรียนเป็นไปด้วยดี

2.2.1.3 ครูและบุคลากรในโรงเรียน

ครูในโรงเรียนมีวุฒิปริญญาตรีทุกคน และบางคนมีความสามารถพิเศษนอกจากการสอน คือ ครูชาย 1 คน เป็นช่างไฟฟ้า ประจำโรงเรียน และหมู่บ้าน จะเห็นได้จากการที่ชาวบ้านจะมาตามให้ ครูท่านนี้ไปเดินไฟฟ้า หรือซ่อมไฟฟ้า ให้ที่บ้านในตอนเย็นหลังโรงเรียนเลิก ครูชายอีกท่านหนึ่ง มีวุฒิปริญญาตรีนิติศาสตร์ จึงเป็นที่ปรึกษาของชาวบ้านในหมู่บ้าน เป็นเลขานุการของหมู่บ้าน และเป็นพี่เลี้ยงของชาวบ้าน อีกทั้งยังเป็นครูในพื้นที่อีกด้วย ภรรยาของครูท่านนี้มีความสามารถในการประดิษฐ์ เช่น การทำดอกไม้แห้ง เพราะมีความรัก และได้รับการอบรมบ่อยครั้ง นอกจากนี้ ภารโรงของโรงเรียนยังสามารถซ่อมเครื่องยนต์ และตัดผมได้อีกด้วย และเคยเป็นผู้สอนตัดผมเมื่อครั้งโรงเรียนดำเนินโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.)

2.2.1.4 ประวัติของโรงเรียน

โรงเรียนวัดคอน เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2482 โดยใช้หอสวดมนต์เป็นสถานที่เรียน

ปี พ.ศ. 2485 เจ้าอาวาสวัดพร้อมด้วยประชาชน ได้ย้ายสถานที่เรียนไปเรียนที่ศาลาการเปรียญ มีนักเรียน 4 ชั้น คือ ชั้น ป. 1 ถึง ป. 4

ปี พ.ศ. 2514 ทางราชการได้จัดสรรให้เงินงบประมาณสร้างอาคารเรียน แบบ ป. 1 ข ได้เงินสูง 3 ห้องเรียน เป็นเงิน 130,000 บาท

ปี พ.ศ. 2523 ทางราชการได้จัดสรรเงินงบประมาณสร้างอาคารเรียน แบบ ป. 1 ข ได้เงินสูงอีก 1 หลัง ในปีนี้มีนักเรียนถึง ป. 6

ปี พ.ศ. 2529 มีนักการภารโรงซึ่งเป็นคนในพื้นที่และได้รับงบประมาณสร้างอาคารเอนกประสงค์ แบบ สปช. 204 จำนวน 1 หลัง

ปี พ.ศ. 2531 คณะครูและกรรมการการศึกษา ได้ร่วมกันจัดสร้างศาลา ชุมพระ 1 หลัง เป็นเงิน 15,000 บาท

ปี พ.ศ. 2532 เจ้าอาวาสได้มอบสนามหน้าอาคารเรียน เพื่อใช้เป็นสนามกีฬา เป็นเงิน 60,000 บาท

ปี พ.ศ. 2539 เริ่มมีน้ำประปาใช้

2.2.1.5 สภาพการจัดหลักสูตร / กิจกรรม / โครงการ การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม

โรงเรียนวัดดอนใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหลัก ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่มีการจัดหลักสูตรท้องถิ่น แต่มีโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ที่เป็นการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ

ในปี พ.ศ. 2536 โรงเรียนได้รับงบประมาณจาก กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้โรงเรียนดำเนินกิจกรรมที่สัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางให้กับชาวบ้าน โรงเรียนได้เชิญกรรมการหมู่บ้านมาเป็นกรรมการร่วม ให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมและประชาสัมพันธ์ไปยังชาวบ้านอีกต่อหนึ่ง กิจกรรมที่ โรงเรียนจัดทำ มี 4 กิจกรรมคือ การเลี้ยงปลา การเลี้ยงไก่พื้นเมือง การตัดผม และการทำปุ๋ยหมัก

ในการเลี้ยงปลา โรงเรียนได้ขุดบ่อเลี้ยงปลานิล และเลี้ยงไก่พื้นเมืองบนบ่อปลา และเชิญชาวบ้านที่เลี้ยงปลาอยู่แล้ว ในหมู่บ้านมาเป็นผู้สอนให้กับนักเรียน การตัดผม เปิดสอนให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการโรงในโรงเรียนเป็นผู้สอนให้ และได้รับอุปกรณ์มาจากกรมส่วนการทำปุ๋ยหมักนั้น มีเจ้าหน้าที่เกษตรและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เป็นผู้มาให้ความรู้กับครูและชาวบ้าน โดยใช้ผักตบชวาที่มีในหมู่บ้านเป็นวัสดุหลักในการหมักปุ๋ย ซึ่งผลของกิจกรรมปรากฏว่ามีชาวบ้านมาดูบ่อปลาเป็นจำนวนมาก แต่นำไปทำตามนัยราย เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ไม่เหมาะสม ส่วนการทำปุ๋ยหมักนั้น ชาวบ้านได้จัดทำอยู่ระยะหนึ่งแล้วจึงเลิกไป เนื่องจากต้องใช้จำนวนมากไม่

เพียงพอที่จะนำไปใส่ในนาข้าว ในส่วนของโรงเรียนนั้นนักเรียนได้รับประทานปลาในบ่อเป็นอาหารกลางวันและ ในปี พ.ศ. 2537 โรงเรียนได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียน กศ.พข ดีเด่นระดับจังหวัด แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในปัจจุบันทั้งชาวบ้าน และโรงเรียนเลิกทำกิจกรรมดังกล่าวไปแล้ว ในส่วนของโรงเรียน ยังคงเหลือร่องรอยของกิจกรรม กศ.พข. เฉพาะป้ายชื่อโครงการเท่านั้น ซึ่งจากการสอบถามคณะกรรมการว่า ในปี พ.ศ. 2538 เกิดน้ำท่วมใหญ่ ทำให้บ่อปลาเสียหาย จึงต้องเลิกส่งกิจกรรมไป ในส่วนของกิจกรรมตัดผมยังคงเหลืออุปกรณ์การตัดผมเท่านั้น ไม่มีการเรียนการสอนอีก ส่วนโครงการอื่นๆ ที่ยังเหลืออยู่ได้แก่ โครงการอาหารกลางวัน ที่จัดขายอาหารกลางวัน ในราคาลดให้กับนักเรียน และโครงการสหกรณ์ ที่ขายขนมแฉ่ง และ เครื่องเขียนภายในโรงเรียน

ในส่วนของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาประจำตำบล ซึ่งนักเรียนในหมู่บ้านอยู่ในเขตบริการ ได้เคยจัดหลักสูตรท้องถิ่นในปี พ.ศ. 2537 คือ การทำไม้กวาดอ่อน ซึ่งเป็นหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งทางโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ และได้เชิญวิทยากรในท้องถิ่นมาช่วยสอนซึ่งทดลองทำอยู่ 1 ปีแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากขั้นตอนการทำยุ่งยากเด็กสนใจน้อย วัสดุ (ด้าม)หายากจึงยกเลิกไป นอกจากนี้โรงเรียนได้ขุดบ่อเลี้ยงปลาเพื่อหารายได้ให้กับนักเรียนเป็นอาชีพอิสระ และได้ทำมาจนถึงปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2538 โรงเรียนทำโครงการเลี้ยงไก่บนบ่อปลา โดยมีเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาชุมชนมาให้ความรู้ เรื่องบ่อปลา และการปรับสภาพน้ำให้เหมาะสมกับการเลี้ยงปลา เนื่องจากดินก้นบ่อเป็นดินเปรี้ยว แต่ก็ต้องเลิกโครงการเนื่องจากประสบปัญหาน้ำท่วมบ่อปลาเสียหาย

2.2.1.6 สภาพความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีความสัมพันธ์กับชุมชนในการช่วยเหลืองานประเพณีของชุมชน โดยเฉพาะงานที่เกี่ยวกับวัด เช่น งานทอดกฐิน ผ้าป่า และงานประเพณีของชาวบ้าน ที่มักจะให้ครูเข้าไปช่วย ในเรื่องการจัดดอกไม้ การเสิร์ฟน้ำ เป็นต้น

2.2.2 การศึกษาตามแนววิถีชีวิต

การศึกษาตามแนววิถีชีวิต ในหมู่บ้านนี้มี 2 ประเภท คือ การศึกษานอกระบบโรงเรียน สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาที่ชาวบ้านได้รับจากหน่วยงานภาครัฐ

2.2.2.1 การศึกษานอกระบบโรงเรียน

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนนักเรียน จากการศึกษาเอกสาร และการสังเกต พบว่า ปี 2540 เป็นปีแรกที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้มาเปิดสอนหลักสูตร ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นให้กับชาวบ้านในเขตนี้ โดยเปิดศูนย์การเรียนอยู่ที่ศูนย์ทฤษฎีใหม่ในหมู่บ้าน เปิดทำการสอนเฉพาะวันอาทิตย์ ครั้งวันในช่วงเช้า มีครูในพื้นที่ 2 คน เป็นผู้สอน และสอนโดยผ่านดาวเทียมไทยคม ที่จะนำมาติดตั้ง เฉพาะวันอาทิตย์ที่เปิดเรียน

ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน เป็นหลักสูตรที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาของกรมการศึกษานอกโรงเรียนทั่ว ๆ ไป คือ หลักสูตร สทช. (ส่งเสริมคุณภาพชีวิต) โลกอาชีพ และวิชาสามัญ ซึ่งในส่วนของหลักสูตร สทช. พบว่า โรงเรียนเปิดสอนวิชาต่าง ๆ ที่มีอยู่ในคู่มือ และตำราเรียน ไม่ได้ปรับให้เป็นหลักสูตรของท้องถิ่น ในส่วนของหลักสูตร โลกอาชีพ ผู้สอน ได้ปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับอาชีพในท้องถิ่น คือ เกษตรกรรม แต่เป็นเพียงการนำประสบการณ์ของผู้เรียนมาอภิปรายร่วมกัน ยังมิได้ลงมือปฏิบัติหรือ ศึกษาสภาพจริง

ในส่วนของผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนมีทั้งชาว บ้านในหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียงจำนวน 18 คน ส่วนใหญ่เน้นกลุ่มวัยรุ่น ที่ไม่มีโอกาสศึกษาในระบบโรงเรียน อายุ ประมาณ 18 - 25 ปี และกลุ่มกรรมการหมู่บ้าน แต่ไม่พบว่า มีกลุ่มคนวัยกลางคนหรือผู้สูงอายุทั่วไปเลย

2.2.2.2 การศึกษาที่ชาวบ้านได้รับจากหน่วยงานราชการ

สำหรับหมู่บ้านนี้ พบว่า มีหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคราชการได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือ ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต และสังคมมากมาย พอสรุปได้ดังนี้

ปี พ.ศ. 2535 สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดได้นำ “โครงการสุพรรณบุรี” และ “โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง” ไปให้กับชาวบ้านเพื่อส่งเสริมด้านความสามัคคีและพัฒนาจิตใจ โดยจัดให้มีพระระดับเจ้าคุณมาเทศน์และแนวทางการทำจิตใจให้สะอาด ไม่เห็นแก่ตัว ซึ่งผลของโครงการดังกล่าวทำให้มีหน่วยงานอื่นๆ เข้าให้ความช่วยเหลือ ด้านต่าง ๆ คือ สาธารณสุขอำเภอ ได้ให้เงินและสิ่งของช่วยเหลือในกรณีที่ประสบอุทกภัยและภัยด้านอื่นๆ นอกจากนี้ยังให้ความรู้เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ที่ดิน น้ำดื่ม น้ำใช้อีกด้วย สำนักงานศึกษาธิการอำเภอสนับสนุนให้เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับ ได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา โดยการแนะนำให้เห็นประโยชน์ของการศึกษาต่อ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนสนับสนุนให้ชาวบ้านได้เรียนวิชาชีพ โดยจัดเป็นหลักสูตรระยะสั้นสอนตัดเย็บเสื้อผ้าให้กับสตรีที่ว่างงานและแม่บ้าน เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วมีใบประกาศนียบัตรให้ ปัจจุบันยังมีสมาชิกเย็บกระเป๋าอยู่ประมาณ 10 ราย

ปี พ.ศ. 2536 กรมการพัฒนาชุมชนได้นำ โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) ไปให้กับชาวบ้าน โดยการให้ยืมเงินประกอบอาชีพโดยไม่เสียดอกเบี้ยและต้องส่งเงินคืนให้หมดภายในปี พ.ศ. 2539 และได้อบรมคณะกรรมการ โครงการให้รู้ถึงวิธีการบริหารโครงการ และเช่นเดียวกันเมื่อมีโครงการมาลงในหมู่บ้านหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องก็จะเข้ามาให้ความช่วยเหลือในส่วนที่ตนรับผิดชอบ ในการนี้สำนักงานปศุสัตว์ได้ให้ความรู้กับชาวบ้านที่ได้รับเงินยืม และนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงหมู เลี้ยงวัว โดยมีงบประมาณให้ไปอบรมนอกหมู่บ้าน สำนักงานประมงได้มาให้ความรู้เกี่ยวกับ การเลี้ยงปลาแก่ชาวบ้านที่ขืมเงินโครงการไปเลี้ยงปลา หรือผู้สนใจ และสร้างบ่อสาธิตการเลี้ยงปลานิลขึ้นในหมู่บ้าน สำนักงานเกษตรอำเภอให้ความรู้ในเรื่องการทำไร่นาสวนผสม โดยการให้พันธุ์ไม้และ

ให้เงินกู้ยืมดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปี ซึ่งเริ่ม โครงการมีชาวบ้านสนใจทำ 2 รายแต่ปัจจุบันเหลืออยู่เพียงราย เดียวเนื่องจากถูกน้ำท่วมเสียหาย

ปี พ.ศ. 2538 กรมอนามัยได้มาขอขุดบ่อบาดาลเพื่อผลิตน้ำประปาให้กับหมู่บ้าน

ปี พ.ศ. 2540 สำนักงานปฏิรูปที่ดินนำไก่ตามสาขพันธุ์มาแจกให้กับชาวบ้านพร้อมทั้งให้อาหารและยาในระยะเริ่มเลี้ยง และได้ให้คำแนะนำ ในเรื่องการทำนาในช่วงที่น้ำ เก็บ เงิน ปฏิรูปที่ดิน ทุกครั้ง

2.2.2.3 การศึกษาที่ชาวบ้านได้จากภูมิปัญญาในชุมชน

ชาวบ้านมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกันในเรื่องของการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตบ้าง แต่ไม่ปรากฏชัดเจนนัก เช่นการจักเป็ดจากฝักคตบขวา ซึ่งจากการสอบถามชาวบ้านทราบว่า มีผู้รู้ในเรื่องนี้หลายคน และชาวบ้านรายอื่น ๆ สามารถจักได้โดยการดูต่อ ๆ กันไป นอกจากนี้ยังมีกระบวนการในการผลิตข้าว และการทำบ่อเลี้ยงปลาที่ชาวบ้านได้รับการศึกษาจากผู้อื่น ซึ่งเป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ในชุมชนเอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 ปัญหาและความต้องการคุณภาพชีวิตและสังคม

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลในด้านปัญหาและความต้องการคุณภาพชีวิตและสังคม ด้วยการสนทนากลุ่มกับชาวบ้าน จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพเลี้ยงวัว กลุ่มอาชีพทำนา และกลุ่มผู้สูงอายุ ในแต่ละกลุ่มให้จัดลำดับความสำคัญของปัญหา และนำมาวิเคราะห์ โดยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (analytic induction) ได้ประเด็นปัญหาและความต้องการคุณภาพชีวิตและสังคม ต่อจากนั้น นำมาจัดหมวดหมู่ ตามประเด็นที่ได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ นำข้อกระทงที่ได้ไปให้ชาวบ้าน ตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ กลุ่มละ 1 คน ร่วมกันพิจารณาอีกครั้งว่า ปัญหาใดเป็นปัญหาร่วม และเร่งด่วนของ ชุมชน ซึ่งผลของการวิจัยสรุปได้ดังนี้

3.1 ปัญหาและความต้องการคุณภาพชีวิตและสังคมระดับบุคคลและครอบครัว

1. ปัญหาและความต้องการด้านเศรษฐกิจ

เนื่องจากหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านยากจน มีสภาพเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพาภายนอกค่อนข้างมาก อาชีพหลักคือ การทำนา เลี้ยงสัตว์ ประกอบกับสภาพภูมิประเทศที่มีน้ำท่วมขังเป็นเวลานานหลายเดือน จึงทำให้ชาวบ้านทำนาได้เพียง 2 ครั้ง และประสบปัญหาว่างงาน ในช่วงฤดูน้ำหลาก และระหว่างรอคอยการเก็บเกี่ยว นอกจากนี้ ชาวบ้านที่มีอาชีพทำนา ยังประสบปัญหาราคาข้าวที่ขึ้น ๆ ลง ๆ ไม่แน่นอน ความราคาตลาด ไม่สามารถกำหนดราคาได้ ทั้งต้นทุน ปุ๋ย ยา และการขายผลผลิต ข้าบางปียังถูกโรค และแมลงรบกวน และการถูกเอารัดเอาเปรียบในเรื่องการกำหนดราคาข้าว ดังที่ชาวบ้านเล่าให้ฟังว่า ชาวบ้านต้องจำใจขายข้าวให้กับโรงสีใกล้บ้าน ไม่ว่าจะพอใจหรือไม่ก็ตาม เนื่องจากเคยไม่พอใจกับราคาที่โรงสีกำหนดให้ แล้วบรรทุกรถไปขายที่ตลาดกลางของอำเภอ แต่ปรากฏว่า ทางโรงสีได้โทรศัพท์ติดต่อไปยังโรงสี และตลาดกลางทั่วไปให้ลดราคากับรถบรรทุกหมายเลขนี้ ชาวบ้านผู้นั้นจึงต้องจำใจบรรทุกรถไปขายต่อยังตลาดกลางต่างอำเภอ ซึ่งก็ทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งมากขึ้น ครั้งต่อไปจึงเช็คหลาย จำใจขายให้กับโรงสีแห่งแรกที่นำข้าวไปขาย ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้สอบถามกับชาวบ้านกลุ่มอื่น ๆ ก็ได้ข้อมูลยืนยันตรงกันว่า เคยถูกกระทำในทำนองเดียวกัน

ผู้วิจัย : การทำนามีปัญหาเรื่องอะไรมากที่สุด

ชาวบ้าน : มันมีปัญหาก็เรากำหนดราคาเองไม่ได้ ทั้งตอนไปเอาขามา ปุ๋ย ยา เขากำหนดราคา พอเราขายข้าวเขาก็กำหนดราคาอีก

ผู้วิจัย : ทำไมไม่เอาไปขายที่ตลาดกลางล่ะ เขามีพ่อค้าหลายคนมารับซื้อ

ชาวบ้าน : ตลาดกลางมันอยู่ไกล ต้องจ้างรถแพง แล้วเขาก็รู้กัน

ชาวบ้าน : วันก่อนฉันเอาไปขายที่โรงสี เขาให้ราคาต่ำ ฉันเลยเอาไปขายที่

ตลาดกลาง ได้ยื่นเขาโทรบอกกัน ให้จดเบอร์รถไว้ ว่าถ้ารถคันนี้
เอาข้าว ไปลง ให้กครราคาให้ต่ำกว่าที่นี้ให้

ดังนั้นความต้องการของชาวบ้าน กลุ่มท่ามา คือ ความต้องการให้ข้าวมีราคาดี โดยเมื่อหัก
ค่าใช้จ่ายแล้วจะเหลือ เกวียนละ 1,000 บาท หรือ มีราคาเกวียนละ 4,000 - 4,500 บาท เป็นอย่างต่ำ

ส่วนในกลุ่มแม่บ้าน และผู้สูงอายุ ได้รับความเดือดร้อนจากการว่างงาน และอายุมากเกิน
ไปไม่สามารถไปรับจ้างทำงานที่อื่นได้ ต้องรอเงินจากลูกหลานที่ไปทำงานที่อื่น จึงมีความต้องการ
ที่จะมีอาชีพเสริมรายได้ โดยบอกว่า ขอให้เป็นงานที่ทำแล้วมีตลาดรับซื้อ เป็นงานที่ไม่ยากเกินความ
สามารถของชาวบ้าน และเป็นงานที่ไม่ต้องลงทุนมาก ขอให้ใช้แรงงานทำ และให้ทำได้ทั้งคนสูงอายุ
หญิง ชาย และ เด็ก นอกจากนี้ในส่วนของสตรีที่มีความสามารถในการใช้จักร ยังต้องการให้มีทุนมา
ซื้อจักรอุตสาหกรรม เพื่อ เย็บเสื้อผ้า โทล และ กระเป๋าพลาสติก

ความต้องการของชาวบ้านกลุ่มนี้ คือ การมีอาชีพเสริมรายได้ และต้องการให้มีผู้มาฝึก
อาชีพให้ในท้องถิ่น

ผู้วิจัย : ถ้าอย่างนั้นเราปลูกให้น้อยลง พอกิน เหลือขายนิดหน่อยได้ไหม
จะได้ลด ค่าปุ๋ย ยา ลง

ชาวบ้าน : พวกเรามีหมื่นนอกระบบ มาตั้งแต่ ปุ๋ ย่า ตา ขาย ถ้าทำน้อยไม่พอ
ใช้หนี้ พอมิ รกส. ขึ้นมือเข้ามาช่วย ก็เอาเงิน รกส. ไปลงทุน
ข้าง ใช้หนี้บ้าง

: ทำมาก แห่งโน้นบ้าง แห่งนี้บ้าง เหลือมากกว่าทำน้อย

ชาวบ้านทุกกลุ่มมีความเห็นตรงกันในเรื่องปัญหาแหล่งเงินทุน และหนี้สิน โดยเฉพาะ
กลุ่มชาวบ้านที่บอกว่า ชาวนาทุกรายมีหนี้สิน เพราะพื้นฐานดั้งเดิมเป็นคนยากจนไม่มีที่ดินทำกิน
ที่ดินทำกินในปัจจุบันเป็นของเอกชนจากคนอื่น ชาวบ้านต้องเช่าที่ดินทำกิน และต้องลงทุนมากทุกปี
ทั้งค่าเครื่องจักร น้ำมัน ปุ๋ย ยา จึงต้องซื้อจากร้านค้า และกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
การเกษตร (รกส.) มาลงทุน ซึ่งต้องจ่ายคืนพร้อมดอกเบี้ยเมื่อสิ้นปีทุกปี และต้องกู้มาลงทุนต่ออีกใน
ปีต่อไป ชาวบ้านจึงมีความจำเป็นที่จะ ได้รับเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ เพื่อจะได้มีโอกาสหมดหนี้

ผู้วิจัย : เวลาซื้อปุ๋ย ยา ซื้อที่ไหน

ชาวบ้าน : ซื้อที่ตลาดหรือที่สหกรณ์ก็มีชื่อในโน้นเลยได้ มีทุกอย่างให้ผ่อน
: ชาวนาอยู่ได้เพราะว่า รกส.

: ไม่มีนาก็ไปกู้ได้ ผมไม่มีนา ก็ไปกู้มา แล้วก็ผ่อน

ผู้วิจัย : ก็ปีหุด

ชาวบ้าน : ไม่มีหุด ได้มาก็ส่งไป แล้วก็ไปกู้มาใหม่

: ดีกว่าดอกเบี้ยชาวบ้าน

: ถ้าจะส่งให้หลุดก็หลุด แต่ไม่มีเงินสำรอง

ความต้องการในด้านนี้ คือ การมีแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ ประมาณ ร้อยละ 6 ต่อปี และ
การมีโอกาสปลอดจากหนี้สิน เมื่อประกอบอาชีพไปประมาณ 10 ปี

ชาวบ้านในกลุ่มนี้มีการรวมกลุ่มที่จะออมทรัพย์ โดยพัฒนากรเป็นผู้มาแนะนำ แต่ก็ไม่
ประสบผลสำเร็จ เนื่องจาก ชาวบ้านบางรายมีเงินฝักน้อย แต่ต้องการกู้เงินมาก แต่กรรมการไม่กล้า
ตัดสินใจให้กู้ จึงมีผู้ถอนหุ้นไปจำนวนมาก จากสมาชิกที่มีอยู่ 70 กว่าราย เหลือเพียง 20 กว่าราย เพื่อ
เริ่มต้นใหม่ และนำเงินไปฝากไว้กับธนาคารออมสิน เพื่อนำดอกเบี้ยมาคืนให้กับสมาชิก เมื่อสิ้นปี
แต่ยังไม่มีการนำเงินดังกล่าวออกมาให้สมาชิกกู้ยืม ทั้ง ๆ ที่ธนาคารออมสินจะให้เงินกู้ยืมอีก 5 เท่า
ของจำนวนเงินที่ฝากไว้ ทั้งนี้เนื่องจาก กรรมการกลุ่มจะต้องรับผิดชอบการกู้เงินของสมาชิกกลุ่ม
กรรมการจึงไม่กล้านำเงินดังกล่าวมาให้กู้ เพราะไม่ต้องการเสี่ยง นอกจากนี้ชาวบ้านยังประสบปัญหา
การขายผลผลิตได้ในราคาต่ำ และ ไม่มีแหล่งซื้อขายสินค้าในหมู่บ้าน

จากปัญหาต่าง ๆ ข้างต้น ชาวบ้านในกลุ่มต่าง ๆ มีความเห็นตรงกันว่า น่าจะมีระบบ
สหกรณ์ที่ดีในหมู่บ้าน คือ เป็นที่พึ่งของชาวบ้านได้ และสมาชิกทุกคนส่งเงินตามกำหนด ทั้งระบบ
สหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์ร้านค้า หรือศูนย์สหกรณ์ตลาด

2. ปัญหาและความต้องการด้านครอบครัวและสังคม

ปัญหาด้านครอบครัวและสังคม ในส่วนของปัญหาระดับครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวขาด
ความอบอุ่น ซึ่งสาเหตุก็เนื่องมาจากการที่ พ่อ แม่ ลูก ไม่ได้อยู่ร่วมกัน พ่อ แม่ ต้องไปทำงานนอกหมู่บ้าน
ทั้งให้ลูกอยู่กับ ปู่ ย่า ตา ยาย โดยที่พ่อแม่จะส่งเงินมาให้ใช้จ่ายในบางคราว และกลับมาเยี่ยม
บ้านในเทศกาลวันหยุดเท่านั้น การที่เด็กต้องอยู่กับผู้สูงอายุย่อมไม่ได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะ
ในเด็กวัยรุ่น จะก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น การเกเร หนีเรียน คบเพื่อนซึ่งอาจนำมาซึ่ง
การติดยาเสพติด และก่อคดีอาชญากรรมในที่สุด ซึ่งในประเด็นนี้ ผู้ที่มองเห็นความสำคัญ คือ กลุ่ม
เยาวชนที่มีอายุก่อนข้างน้อย ประมาณ 18 - 25 ปี และได้ยืนยันว่า เพื่อน ๆ มีปัญหาเรื่องความอบอุ่น
ในครอบครัว และเมื่อมีการแสดงความคิดเห็นร่วมกับกลุ่มอื่น ทุกคนก็มีความเห็นตรงกันว่า ปัญหานี้
นับว่ามีความสำคัญระดับหมู่บ้าน และควรได้รับการแก้ไข

ความต้องการในด้านนี้คือ ต้องการให้ครอบครัวมีความอบอุ่น พ่อ แม่ ลูก มีโอกาสได้
พบหน้ากันทุกวัน โดยกลุ่มดังกล่าวได้แสดงความคิดเห็นว่า ถ้าครอบครัวมีความอบอุ่น พ่อ แม่ ลูก
ได้อยู่ร่วมกัน แม้จะมีเงินไม่มากนัก แต่ก็สามารถทำให้มีชีวิตที่ดีได้

3. ด้านสุขภาพอนามัยและสาธารณสุข

ในด้านนี้ ชาวบ้านทุกกลุ่มให้ความสำคัญกับปัญหาสุขภาพจิต โดยเฉพาะขมม่า เนื่องจาก
สภาพพื้นที่ห่างไกลจากความเจริญ และเคยมีคดียาเสพติดระดับประเทศ เกิดขึ้นใกล้กับหมู่บ้าน

ประกอบกับมีตำรวจเข้ามาสืบเรื่องยาเสพติดบ่อยครั้ง และมีผู้พบเห็นการเสพยาในเวลากลางคืน และทราบว่ามีผู้ลักลอบขายยาเสพติด จึงมีความวิตกกังวลว่า ลูกหลานและวัยรุ่นจะหลงไปลองเสพยาเสพติด เพราะสิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวย และสภาพเศรษฐกิจทำให้ชาวบ้านต้องการทำงานให้ได้มากขึ้น จึงลองเสพยาโดยไม่คำนึงถึงผลที่จะตามมา ซึ่งชาวบ้านเล่าว่า เคยไปขอน้ำของชาวบ้านที่กำลังเกี่ยวข้าวอยู่ พบว่า ในน้ำมีสิ่งผิดปกติ คือ หลังจากคิมน้ำแล้วรู้สึกว่าคุณเองมีความขยันผิดปกติ และทำงานไม่ขอมหุด

ความต้องการในด้านนี้ คือ ความต้องการให้ลูกหลาน และหมู่บ้านปลอดภัยจากยาเสพติด ทั้งการซื้อขายและการเสพยา

4. ด้านความมั่นคง และสิทธิ

4.1 ความมั่นคงในอาชีพ

ปัญหาความมั่นคงในอาชีพ เป็นปัญหาที่ชาวบ้านทุกกลุ่มให้ความสำคัญทั้งอาชีพทำนา เลี้ยงสัตว์ และทำไร่สวนผสม ทั้งนี้เพราะปัญหาจากสภาพภูมิประเทศที่มีน้ำท่วมขัง ในฤดูน้ำหลาก ในช่วงปี พ.ศ.2538 และ 2539 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ชาวบ้านได้รับผลกระทบมากมาย เนื่องจากไม่สามารถทำคันกันน้ำได้ทัน และสูงพอที่จะไม่ถูกน้ำทำลายพืชผล และสัตว์เลี้ยง เนื่องจากในหมู่บ้านไม่เกิดภาวะน้ำท่วมขังมาหลายปี ทำให้ชาวบ้านไม่ทันระวังว่าจะเกิดอุทกภัยที่ทำลายพืชผลอย่างร้ายแรง นอกจากนี้ปัญหาเรื่องการกำหนดราคาผลผลิตที่ชาวบ้านไม่สามารถกำหนดได้เอง ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งให้ชาวบ้านเกิดความไม่มั่นคง ในอาชีพที่ทำอยู่

ดังนั้นความต้องการในด้านนี้ คือ การมีความมั่นคงในอาชีพ ที่ชาวบ้านต้องการให้ราคาพืชผลอยู่ในระดับที่ชาวบ้านพออยู่ได้ ไม่ขาดทุน และไม่ต้องดิ้นรนไปหางานทำนอกหมู่บ้าน

4.2 สิทธิในที่ดินทำกิน

ในประเด็นนี้ ชาวบ้านส่วนใหญ่ คือ ผู้มีอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ชาวบ้านเหล่านี้ไม่มีสิทธิในที่ดินทำกิน ต้องเช่าที่ดินทำนา จากเอกชน และปลูกบ้านบนที่ดินนั้น ชาวบ้านอีกส่วนหนึ่งเช่าที่ดินของสำนักงานปฏิรูปที่ดิน ซึ่งเป็นชาวบ้านที่เช่าทำกินหรือสร้างบ้านเรือนอยู่บนที่ดินที่ปฏิรูปมาก่อน จึงมีสิทธิที่จะได้ครอบครองที่ดิน แต่ชาวบ้านที่เช่าที่ดินเอกชนทำกินไม่มีสิทธิในที่ดินดังกล่าว จึงทำให้เกิดความกังวลว่า ถ้าวันใดเจ้าของที่ดินบอกเลิกการเช่า เขาจะหมดที่ทำกิน และไม่มีที่อยู่ ดังนั้นความต้องการในด้านนี้คือ การมีสิทธิในที่ดินทำกินประมาณ 2 - 3 ไร่ สำหรับทำสวน ทำไร่ และ 10 ไร่ สำหรับการทำนา

ผู้วิจัย : เคยถูกโกงเรื่องการเช่าที่ทำกิน บ้างไหม

ชาวบ้าน : ก็มีเหมือนกัน เราไม่มีสิทธิจะว่าเขา

: ก็มีสัญญา เคียวนี่เขาต้องให้ทำสัญญา 3 ปี 5 ปี เขาไม่พอใจเขาก็

ให้เราเลิกทำได้ เขาจะให้คนอื่นได้ถ้าหมดศัญญา เราไม่ค่อขกล้า
ชुकกับเขา

ผู้วิจัย : ที่ดินส่วนใหญ่ไม่ค่อขมีคนเช่า หรือแย่งกันเช่า

ชาวบ้าน : แย่งกันเช่า

ผู้วิจัย : เคยมีใครกล้าร้องเรียนไหม เวลาถูกเอาเปรียบ

ชาวบ้าน : ไม่มีหรอก เราไม่กล้า เราไม่รู้ ไม่มีใครกล้าชุกกับเขา

5. ด้านการศึกษา ความรู้ ข่าวสาร และวัฒนธรรม จิตใจ

5.1 การฝึกอาชีพให้กับชาวบ้าน

ปัญหาเรื่องการว่างงานในกลุ่มชาวบ้านที่ไม่สามารถไปรับจ้างทำงาน ที่อื่นได้ เป็นปัญหา
ที่เชื่อมโยงมาถึงประเด็นการฝึกอาชีพ เนื่องจากชาวบ้านไม่มีความรู้ในเรื่องอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือ
จาก การทำนา เลี้ยงสัตว์ แต่สภาพการทำงานปัจจุบันเปลี่ยนมาใช้เครื่องจักร แทนการใช้แรงงาน
จากคน ทำให้ชาวบ้านว่างงานกันมาก จึงไปทำงานนอกบ้าน โดยเฉพาะที่กรุงเทพฯ ถึงแม้จะมีหน่วย
งานของกรมการศึกษานอกโรงเรียน เข้ามาจัดกลุ่มสนใจให้เข้าอบรมบ้าง ในอดีต แต่ก็สามารถฝึก
อบรมให้กับชาวบ้านได้เป็นบางส่วนเท่านั้น คือ ในกลุ่มของสตรีที่อยู่ในวัยแรงงาน ส่วนกลุ่มผู้สูงอายุ
และกลุ่มคนวัยกลางคน ยังไม่มีความรู้และงานเสริมใด ๆ ทำ

ผู้วิจัย : ทำอย่างไรจะทำให้คนอยู่ในหมู่บ้านได้ ไม่อพยพไปทำงานที่อื่น
มากเหมือนปัจจุบัน

ชาวบ้าน : แถวบ้านเรา อยู่ได้ก็ค่อขทำนาอย่างเดียว

ผู้วิจัย : แล้วเราอยากให้คนในครอบครัวอยู่ในหมู่บ้านหรือเปล่า

ชาวบ้าน : อยากให้อยู่ ตัวเรายังอยากอยู่ แต่ไม่มีวิธีค่อขให้เขาอยู่กับเรา อยู่
กรุงเทพฯ บ้านเราก็ค่อขเช่า ห้องก็แคบ ค่าเช่าพันสองพัน พันห้า
พัน

: คนมีเงินเขาก็มีโอกาศก่อน ใครมีเงินก็เข้างานได้หมด เราไม่มี
เงินลูก

เราก็ ค่อขไปไกล

: อยากให้มีงานทำในหมู่บ้าน อยู่กันพร้อมหน้า แม่ ๆ ลูก ๆ ยังเสียด
จะค่อขไปทำที่อื่น

ความต้องการของชาวบ้านในทุกกลุ่ม คือ ต้องการให้ชาวบ้านที่ว่างจากการทำนาตามฤดูกาล และผู้สูงอายุได้รับการฝึกอาชีพที่มีตลาดรองรับ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว นอกเหนือจากการรอกอขายผลผลิต หรือการส่งเงินของลูกหลานที่ไปทำงานต่างถิ่น

5.2 การได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์

ในประเด็นนี้ชาวบ้านมีปัญหาเรื่อง การขาดข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาชีพ เนื่องจากในหมู่บ้าน ไม่มีที่อ่านหนังสือ ไม่มีหนังสือพิมพ์ หรือเอกสารใด ๆ ให้ชาวบ้านได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ชาวบ้านจะได้รับข่าวสารจากการดูรายการโทรทัศน์ หรือฟังวิทยุบ้าง และได้รับข่าวสารทางราชการจากหอกระจายข่าว แต่ก็ไม่ใช่เพียงพอที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้ ชาวบ้านโดยเฉพาะ ในกลุ่มวัยทำงาน บอกว่า เคยได้ดูตัวอย่างจากรายการในโทรทัศน์ แต่การดูอย่างเดียวนั้นไม่สามารถทำตามได้ ไม่เหมือนการดูสภาพจริง

ผู้วิจัย : ต้องการข่าวสารความรู้ด้านไหน

ชาวบ้าน : ก็ความรู้ด้านเกษตร เป็นโรคนิดนี้จะเป็นอย่างไร ลดปุ๋ย ยา ได้ยังไง

: เช้า ๆ 6 โมงกว่า ๆ จะมีข่าวเกษตรให้ดู

: มันช่วยได้ แต่มันเป็นแค่ภาพถ่าย ไม่เห็นภาพปฏิบัติ

: อย่างความรู้เรื่องเลี้ยงวัว ปศุสัตว์ให้ไปอบรม ก็ได้เอกสารมา แต่ก็ยังไม่ สมบูรณ์ บางทีวัวตายไม่รู้สาเหตุ 2 ตัวแล้ว ไม่รู้อาการล่วงหน้า ไม่รู้โรคอะไร

ผู้วิจัย : ทำไมไม่คิดเลี้ยงสัตว์อื่น ๆ บ้าง

ชาวบ้าน : เลี้ยงหมูดี แต่อาหารแพง ต้องทำเส้าให้สูง

: เลี้ยงปลาพอน้ำท่วมก็หมด

ความต้องการที่จำเป็นในประเด็นนี้คือ การได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต ประเภท อาชีพ การเมือง และสุขภาพอนามัย โดยเฉพาะการใช้ยา การแพทย์ สารเคมี โดยสามารถหาอ่านได้ ในหมู่บ้าน เช่น การได้อ่านหนังสือพิมพ์สักสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

5.3 เด็กมีวิถีชีวิตแบบไทย

ปัจจุบันพบว่า เด็กมีค่านิยมรับวัฒนธรรมต่างชาติมากขึ้น เช่น การนิยมอาหารฝรั่ง การคบเพื่อนต่างเพศ การไม่ค่อยสนใจดูแลพ่อแม่ ไม่รับประทานอาหารที่ทำได้ในครอบครัว นิยมแต่งกายเลียนแบบคาราทางโทรทัศน์ เนื่องจากในหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้ครบทุกครัวเรือน ทำให้สื่อต่าง ๆ ทาง

วิทยุ โทรทัศน์ เข้าถึงมากขึ้น ประกอบกับ เด็กในหมู่บ้านเริ่มออกไปเรียนในเมือง และชาวบ้านออกไปทำงานในเมืองใหญ่มากขึ้น จึงทำให้ค่านิยมของสังคมเมืองแพร่เข้ามาอย่างรวดเร็ว ชาวบ้านจึงเริ่มสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงของเด็กมากขึ้น

ผู้วิจัย : ปัจจุบันท่านเห็นว่าเด็ก ๆ ในหมู่บ้านเป็นอย่างไร มีค่านิยมเปลี่ยนแปลงไปไหม

ชาวบ้าน : เป็นรสนิยมเลขล่ะ

: เด็กรุ่นใหม่ชอบตามเพื่อน ๆ ชอบแต่งของแปลก ๆ ยังมีของแถม ชั่งชอบ มันออกในโทรทัศน์ พอเด็กเห็นก็โง่แล้ว ๆ

: อย่างกะปิ ปลา ร้า ที่ทำขึ้นกินเนี่ย เด็กเดี๋ยวนี้มัน ไม่กินเลย บอกว่าเหม็น แม่แต่น้ำปลาก็ต้องไปซื้อที่ตลาดมาถึงจะกิน

ครู : เด็กเดี๋ยวนี้ผมว่าไม่ค่อยจะสนใจคุณแลพ่อแม่ เหมือนแต่ก่อน จะไปไหนมาไหนมันไม่รู้เหนือรู้ใต้ด้วยหรือ กิริยามารยาทก็แข็งกระด้าง

ชาวบ้าน : เด็กที่บ้านไม่เคยช่วยงานบ้านเลย กลับมาก็เอาแต่เตะบอล ไม่ก็ดูโทรทัศน์

ความต้องการในด้านนี้ ชาวบ้านต้องการให้เด็ก ได้เปลี่ยนค่านิยมมาสนใจในสิ่งที่พ่อแม่ทำได้ หรือหมู่บ้านทำได้ ใช้จำอย่างประหยัดมากขึ้น มีความอ่อนน้อม เอาใจใส่พ่อแม่มากขึ้น

3.2 ปัญหาและความต้องการคุณภาพชีวิตและสังคมระดับชุมชน

1. ด้านเศรษฐกิจ

ปัญหาด้านเศรษฐกิจในระดับชุมชน คือ การไม่มีระบบสหกรณ์ที่ดีทั้งในระบบสหกรณ์ร้านค้า และสหกรณ์ออมทรัพย์

ความต้องการ คือ การมีระบบสหกรณ์ที่ดีในหมู่บ้าน โดยการมีระบบสหกรณ์ที่สมาชิกอยู่ในกฎระเบียบ ส่งเงินตามกำหนดเวลา

2. ด้านครอบครัว - สังคม

ปัญหาด้านสังคม คือ การรวมกลุ่มทำงาน ซึ่งปรากฏว่าชาวบ้านยังไม่เคยรวมกลุ่มกันเองในการทำกิจกรรมใด ๆ ซึ่งที่ผ่านมาเป็นการรวมกลุ่มโดยมีเจ้าหน้าที่ของทางราชการเป็นผู้แนะนำ และให้ความช่วยเหลือมาโดยตลอด เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มผู้นำประปา ซึ่งแต่ละกลุ่มเป็นการรวมกลุ่มจากการแนะนำของเจ้าหน้าที่ทั้งสิ้น ดังนั้น กิจกรรมใดที่ไม่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลแนะนำให้ทำ ชาวบ้านก็ยังไม่สามารถรวมกลุ่มทำงานกันได้ ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น

ผู้วิจัย : เคยรวมกลุ่มทำงานอะไรบ้างไหม

ชาวบ้าน : ก็มีพัฒนากรคนเก่า เขาบอกให้ทำเยอะ ก็ไม่มีใครมาติดกับเรา (ถักเปลด้วยผักคตบขวา) คนเราไม่ค่อยได้อยู่กัน ทำยังงี้ไม่พอกินด้วย

: รวมกลุ่มไม่ได้ ไปคนละทางสองทาง

: เตาอบอะไรก็ไม่มี แต่รวมกลุ่มกันทำขนมไม่ได้ รายได้แค่นี้มันไม่พอ ต้องไปหางานทำในกรุงเทพ ฯ กัน

ผู้วิจัย : ร่างจากการทำมาแล้ว ไปไหน

ชาวบ้าน : นั่ง ๆ นอน ๆ อยู่บ้าน บ้านใครบ้านมัน

ความต้องการ คือ ให้มีการรวมกลุ่มทำงาน โดยมีหัวหน้ากลุ่ม ให้ความสนใจ ดูแลความเป็นไปของสมาชิก

3. ด้านอนามัย และสาธารณสุข

ปัญหาในด้านนี้ คือ การที่หมู่บ้านและชุมชน เป็นแหล่งซื้อขายยาเสพติด จนเป็นที่ประจักษ์แก่สังคม ชาวบ้านจึงกลัวว่า บุตรหลานและคนในหมู่บ้านจะติดยาเสพติดไปด้วย

4. ด้านความมั่นคงและสิทธิ

ปัญหาของหมู่บ้านในด้านนี้ คือ การที่กรรมการหมู่บ้านไม่มีอิสระในการบริหารจัดการที่ได้งบประมาณจากราชการ เนื่องจากที่ผ่านมา ชาวบ้านต้องดำเนินการตามที่หน่วยราชการมีความประสงค์ให้ทำ เช่น การให้ยืมเงินดอกเบี้ยต่ำเพื่อการปลูกมะม่วง ซึ่งชาวบ้านต้องยอมทำตาม ทั้งที่กลุ่มกรรมการหมู่บ้านมีความเห็นว่า การปลูกมะม่วงอาจไม่ได้ผล เพราะลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม แอ่งกระทะ มีน้ำท่วมขังในฤดูน้ำหลาก น่าจะนำเงินไปทำกิจกรรมอื่นที่ดีกว่า และผลสุดท้ายโครงการประสบความล้มเหลว ฟังที่ผู้นำหมู่บ้านอธิบายว่า

ชาวบ้าน : ทางการเอาเงินมาให้ ไม่ตรงกับเรา
: ถ้าเราปฏิเสธเขาก็จะไม่ให้กู

ผู้วิจัย : เอาเงินมาแล้วแล้ว ได้ผลไหม

ชาวบ้าน : ไม่ได้ผลเป็นหนี้เขาต่ออีก
: อย่างเขาให้ปลูกมะม่วง ผมดูแล้วว่ามันจะไปไม่รอด แต่ก็ลอง

ทำกัน

: ไปดูหลังบ้านผม ร่องขังอยู่เลย

ผู้วิจัย : แล้วต่อไปจะกล้าปฏิเสธไหม

ชาวบ้าน : ก็คงกล้า เข็ดกันหมดแล้ว

ความต้องการ คือ ต้องการให้ชาวบ้านมีสิทธิในการบริหารจัดการ กิจกรรมของหมู่บ้านตนเอง โดยมีหน่วยงานราชการเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุน

5. ด้านการศึกษา

5.1 ปัญหาในการร่วมจัดการศึกษา

สภาพปัจจุบัน ชาวบ้านกับโรงเรียน ยังมีความห่างเหินกัน ต่างคนต่างอยู่ ชาวบ้านเพียงนำลูกไปส่งโรงเรียน หรือร่วมประชุมบ้าง สำหรับกรรมการโรงเรียนในระดับประถมศึกษา ส่วนในระดับมัธยมศึกษา ชาวบ้านจะไม่มีส่วนเข้าไปรับรู้เหตุการณ์ในโรงเรียนเลย นอกจากการประชุมผู้ปกครองตอนเปิดภาคเรียน หรือเรียกพบเมื่อนักเรียนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม

จากการสัมภาษณ์กรรมการโรงเรียนและผู้บริหารโรงเรียน ทราบว่า โรงเรียนได้เชิญคณะกรรมการโรงเรียน ประชุมร่วมกับคณะครูเพื่อปรึกษาหารือ ในกิจกรรมของโรงเรียนในประเด็น เงินบริจาค การพัฒนาบริเวณโรงเรียน อาคารสถานที่ แต่ยังไม่มีการปรึกษาในเรื่องแผนงานของโรงเรียน ดังที่ระบุไว้ในระเบียบคณะกรรมการโรงเรียน ในเรื่องอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน ลงวันที่ 19 ตุลาคม 2540 จะมีก็เพียงการเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาสอนเรื่องการทำไม้กวาด ในโรงเรียนมัธยมศึกษา และสอนเรื่อง การชุดบ่อเลี้ยงปลา ในโครงการ การศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ในเขตชนบท (กศ.พช.) ของโรงเรียนเท่านั้น

ชาวบ้านทุกกลุ่มมีความเห็นว่า น่าจะให้ชาวบ้านได้เข้าไปมีส่วนรับรู้ในเรื่อง ค่าใช้จ่ายของนักเรียน ความประพฤติของนักเรียน ในกลุ่มผู้มาบอกว่า น่าจะได้เข้าไปรับรู้และแสดงความคิดเห็น ในเรื่องการเรียนการสอนบ้าง

ผู้วิจัย : ถ้าเขาเปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนในการจัดการศึกษา ท่านคิดอย่างไร

ชาวบ้าน (กลุ่มสตรี) : เราคงไม่รู้เรื่องในโรงเรียนหรอก แต่ก็อยากรู้ว่าเด็กอยู่โรงเรียนเป็นยังไงบ้าง อย่างเด็กที่ไปโรงเรียน (มัธยม)บางคนก็ไปไม่เข้าโรงเรียนกันก็มี มันอยู่ไกลห่างหูห่างตา เราไม่รู้
: แล้วค่าใช้จ่ายก็แพง เด็กวเปลี่ยนชุด โน้น ชุดนี้

กลุ่มกรรมการ : ถ้าได้เข้าไปร่วมรับรู้ ออกความคิดบ้างก็คงจะดี

5.2 ปัญหาการได้รับข้อมูล ข่าวสารที่เป็นประโยชน์

ในประเด็นนี้ได้กล่าวไว้แล้วในตอนปัญหาและความต้องการคุณภาพชีวิตและสังคม ในระดับบุคคล และครอบครัว

6. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

6.1 ปัญหาเรื่องการคมนาคม

เนื่องจากหมู่บ้านนี้ประสบปัญหาน้ำท่วมขังเป็นเวลานาน ประมาณ 4 เดือน คือ ตั้งแต่เดือนตุลาคม - มกราคม เกือบทุกปี ทำให้การติดต่อกับภายนอกลำบากมาก ประกอบกับเป็นช่วงที่ชาวบ้านไม่สามารถทำนาหรือเลี้ยงปลาได้ ชาวบ้านจึงต้องออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังเป็นช่วงเทศกาลลอยกระทงและปีใหม่ที่บ้านซึ่งไปทำงานนอกหมู่บ้านจะกลับมาเยี่ยมญาติ และร่วมฉลองเทศกาลต่าง ๆ ดังกล่าว ดังนั้น ในช่วงที่มีน้ำท่วมขัง ชาวบ้านจะต้องนำพาหะต่าง ๆ ไปฝากไว้กับบ้านริมถนนใหญ่ที่น้ำไม่ท่วม และ ไล่วัว ไปเลี้ยงในที่ดอน ซึ่งทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนไปจากปกติ อีกทั้งการสัญจร ไปมาต้องใช้เรือติดเครื่องซึ่งชาวบ้านนำมารับจ้างรับส่ง ทำให้นอกจากต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นแล้วยังเสียเวลารอคอย เพราะเรือรับจ้างมีน้อย เพียง 2 - 3 ลำ เท่านั้น ซึ่งในปีใดที่น้ำท่วมน้อยเรือติดเครื่องขงด่วนวิ่งไม่ได้ ชาวบ้านต้องใช้เรือพายเป็นระยะทางเกือบ 4 กิโลเมตร และเดินในกรณีที่มีน้ำท่วมเล็กน้อยเรือแล่นไม่ได้

ชาวบ้านทุกกลุ่มมีความต้องการถนนที่ใช้งานได้ตลอดปี คือ น้ำไม่ท่วมขังในฤดูน้ำหลาก มีความสูงประมาณ 2 เมตร มีความกว้างพอรถวิ่งสวนทางกันได้ และอย่างน้อยเป็นถนนลูกรัง

ผู้วิจัย : สภาพหมู่บ้านเป็นอย่างไรบ้าง

ชาวบ้าน : อยากได้ถนน เสริม ไม่ให้น้ำท่วม จะไปไหนซื้ออะไรก็ลำบาก ถ้ามีน้ำท่วมน้อยเรือวิ่งไม่ได้ ถ้าท่วมมากพอเรือวิ่งได้ก็ไม่ลำบากมาก

6.2 ปัญหาเรื่องโทรศัพท์สาธารณะ

เนื่องจากในฤดูว่างจากการทำนา ชาวบ้านส่วนใหญ่จะออกไปหางานทำนอกหมู่บ้าน เป็นระยะเวลาประมาณ 3 - 4 เดือน เนื่องจากภาวะน้ำท่วมขัง และไม่มีอาชีพเสริมทำ ดังนั้นผู้ที่อยู่ในหมู่บ้านก็มักจะเป็นคนสูงอายุ วัย 40 ปี ขึ้นไป จึงมีความจำเป็นที่จะต้องติดต่อ ใ้ถามความทุกข์สุขของผู้ที่ออกไปทำงาน อีกทั้งยามป่วยไข้จะได้ติดต่อกันสะดวก ซึ่งถ้าติดต่อทางจดหมายจะช้าเกินไป ✓

เนื่องจากการคมนาคมไม่สะดวก ปัจจุบันชาวบ้านต้องไปอาศัยใช้จากคนที่มิโทรศัพท์มือถือ ซึ่งมีเพียงคนเดียว และค่าบริการซ่อมแพงกว่าโทรศัพท์สาธารณะ

ชาวบ้านทุกกลุ่มกล่าวถึงความต้องการมีโทรศัพท์สาธารณะอย่างน้อย 1 เครื่อง เพื่อที่จะได้ติดต่อกับญาติที่ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านได้สะดวก

6.3 ปัญหาแหล่งน้ำไม่สะอาดเพียงพอในการอุปโภค

น้ำในแหล่งน้ำที่เคยเป็นที่พึ่งของชาวบ้านในการอุปโภค ปัจจุบันน้ำในลำคลองทุกแห่งที่ผ่านหมู่บ้าน ไม่สามารถนำมาใช้ได้ เพราะส่งกลิ่นและคัน ชาวบ้านไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์อื่นได้เลยนอกจากใช้เพื่อการเกษตรเท่านั้น นอกจากนั้นยังมีผักตบชวาขึ้นหนาแน่นในแหล่งน้ำอีกด้วย สาเหตุที่น้ำเน่าเสียเนื่องมาจากชาวบ้านใช้น้ำปราบศัตรูพืช ในนาข้าวและปล่อยน้ำลงในลำคลอง นานวันเข้าน้ำจึงเน่าเสีย ประกอบกับปัจจุบันชาวบ้านมีน้ำประปาใช้และไม่ได้สัญจรทางน้ำ จึงปล่อยให้ลำคลองคั่งเงิน รกไปด้วยผักตบชวา และเน่าเสีย

ผู้วิจัย : เพราะเหตุใดน้ำในคลองจึงเน่าเสีย

ชาวบ้าน : ก็เขาฉีดยาในนา ฉีดยาหอย แล้วขามันลงคลอง ปลาก็ตาย

ผู้วิจัย : เป็นสาเหตุเดียวหรือ

ชาวบ้าน : อีกร่างคือ เมื่อก่อนใช้ทางเรือกัน ไปไหนมาไหน พอมิถุน

ไฟฟ้าเข้า ก็เลยหันมาใช้รถกัน ผักปอด(ผักตบชวา) มันเลยขึ้นเต็ม

ไปหมด ไม่มีใครสนใจคลองแล้ว

: ลองเอาแขนจุ่มลงไป ยกขึ้นมาดำคิดแขนเลย

ความต้องการด้านแหล่งน้ำ คือ ต้องการให้แหล่งน้ำสะอาด ไม่มีผักตบชวาขึ้นหนาแน่น ไม่ส่งกลิ่นเหม็น ปลาไม่ตาย สามารถใช้สัญจร ไปมาได้ เหมือนสมัยก่อน

สรุปความต้องการคุณภาพชีวิตและสังคม

1. ความต้องการคุณภาพชีวิตและสังคมระดับบุคคล / ครอบครัว

1.1 ความต้องการด้านเศรษฐกิจ

1.1.1 ความต้องการให้ข้าวมีราคาดี เมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้วควรจะได้กำไรอย่างน้อย เกษียนละ 1,000 บาท หรือมีราคาเกษียนละ 4,000 -4,500 บาท (ในปี 2540)

1.1.2 ความต้องการมีอาชีพเสริมรายได้ ในฤดูว่างจากการทำนาและในรายที่ไม่มีอาชีพเลี้ยงตนเอง

1.1.3 ความต้องการมีแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ คือ ประมาณร้อยละ 6 ต่อปี และมีโอกาสปลอดจากหนี้สิน หลังจากกู้เงินมาใช้ภายใน 10 ปี

1.1.4 ความต้องการมีระบบสหกรณ์ที่ดีในหมู่บ้าน ทั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์ร้านค้า หรือศูนย์สาธิตการตลาด

1.2 ความต้องการด้านครอบครัวและสังคม

ต้องการให้ครอบครัวมีความอบอุ่น ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน ได้อยู่ร่วมกัน ทั้ง พ่อ แม่ ลูก

1.3 ด้านสุขภาพอนามัยและสาธารณสุข

ต้องการให้หมู่บ้านปลอดจากยาเสพติด ทั้งการซื้อขายและการเสพ

1.4 ด้านความมั่นคงและสิทธิ

1.4.1 ต้องการความมั่นคงในอาชีพ ราคาผลผลิตไม่ตกต่ำจนขาดทุน และไม่ต้องเปลี่ยนอาชีพ

1.4.2 ต้องการสิทธิในที่ดินทำกิน ประมาณ 2 - 3 ไร่ สำหรับทำสวน และ 10 ไร่ สำหรับการทำงาน

1.5 ด้านการศึกษาและความรู้ ข่าวสาร

1.5.1 ความต้องการให้มีผู้ฝึกอาชีพให้กับผู้ว่างงาน ผู้สูงอายุ และเด็ก

1.5.2 ความต้องการได้รับข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับอาชีพ การเมือง และสุขภาพอนามัย

1.5.3 ความต้องการให้เด็กมีวิถีชีวิตแบบไทย ได้แก่ การมีชีวิตเรียบง่าย รับประทานอาหารอ่อนน้อมต่อผู้สูงอายุ และลดค่านิยมสังคมเมือง หันมานิยมสินค้าในท้องถิ่น

2. ความต้องการคุณภาพชีวิตและสังคมระดับชุมชน

2.1 ด้านเศรษฐกิจ

ความต้องการให้มีระบบสหกรณ์ที่ดีในหมู่บ้าน ทั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์ร้านค้า หรือศูนย์สาธิตการตลาด

2.2 ด้านครอบครัว - สังคม

ความต้องการการรวมกลุ่มทำงาน โดยมีผู้นำกลุ่มที่ให้ความสนใจกับสมาชิก

2.3 ด้านอนามัยและสาธารณสุข

ความต้องการให้หมู่บ้านปลอดจากยาเสพติด ทั้งการซื้อขาย และการเสพ

2.4 ด้านความมั่นคงและสิทธิ

ความต้องการบริหารจัดการกิจกรรม / โครงการ เพื่อการพัฒนาหมู่บ้านได้ด้วยตนเอง โดยมี หน่วยงานราชการเป็นผู้ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือในสิ่งที่ชาวบ้านต้องการ

2.5 ด้านการศึกษา ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และวัฒนธรรม จิตใจ

ต้องการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดการศึกษา ทั้งในเรื่องของหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน ค่าใช้จ่ายในการศึกษา และความประพฤติของนักเรียน

2.6 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งแวดล้อม

2.6.1 ความต้องการให้ถนนในหมู่บ้านใช้งานได้ตลอดปี น้ำไม่ท่วมขังในฤดูน้ำหลาก มีความสูงประมาณ 2 เมตร มีความกว้างพอรถวิ่งสวนกันได้ และอย่างน้อยเป็นถนนลูกรัง

2.6.2 ความต้องการโทรศัพท์สาธารณะ อย่างน้อย 1 เครื่อง เพื่อการติดต่อกับญาติพี่น้องที่ออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน

2.6.3 ความต้องการให้แหล่งน้ำสะอาด ใช้อุปโภคได้ ปลาไม่ตาย ไม่มีกลิ่นเหม็น ไม่มีผักคบขาวขึ้นจนเต็มคลอง และสามารถใช้สัญจรไปมาได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางจำแนกระดับความต้องการคุณภาพชีวิตและสังคม

ความต้องการเรียงลำดับความสำคัญ	ระดับบุคคล ครอบครัว	ระดับชุมชน
1. ด้านเศรษฐกิจ		
1.1 ข้าราชการ	✓	
1.2 มีอาชีพเสริม	✓	
1.3 มีแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ	✓	
1.4 มีระบบสหกรณ์ที่ดีในหมู่บ้าน	✓	✓
2. ด้านครอบครัว - สังคม		
2.1 ครอบครัวอบอุ่น	✓	
2.2 มีการรวมกลุ่มกันทำงาน และแก้ไขปัญหาหมู่บ้าน	✓	✓
3. ด้านสุขภาพอนามัย และสาธารณสุข		
3.1 หมู่บ้านปลอดจากยาเสพติด	✓	✓
4. ด้านความมั่นคงและสิทธิ		
4.1 มีความมั่นคงในอาชีพ	✓	
4.2 มีความมั่นคงในที่ดินทำกิน	✓	
4.3 มีสิทธิบริหารจัดการกิจกรรม/โครงการของชุมชน		✓
- 5. ด้านการศึกษาและความรู้ ชาวสาร		
5.1 มีผู้มาฝึกอาชีพให้กับชาวบ้าน	✓	✓
5.2 ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต	✓	
5.3 เด็กมีวิถีชีวิตแบบไทย	✓	
5.4 มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา		✓
6. ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม		
6.1 ถนนในหมู่บ้านใช้งานได้ตลอดปี		✓
6.2 มีโทรศัพท์สาธารณะเพื่อการสื่อสาร		✓
6.3 มีแหล่งน้ำสะอาด		✓

ตอนที่ 4 การพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม

จากปัญหาและความต้องการคุณภาพชีวิตและสังคมดังกล่าว ซึ่งได้มาจากการสนทนากลุ่มกับชาวบ้านจำนวน 6 กลุ่ม 48 คนโดยใช้เกณฑ์ความพอเพียงในการดำรงชีวิต แล้วให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มเรียงลำดับความต้องการ ต่อจากนั้นนำมาจัดหมวดหมู่ได้ 6 ด้าน แล้วนำประเด็นต่างๆ ไปให้ชาวบ้านตัวแทนของกลุ่มทั้ง 6 กลุ่ม ๆ ละ 1 คนรวม 6 คน พิจารณาความสำคัญของความต้องการดังกล่าว โดยถือเกณฑ์ความสำคัญเร่งด่วน ระดับชุมชน หลังจากนั้นผู้วิจัยนำมาสร้างเกณฑ์ตัวชี้วัด แล้วนำไปให้ชาวบ้านกลุ่มเดิมตรวจสอบ ได้เกณฑ์ตัวชี้วัดดังตารางต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 แสดงความต้องการและเกณฑ์คัดเลือกครัวเรือนคุณภาพชีวิตและสังคมในหมู่บ้านคอน

ลำดับความสำคัญ	ประเด็น	ความต้องการ	รายละเอียด	เกณฑ์คัดเลือก
1	เศรษฐกิจ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชาวมีรพาคดี 2. มีอาชีพเสริม 3. มีแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ 4. มีระบบสหกรณ์ที่ดี 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1 เมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้วครัวเรือนจะเหลืออย่างน้อย เกือบละ 1,000 บาท หรือมีรพาคดีเกินละ 4,000 - 4,500 บาท (ปี 2540) 2.1 หน่วยงานมีงานทำเสริมรายได้ให้กับตนเอง และครอบครัว 3.1 ชาวบ้านมีแหล่งกู้ยืมเงินดอกเบี้ยประมาณร้อยละ 6 และมีโอกาสใช้หนี้ได้หมดภายในเวลา 10 ปี 4.1 มีสหกรณ์ที่ชาวบ้านพึ่งพิงทั้งด้านตลาด และเงินทุน ได้พึ่งสหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์ร้านค้า หรือศูนย์สหกรณ์ตลาด 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1 จำนวนชาวชนบทที่มีเงินรายได้เหลือ 1,000 บาท ขึ้นไปเมื่อหักต้นทุนการผลิต ต่อจำนวนชาวชนบททั้งหมดทั้งหมู่บ้าน 2.1 จำนวนประชากรวัยแรงงานที่ว่างงานนอกภาคอุตสาหกรรม ต่อจำนวนประชากรทั้งหมด 2.2 จำนวนประชากรวัยแรงงาน ที่ไม่มีอาชีพต่อจำนวนประชากรทั้งหมดวัยแรงงาน 3.1 จำนวนครัวเรือนที่สามารถกู้เงินได้ในอัตราไม่เกินร้อยละ 6 ต่อปี ต่อจำนวนครัวเรือนที่ต้องกู้เงินทั้งหมด 3.2 จำนวนครัวเรือนที่สามารถส่งเงินกู้ยืมคืนภายในระยะเวลา 10 ปี 4.1 มีสหกรณ์ร้านค้า หรือศูนย์สหกรณ์ตลาด และสหกรณ์ออมทรัพย์ ที่ชาวบ้านพึ่งพิงทั้งกับการซื้อขายสินค้าราคาถูก และกู้ยืมเงินดอกเบี้ยต่ำ ได้ในหมู่บ้าน หรือในตำบล
2	ครอบครัว - สังคม	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครอบครัวมีความอบอุ่น 2. การรวมกลุ่มทำงาน 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1 คนในครอบครัวมีความอบอุ่น ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน ได้ช่วยกันทั้ง พ่อ แม่ ลูก 2.1 มีการรวมกลุ่มทำงาน โดยมีหัวหน้ากลุ่มให้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1 จำนวนครัวเรือนที่สมาชิกได้อยู่ร่วมกับพร้อมหน้าพร้อมตา ต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2.1 จำนวนครั้งที่ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันทำงาน/กิจกรรม จนประสบ

ตารางที่ 2 แสดงความต้องการและเกณฑ์ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมในหมู่บ้านคอน (ต่อ)

ลำดับ ความสำคัญ	ประเด็น	ความต้องการ	รายละเอียด	เกณฑ์ตัวชี้วัด
			ความสนใจแต่สมาชิก	ผลสำเร็จ หรือมีความยั่งยืน ในระยะเวลา 1 ปี
3	อนามัย สาธารณสุข	1. หมู่บ้านปลอดจากยาเสพติด	1.1 สมาชิกในหมู่บ้าน ไม่ติดยาเสพติด และ ไม่มี การซื้อขายยาเสพติด ในหมู่บ้าน	1.1 จำนวนผู้ติดยาเสพติดที่สามารถตรวจสอบได้ 1.2 จำนวนครั้งที่มีการจับกุมผู้ซื้อ ขายยาเสพติด ในหมู่บ้าน ในระยะเวลา 1 ปี
4	ความมั่นคงและสิทธิ	1. มีความมั่นคงในอาชีพ 2. การมีสิทธิในที่ดินทำกิน 3. มีสิทธิในการพัฒนาหมู่บ้าน	1.1 ราคาสินค้าไม่ตกต่ำจนขาดทุน และ ไม่ต้อง เปลี่ยนอาชีพ 2.1 มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองประมาณ 2-3 ไร่ สำหรับทำไร่ ทำสวน และ 10 ไร่สำหรับการทำนา 3.1 ชาวบ้านมีสิทธิบริหารจัดการงบประมาณเพื่อ การพัฒนาหมู่บ้านด้วยตนเอง	1.1 จำนวนครัวเรือนที่เปลี่ยนอาชีพในรอบ 1 ปี ต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2.1 จำนวนครัวเรือนที่มีที่ดินทำกิน ต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 3.1 จำนวนครั้งที่ชาวบ้าน ได้บริหาร จัดการงบประมาณที่รัฐหรือองค์กรท้องถิ่นจัดสรร ให้ด้วยตนเอง ต่อจำนวนครั้งของการจัดสรรงบประมาณให้กับหมู่บ้าน ในรอบ 1 ปี
5	การศึกษา ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และวัฒนธรรมจิตใจ	1. มีผู้มาศึกษาให้ 2. มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	1.1 ต้องการมีผู้มาศึกษาให้กับชาวบ้านที่ว่างงาน รวมทั้งตั้งและกนศูนย์งาน 2.1 ชาวบ้านมีส่วนร่วมรับรู้ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษา ทั้งในเรื่องของหลักสูตร การเรียน การสอน ค่าใช้จ่ายในการศึกษา และความประพฤติของนักเรียน	1.1 จำนวนครั้งที่ชาวบ้าน ได้รับการศึกษาซึ่งสามารถทำรายได้ ให้กับครอบครัว ในเวลา 1 ปี 2.1 จำนวนครั้งที่ชาวบ้าน มีโอกาสเข้าร่วมประชุมกับบุคลากร ในโรงเรียน ต่อจำนวนครั้งของการประชุม ใน 1 ภาคการศึกษา

ตารางที่ 2 แสดงความต้องการและเกณฑ์วัดคุณภาพชีวิตและสังคมในหมู่บ้านดอน (ต่อ)

ลำดับ ความสำคัญ	ประเด็น	ความต้องการ	รายละเอียด	เกณฑ์ตัวชี้วัด
		3. ได้รับข่าวสารที่เป็น ประโยชน์ 4. เด็กมีวิถีชีวิตแบบไทย	1. ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ อาริฟ การเมือง และสุขภาพอนามัย โดยการได้ยืมหนังสือพิมพ์ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง มีโอกาสดูงาน ในสถานที่จริง ได้อ่านแผ่นป้าย แผ่นพับ 1 เด็กและเยาวชนมีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย มีความ เอื้ออาทร สุภาพอ่อนน้อม สดก่าในเมฆของ สังคมเมือง นิยมกินผักในท้องถิ่น	1.1 จำนวนครั้งที่ชาวบ้านได้ศึกษา ดูงาน นอกหมู่บ้านในรอบ 1 ปี 1.2 มีแหล่งข้อมูล ข่าวสาร ในหมู่บ้าน 1.3 จำนวนรั้งไม่ของการดูงาน การ โทรทัศน์, ฟังวิทยุ เกี่ยวกับ อาริฟ การเมือง สุขภาพอนามัย ในระยะเวลา 1 สัปดาห์ 1.1 จำนวนครั้งของการตรวจที่ ส่งเสริมการจัดกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับ การใช้ชีวิตแบบไทย
6	โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งแวดล้อม	1. ถนน ในหมู่บ้านใช้งานได้ ตลอดปี 2. มีโทรศัพท์สาธารณะใช้ เพื่อการสื่อสาร 3. มีแหล่งน้ำสะอาด	1.1 ถนนนำไม่ท่วมขังในฤดูน้ำหลาก มีความสูง ประมาณ 2 เมตร มีความกว้างพอรถวิ่งสวน กันได้ อย่างน้อยเป็นถนนลูกรัง 2.1 มีโทรศัพท์สาธารณะ ในหมู่บ้าน 1 เครื่อง เพื่อ ติดต่อกับญาติที่ไปทำงานนอกหมู่บ้าน 3.1 แหล่งน้ำในหมู่บ้านสะอาดพอที่จะนำมาใช้รดผัก ได้ สามารถได้ ไม่มีกลิ่นเหม็น ผักคบขาวไม่ขึ้นเต็ม กลอง เวือ่ตักน้ำไปมาได้	1.1 ถนนในหมู่บ้านสามารถใช้งานได้ตลอดปีมา ได้ในฤดูน้ำหลาก 2.1 มีโทรศัพท์สาธารณะ ในหมู่บ้าน 1 เครื่อง 3.1 จำนวนแหล่งน้ำที่สามารถนำมาใช้เพื่อการอุปโภค ได้ ต่อจำนวน แหล่งน้ำทั้งหมด

จากตาราง จะพบว่า ชาวบ้านให้ความสำคัญกับปัญหาด้านต่าง ๆ เรียงลำดับความสำคัญ ดังนี้

อันดับที่ 1 คือด้านเศรษฐกิจ ในเรื่องของราคาข้าว

อันดับที่ 2 คือด้านครอบครัวและสังคม ในเรื่องของการครอบครัวอบอุ่น ได้อยู่ร่วมกันทั้ง พ่อ แม่ ลูก

อันดับที่ 3 คือด้านอนามัย และสาธารณสุข โดยชาวบ้านให้ความสำคัญกับเรื่องยาเสพติดมากที่สุด เพราะเป็นปัญหาสำคัญของชุมชน

อันดับที่ 4 ด้านความมั่นคง และสิทธิ ในเรื่องของความมั่นคงในอาชีพ และสิทธิในการพัฒนาหมู่บ้านด้วยตนเอง

อันดับที่ 5 ด้านการศึกษา ความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและวัฒนธรรมจิตใจ ซึ่งชาวบ้านให้ความสำคัญกับ การมีผู้นำฝึกอาชีพ ให้กับคนว่างงานในหมู่บ้านเป็นอันดับแรก

อันดับที่ 6 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งแวดล้อม ในประเด็นนี้ชาวบ้านให้ความสำคัญกับ การมีถนนที่ใช้งานได้ตลอดปีเป็นอันดับแรก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 กรณีศึกษาที่ 2 : หมู่บ้านคาง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

ส่วนที่ 1 สภาพพื้นฐานของชุมชน

1.1 สภาพพื้นฐานของจังหวัดอ่างทอง

จังหวัดอ่างทอง ตั้งอยู่ บริเวณที่ราบภาคกลางของประเทศไทย ประมาณเส้นรุ้งที่ 14 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศาตะวันออก มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 981,102 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 613,125 ไร่ ระยะห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 108 กิโลเมตร และทางเรือ (ตามแม่น้ำเจ้าพระยาถึงตลาดท่าเตียน) มีระยะทางประมาณ 120 กิโลเมตร อาณาเขตติดต่อมีดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลบางระจัน อำเภอพรหมบุรีและอำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอผักไห่ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอบางปะหัน อำเภอมหาสาร อำเภอบ้านแพรกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และอำเภอท่าเรือ จังหวัดลพบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอศรีประจันต์ อำเภอสามชุก อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ภูมิประเทศของจังหวัดอ่างทองเป็นที่ราบลุ่ม ลักษณะคล้ายอ่าง ไม่มีภูเขา ป่าไม้ ดินเป็นดินเหนียวปนทราย พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะแก่การปลูกข้าว ทำไร่ และทำสวน มีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่าน 2 สาย คือแม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำน้อย อากาศร้อนชื้น มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และ ฤดูหนาว ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,182.0 มิลลิเมตร อุณหภูมิเฉลี่ย 28.2 องศาเซลเซียส แบ่งเขตปกครองเป็น 7 อำเภอ 73 ตำบล 509 หมู่บ้าน และ 8 สุขาภิบาล ประชากรรวมทั้งสิ้น 286,389 คน เป็นชาย 138,864 คน (ร้อยละ 48.49) เป็นหญิง 147,525 คน (ร้อยละ 51.51) ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ย 292 คนต่อตารางกิโลเมตร รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี ในปี 2534 มีค่า 25,736 บาท/คน/ปี ซึ่งในเกณฑ์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภาคกลาง (36,304 บาท/คน/ปี) และของประเทศ (44,085 บาท/คน/ปี)

อาชีพที่สำคัญ คือ ภาคการบริการ โดยมีรายได้มากเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัดคือ ร้อยละ 40 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งหมด รองลงมาคือ ภาคเกษตร ร้อยละ 18 และภาคอุตสาหกรรม ร้อยละ 16

ในปี 2538 พบว่ามีผู้สูงอายุต่ำกว่า 12 ปี จำนวน 91,530 คน อยู่ในวัยกำลังแรงงาน 192,575 คน ผู้มีงานทำ 188,730 คน ผู้ว่างงาน 4,987 คน

ปัญหาสำคัญของจังหวัดอ่างทองมีดังนี้

1. ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การขาดแคลนถนน ระบบน้ำสะอาดยังมีไม่ถึง และโทรศัพท์ไม่เพียงพอ
2. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัญหาเกษตรกรไม่มีที่ทำกิน ขาดความรู้ด้านการใช้สารเคมี นำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ ในฤดูแล้ง ไม่มีสถานที่เก็บรักษาสินค้า ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร ขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ผู้ประกอบการสนใจลงทุนในจังหวัดอ่างทองน้อยกว่าจังหวัดใกล้เคียง นักลงทุนระดับท้องถิ่นมีน้อย
3. ด้านกายภาพ พื้นที่เป็นที่ลุ่ม ไม่สามารถผลิตข้าวคุณภาพสูง สภาพแหล่งน้ำธรรมชาติ และคูคลองตื้นเขิน
4. ปัญหาด้านสังคม ได้แก่ ปัญหาการว่างงาน อัตราการเข้าศึกษาต่อในระดับสูงไม่มากนัก ด้านบริการสาธารณสุขไม่เพียงพอและทั่วถึง
5. ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย เช่น แหล่งน้ำตื้นเขิน มีสารเคมีเจือปน การดูทรายเป็นที่ดินเอกชน อากาศเสีย ควันพิษจากโรงงาน เครื่องจักร เครื่องยนต์ และเกิดปัญหาหมอกควันและสิ่งแวดล้อมเป็นพิษในเขตเมือง
6. ปัญหาด้านสถาบัน องค์การภาครัฐและเอกชน กฎหมาย ระเบียบ ของทางราชการบางอย่างเป็นอุปสรรคต่อการบริหาร ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดความรับผิดชอบ และกระตือรือร้น ตลอดจนขาดวิทยาการสมัยใหม่ (บรรยายสรุปจังหวัดอ่างทอง ปี 2539)

1.2 สภาพพื้นฐานของอำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

อำเภอโพธิ์ทอง เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดอ่างทอง เดิมชื่ออำเภอย้ายสิงตก ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2423 ณ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยสิงตก ต่อมาในปี พ.ศ. 2443 ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอมาสร้างใหม่ ณ หมู่ที่ 9 ตำบลหนองสาหร่าย (ปัจจุบันคือ หมู่ที่ 5 ตำบลอ่างแก้ว) และได้เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอโพธิ์ทอง มีพื้นที่ประมาณ 222.22 ตารางกิโลเมตร อาณาเขตติดต่อมีดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี และอำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง
 ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอเมืองและอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี และอำเภอเมือง อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี และอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง

ลักษณะภูมิประเทศของอำเภอโพธิ์ทอง เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำไหลผ่าน เหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีแม่น้ำน้อยเป็นแม่น้ำสำคัญ ซึ่งประชาชนสามารถใช้สำหรับอุปโภค

บริโภค ประกอบการเกษตรกรรม และใช้เป็นเส้นทางสัญจรขนส่งสินค้าได้ตลอดปี นอกจากนี้ยังมีคลองชลประทาน ส่งน้ำใช้ทำนาและเกษตรกรรมให้กับทุกตำบล

ด้านการปกครอง อำเภอโพธิ์ทองแบ่งเขตการปกครองเป็น 15 ตำบล 110 หมู่บ้าน สุขาภิบาล 2 แห่ง มีประชากรทั้งหมด 57,420 คน เป็นชาย 27,573 คน เป็นหญิง 29,847 คน ความหนาแน่นของประชากร 258 คน : ตารางกิโลเมตร (ที่มา: ฝ่ายทะเบียนราษฎร เดือน มิถุนายน 2539)

สภาพทางเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพด้านการเกษตร ได้แก่ การทำนา ทำสวน ปลูกสัตว์ รองลงมาได้แก่ อาชีพรับจ้างและค้าขาย ด้านการเกษตรกรรมมีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมถึง 105,357 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 78.8 ของพื้นที่ทั้งหมด (138,887 ไร่) โดยแยกเป็นการทำนา 91,034 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 86.41 ทำสวน 8,241 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.82 ทำไร่ 5,841 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.54 และ พืชผัก 241 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.23 ซึ่งในเขตอำเภอโพธิ์ทองนี้อยู่ในความรับผิดชอบของโครงการชลประทานขางมณี และโครงการชลประทานชั้นสูงตร ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด สามารถระบายน้ำ ส่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม และช่วยลดระดับน้ำจากน้ำท่วมได้

นอกจากอาชีพเกษตรกรรมแล้ว ในเขตอำเภอโพธิ์ทอง ยังมีแหล่งอุตสาหกรรมขนาดย่อมอีก 3 ประเภท คือ อุตสาหกรรมด้านการเกษตร เช่น โรงสีข้าว อุตสาหกรรมการชุบและอุดทราย และอุตสาหกรรมในครัวเรือนจำพวก เครื่องจักรสานด้วยหวายและไม้ไผ่

สภาพทางสังคม ด้านการศึกษามีโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 2 โรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 35 โรงเรียน วิทยาลัยอาชีวศึกษา 1 แห่ง และศูนย์การเรียนนอกโรงเรียน 1 แห่ง มีโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสของการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 โรงเรียน ด้านศาสนาและวัฒนธรรม มีวัด 42 วัด วัดร้าง 48 วัด และสำนักสงฆ์ 1 แห่ง ด้านสาธารณสุข มีโรงพยาบาล 10 เตียง 1 แห่ง สถานีอนามัย 15 แห่ง คลินิกแพทย์ 2 แห่ง คลินิกทันตแพทย์ 2 แห่ง สถานพยาบาล 1 แห่ง ร้านขายยาแผนโบราณ 2 แห่ง และร้านขายยาแผนปัจจุบัน 3 แห่ง

สภาพปัญหาของอำเภอโพธิ์ทอง

1. ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ปัญหาถนนชำรุด งบประมาณไม่เพียงพอ ในการซ่อมบำรุง และปัญหาทรุดบรทุกเกินน้ำหนักทำ ความสกปรกให้ผิวจราจร ทำให้ถนนชำรุดเสียหาย
2. ปัญหาแหล่งน้ำเพื่อการบริโภค เนื่องจากประชาชนได้อาศัยน้ำจากชลประทาน และน้ำฝนเพื่อการอุปโภคบริโภค แต่ในฤดูฝนแล้งเมื่อทางชลประทานไม่สามารถจัดสรรน้ำมาให้ได้ เนื่องจากไม่ใช่ฤดูเพาะปลูก ประชาชนบางพื้นที่ จึงประสบปัญหาขาดแคลนน้ำหันทึ่ ทางการได้แก้ไขโดยขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล และสร้างถังเก็บน้ำฝน ซึ่งเชื่อว่าจะแก้ปัญหาดังกล่าวได้ครอบคลุมทุกพื้นที่ในระยะไม่นานนัก (เอกสารประวัติอำเภอโพธิ์ทอง)

1.3 สภาพพื้นฐานของตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง

ตำบลองครักษ์ เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ซึ่งมีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 8 หมู่บ้าน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,033 ครัวเรือน จำนวนประชากร 5,092 คน เป็นชาย 2,337 คน เป็นหญิง 2,755 คน แยกตามอายุได้ดังนี้

1 วัน - 5 ปีเต็ม	จำนวน	407 คน
5 ปี 1 วัน - 7 ปีเต็ม	"	203 คน
7 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	"	412 คน
14 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	"	404 คน
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	"	2,206 คน
50 ปี 1 วัน ขึ้นไป	"	1,380 คน

พื้นที่ทั้งหมดมีจำนวน 8,368 ไร่ เป็นพื้นที่การเกษตร 8,026 ไร่ ดินส่วนใหญ่สามารถทำการเกษตรได้ จะมีบางส่วนเป็นที่ลุ่มหนองน้ำไม่สามารถทำการเกษตรได้ อาชีพหลักของประชาชนคือ การทำนา อาชีพรองได้แก่ การทำสวน เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง ข้อจำกัดของการพัฒนา คือ ประชาชนมีรายได้น้อย มีที่ทำกินน้อย ประชากรวัยแรงงาน ไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ต่างจังหวัดเป็นจำนวนมาก

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลอนสมอ อำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลอ่างแก้ว ตำบลปอแร่ อำเภอโพธิ์ทอง จ.อ่างทอง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลวังทอง ตำบลหนองจิก อำเภอแสวงหา จ.อ่างทอง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลพระงาม อำเภอพรหมบุรี จ.สิงห์บุรี อำเภอไชโย

จังหวัดอ่างทอง

ตำบลองครักษ์มีการบริหารแบบองค์การบริหารส่วนตำบลในปี 2540 มีที่ทำการ อยู่ที่ หมู่ 5 บ้านหงษ์ ปี 2540 ซึ่งเป็นปีแรกของการบริหารแบบองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลองครักษ์เก็บภาษีได้ ประมาณ 1,300,000 บาท และได้จัดสรรให้ทุกหมู่บ้าน เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยเฉพาะการสร้างถนน มีลานวางเก็บข้าวขนาดใหญ่ ให้ชาวบ้านนำข้าวมาฝาก และมีลาน

ตากข้าว 1 แห่ง แต่ยังคงเครื่องซัง เครื่องอบข้าวและตลาดกลางซื้อขายสินค้า (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ อบต. องค์กรฯ และการสังเกต)

ด้านการคมนาคมขนส่งของตำบลองค์กรฯ มีถนนลาดยางกันคลองชลประทานขงมณี ผ่านตลอดตำบล และมีแม่น้ำน้อยผ่านด้านทิศตะวันออกของทุกหมู่บ้าน ยกเว้นหมู่ที่ 8 มีวัด และ โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 6 แห่ง (แผนพัฒนาตำบลองค์กรฯ ปี2540-2544)

ลักษณะดินของตำบลองค์กรฯมี 3 ลักษณะ คือ

1. **ชุดดินสิงห์บุรี** มีความเหมาะสมในการปลูกข้าว แต่มีข้อจำกัด น้ำท่วมไม่เหมาะในการปลูกพืชไร่
2. **ชุดดินราชบุรี** มีความเหมาะสมในการปลูกข้าว แต่มีข้อจำกัดน้ำท่วม ไม่เหมาะสมในการปลูกพืชไร่
3. **ชุดดินชัยนาท** มีความเหมาะสมในการปลูกข้าว แต่มีข้อจำกัดคือขาดความชื้น มีความเหมาะสมปานกลาง (ป่าขบบรรยายสรุปของสำนักงานเกษตรตำบลองค์กรฯ)

1.4 สภาพ พื้นฐานของหมู่บ้านคง ตำบลองค์กรฯ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง จากการสังเกตและสัมภาษณ์ชาวบ้านประกอบกับข้อมูล กชช.2ค. ปี 2539 และ ข้อมูล จปฐ. ปี2540 พบว่า บ้านคง ตั้งอยู่ ตำบลองค์กรฯ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง อยู่ห่างจากอำเภอโพธิ์ทองไปทางทิศเหนือ ระยะทางประมาณ 7 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลองค์กรฯ

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลองค์กรฯ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลหนองจิก อ.แสวงหา จ.อ่างทอง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลไร่โฮ อ.ไร่โฮ จ.อ่างทอง

1.4.1 สภาพภูมิศาสตร์

บ้านคง มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำนา โดยมีดินเป็นชุดดินราชบุรี ซึ่งมีความเหมาะสมในการปลูกข้าว แต่มีข้อจำกัดน้ำท่วมไม่เหมาะแก่การปลูกพืชไร่ และชุดดินชัยนาทที่มีความเหมาะสมในการปลูกข้าว แต่มีข้อจำกัดคือ ขาดความชื้นและมีความเหมาะสมปานกลาง มีแม่น้ำน้อยไหลผ่านด้านทิศตะวันออกของหมู่บ้าน และมีคลองชลประทานส่งน้ำสายขงมณีผ่านกลางหมู่บ้าน มีถนนลาดยางกันคลองกว้างประมาณ 8 เมตร จากอำเภอโพธิ์ทองไปยังอำเภอท่าช้างจังหวัด

สิงห์บุรี นอกจากนี้ยังมีคลองส่งน้ำวัดไทร กว้างประมาณ 6 เมตร จากคลองชลประทานส่งน้ำไปยังทุ่งนาหนองโดนด เป็นระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร ซึ่งนับเป็นคลองส่งน้ำสายหลักของหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีคูส่งน้ำคอนกรีตกว้าง 1 เมตร ส่งน้ำจากคลองชลประทานไปยังทุ่งนา เช่นเดียวกันซึ่งคูส่งน้ำนี้จะมีประโยชน์สำหรับดินนาส่วนที่น้ำจากคลองวัดไทรไม่สามารถไหลขึ้นมาได้เนื่องจากเป็นที่ดอน คลองส่งน้ำวัดไทรเป็นคลองธรรมชาติที่ชาวบ้านใช้ในการคมนาคมขนส่ง พืชผลทางการเกษตรมาแต่สมัยโบราณ แต่ปัจจุบันเปลี่ยนมาใช้ถนนลูกรังค้ำคลองสายนี้ในการขนส่งพืชผลทางการเกษตรแทนลำคลอง ส่วนภูน้ำตัดผ่านบ้านของชาวบ้าน จึงใช้ประโยชน์ในการเกษตรได้ทั้งพืชสวนในบริเวณบ้านและการทำนา ส่วนด้านทิศตะวันออกของหมู่บ้าน มีถนนลูกรังกว้างประมาณ 2 เมตร กั้นระหว่างแม่น้ำกับหมู่บ้าน ถนนเส้นนี้ทำให้ปัจจุบันน้ำไม่ท่วมหมู่บ้านฝั่งขวาของลำคลอง อากาศของหมู่บ้านจะมีลักษณะเช่นเดียวกับพื้นที่อื่น ๆ ในภาคกลางคือ มีฝนตกชุกในเดือน พฤษภาคม - เดือนตุลาคม

พื้นที่ของบ้านคงปกคลุมไปด้วยต้นไม้ใหญ่ ทั้งที่ชาวบ้านปลูกขึ้นเองและที่ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติ ทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่ชุ่มชื้น โดยเฉพาะฝั่งขวาของคลองชลประทานมีต้นไม้ขึ้นครึ้มจนเกือบไม่เห็นบ้านเรือนของชาวบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะแทรกตัวอยู่ระหว่างต้นไม้ใหญ่ ส่วนพื้นที่ฝั่งซ้ายของคลองชลประทานจะมีสภาพคล้ายฝั่งขวา คือมีบ้านเรือนและต้นไม้ใหญ่อยู่ด้วยกัน ส่วนพื้นที่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านจะเป็นพื้นที่ทำนาทั้งหมด ซึ่งเป็นพื้นที่ถึง 1,364 ไร่ จากพื้นที่ของหมู่บ้านทั้งหมด 1,599 ไร่

1.4.2 ประวัติหมู่บ้าน

ชื่อ "คง" สันนิษฐานว่าเรียกตามสภาพการปลูกกระท้อนกันมากในหมู่บ้าน หรืออาจจะมาจากการที่ในสมัยก่อนมีปลาสร้อยชุกชุม ในแม่น้ำน้อยหน้าหมู่บ้านตอนกลางคืน บ้านคง เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ ไม่ทราบว่าชาวบ้านอพยพมาจากถิ่นใด แต่จากหลักปรากฏว่ามีวัด 2 แห่งอยู่ในเขตหมู่บ้านหนึ่งแห่ง และอยู่ในเขตติดต่อดังกล่าวอีก 1 แห่ง ซึ่งปัจจุบันปรากฏอยู่เฉพาะเจดีย์ที่ชำรุดทรุดโทรมกลายเป็นวัดร้าง แต่ยังมีพื้นที่ที่เป็นของวัดดังกล่าวอยู่ ดังนั้นหมู่บ้านคง ก็น่าจะมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ก่อนพม่าจะมาตีกรุงศรีอยุธยาแตก แล้วเผาวัดทั้ง 2 แห่ง

จากคำบอกเล่าของคนสูงอายุน่าจะว่า ชาวบ้านที่อยู่รุ่นแรก ๆ นิยมสร้างบ้านเรือนเรียงรายอยู่ริมฝั่งแม่น้ำน้อย มีสวนผลไม้ ปลูกผักกินเอง อาชีพหลักคือการทำนา และการทำตาล ใช้เรือเป็นพาหนะสัญจร ไปมา และติดต่อกับหมู่บ้านอื่น แม่น้ำน้อยเป็นแม่น้ำสายหลักที่ใช้ในการอุปโภคบริโภค และการเพาะปลูก มีคลองธรรมชาติชื่อคลองวัดไทร แยกจากแม่น้ำน้อยส่งน้ำไปยังทุ่งนาหนองโดนด ซึ่งเป็นทุ่งนาของชาวบ้านทั้งหมู่บ้าน ในราวปี พ.ศ. 2500 ทางราชการได้ขุดคลองชล

ประธานขามณี จากสิงห์บุรีผ่านหมู่บ้านต่าง ๆ ของตำบลองครักษ์รวมทั้งบ้านดงกระทอน จึงทำให้เกิดมีถนนดินและถนนลูกรังในเวลาต่อมา จึงเกิดเป็นเส้นทางคมนาคมทางบกขึ้นอีกทางหนึ่ง และในปีนี้อเองชาวบ้านนิยมส่งบุตรหลานโดยเฉพาะเด็กชายให้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษามากขึ้น เนื่องจากสามารถเดินทางโดยรถจักรยานไปเรียนได้ ซึ่งมีเพียงแห่งเดียว ที่เด็กสามารถเดินทางไปเรียนได้สะดวกในเวลานั้น หลังจากมีถนนคันคลองเกิดขึ้น และปรับปรุงถนนลูกรังทำให้การคมนาคมทางน้ำลดความจำเป็นลงไป ชาวบ้านเริ่มมีรถใช้กันมากขึ้น เปลี่ยนจากการขนส่งพืชผลทางเรือโดยอาศัยคลองวัดไทรมาเป็นการใช้รถบรรทุกแทน และเริ่มโยกย้ายบ้าน ซึ่งแออัดจากที่เดิม มาสร้างอยู่ริมคลองชลประทานทั้ง 2 ฝั่ง และในทีนาของตนเองมากขึ้น ในปี 2511 ทางราชการได้ขุดคูกว้างประมาณ 1 เมตรครึ่ง ขึ้นอีกแห่งหนึ่ง เพื่อส่งน้ำจากคลองชลประทานไปให้กับนาคอนที่รับน้ำจากคลองวัดไทรได้ยาก ปี พ.ศ. 2518 เริ่มมีไฟฟ้าแรงสูงมาถึงหมู่บ้านแถบริมแม่น้ำน้อยและถนนกันระหว่างริมฝั่งแม่น้ำกับหมู่บ้านเป็นถนนลูกรังกว้างประมาณ 4 เมตร สูง 1 เมตร ทำให้น้ำไม่ท่วมหมู่บ้านอีกเลย ต่อมาอีก 5 ปี ได้มีไฟฟ้าแรงต่ำ มาถึงบ้านที่อยู่ 2 ฝั่งคลองชลประทาน โดยชาวบ้านช่วยออกเงินค่าติดตั้ง 30 % และทางราชการออกให้ 70 % ปี 2538 ทางราชการได้ขยายถนนคันคลองและจัดเป็นทางหลวงแผ่นดิน กว้างประมาณ 8 เมตร สูง 2 เมตร ระยะทาง 14 กิโลเมตร ซึ่งปัจจุบันถนนสายนี้เป็นเส้นทางคมนาคมสายหลักของหมู่บ้าน เนื่องจากเส้นทางนี้ชาวบ้านสามารถเดินทางเข้าออกหมู่บ้านได้สะดวกทั้งภายในจังหวัดและภายนอกจังหวัดอ่างทอง

การประกอบอาชีพของชาวบ้านในสมัยก่อนทุกบ้านมีอาชีพทำนา และทำตาล มีสวนผลไม้ ปลูกผัก ปลูกปลา การทำนาเป็นการทำนาหว่าน ใช้แรงสัตว์พวก วัว ควาย ในการไถนา คราดนา นวดข้าว มีการเอาแรงกันทำนา หรือที่เรียกว่า “การลงแขก” รายจ่ายมีน้อยเพราะสามารถหาปลาในนา และในแม่น้ำได้ง่าย ปลูกผักไว้กินเอง ครอบครัวยู่กันหนาแน่นทั้ง พ่อ แม่ ลูก ปู่ย่า ตายาย แต่จากการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพพื้นฐานของหมู่บ้าน ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนไป ในหมู่บ้านจะมีคนวัยกลางคน และคนสูงอายุอยู่เฝ้าบ้าน ส่วนคนวัยทำงานส่วนใหญ่จะไปประกอบอาชีพที่อื่น และจะกลับมาเยี่ยมบ้านเฉพาะวันหยุดเทศกาล ส่วนคนหนุ่มสาวที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจะ ไปทำงานโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดใกล้เคียง โดยไปทำเป็นกะ บางรายไปทำกลางวัน บางรายไปทำกลางคืน โดยมีรถมารับส่งถึงบ้านทุกวัน ส่วนอาชีพที่ชาวบ้านเคยทำมาตั้งแต่โบราณ ก็เริ่มเปลี่ยนไปเป็นอาชีพที่หลากหลาย ตามความต้องการของตลาดมากขึ้น ได้แก่ การทำศาลพระภูมิ การทำงานในโรงงาน การอาศัยแรงงานกันทำเปลี่ยนเป็นการจ้างงานทุกชนิด การพบปะพูดคุยกันตามบ้านญาติหรือวัดลดน้อยลงไป เป็นการอยู่บ้านใครบ้านมัน ความหวาดระแวงเรื่องการหลอกลวงช้อฉลมีมากขึ้น เพราะฐานะทางเศรษฐกิจและอาชีพเริ่มแตกต่างกันมากขึ้น

1.4.3 สภาพการพัฒนา

สภาพการพัฒนาหมู่บ้านที่ปรากฏชัดเจน คือในปี พ.ศ. 2536 กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้จัดสรรเงินงบประมาณจำนวน 280,000 บาท ในโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) ให้กับชาวบ้านในหมู่บ้าน เพื่อเป็นเงิน ยืมนำไปประกอบอาชีพ โดยมีกำหนดส่งคืนภายในระยะเวลา 5 ปี และไม่เสียดอกเบี้ย และหลังจากหมู่บ้านได้เข้าสู่โครงการดังกล่าวแล้ว ได้มีหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับอาชีพที่ชาวบ้านได้รับเงินยืมไปทำ มาให้ความรู้ ให้ความช่วยเหลือมากมาย เช่น สำนักงานเกษตรตำบล ปศุสัตว์ ประมง พัฒนาชุมชน ฯลฯ นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมของหมู่บ้าน หลังจากนั้นก็มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาให้การช่วยเหลือด้านอาชีพตลอดมา เช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียนนำโครงการปลูกมะกอกน้ำ เลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง เป็นต้น และหมู่บ้านคงได้รับการคัดเลือกเป็น หมู่บ้านต้นแบบของโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) ในปี พ.ศ. 2536 เช่นเดียวกับหมู่บ้านดอน

1.4.4 สภาพโครงสร้างพื้นฐาน

หมู่บ้านคง มีเส้นทางคมนาคมสะดวกสบาย สามารถติดต่อกับภายนอกได้ตลอดปี โดยใช้เส้นทางลาดยางคันคลองสายโพธิ์ทอง-ท่าช้าง ซึ่งตัดผ่านหมู่บ้านไปยังอำเภอโพธิ์ทอง แล้วใช้เส้นทางสายแสวงหา-อ่างทองซึ่งตัดผ่านอำเภอโพธิ์ทองเช่นกัน ไปยังจังหวัดอ่างทองและเข้ากรุงเทพฯ ฯ หรือขึ้นเหนือโดยใช้เส้นทางสายเอเชีย นอกจากนี้ยังมีเส้นทางลัดจากกลางหมู่บ้านเชื่อมต่อกับเส้นทางสายโพธิ์ทอง-ท่าช้าง ข้ามแม่น้ำน้อยไปยังอำเภอไชโยได้อีกเส้นทางหนึ่ง เส้นทางคันคลองสายโพธิ์ทอง-ท่าช้าง มีรถโดยสารสองแถววิ่งรับส่งตั้งแต่ 6 โมงเช้าถึง 4 โมงเย็น โดยรถจะออกจากท่าประมาณ 45 นาที / 1 คัน นอกจากนี้ยังมีรถโดยสารปรับอากาศวิ่งจาก จังหวัดชัยนาทผ่านหมู่บ้านเพื่อเข้าสู่กรุงเทพฯ ฯ อีกสายหนึ่งด้วย

ด้านความสะดวกสบายในชีวิตประจำวันนั้น ในหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้ครบทุกครัวเรือนในปี 2540 นี้ และเริ่มมีโทรศัพท์เข้ามาติดตั้งในหมู่บ้านในปี 2540 เช่นเดียวกัน ชาวบ้านที่ไม่ได้ใช้โทรศัพท์ในบ้าน สามารถมาใช้บริการโทรศัพท์ได้ที่บ้านกำนัน นำใช้ได้จากการสูบน้ำจากบ่อบาดาลที่ชาวบ้านขุดเจาะขึ้นมาใช้เองในละแวกบ้านเดียวกัน อาจแยกชุดหรือรวมกัน 2-3 หลัง ต่อ น้ำ 1 บ่อ ส่วนน้ำดื่มได้จากน้ำฝนที่ชาวบ้านรองใส่ตุ่มใหญ่ไว้ดื่มตลอดปี การซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคนั้น ชาวบ้านนิยมซื้อสินค้าอุปโภคและสินค้าทางการเกษตรจำพวกปุ๋ยยา จากตลาดอำเภอโพธิ์ทอง ส่วนสินค้าบริโภคจำพวกเนื้อสัตว์ชาวบ้านนิยมไปซื้อจากตลาดท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรีเพราะราคาต่ำกว่า ส่วนในชีวิตประจำวันชาวบ้านนิยมไปซื้ออาหารและของชำจากร้านค้าใกล้หมู่บ้านซึ่งมี 3 แห่ง คือ

ร้านขายของชำในเขตหมู่ 3 ซึ่งเป็นร้านใหญ่ที่สุดและชาวบ้านนิยมไปซื้อมากที่สุด ร้านของชำเขตติดต่อกับหมู่ที่ 1 ร้านของชำติดเส้นทางข้ามสะพานวัดโบสถ์ โดยทุกร้านจะขายของชำ อาหารแห้ง อาหารกระป๋อง ขนม สุรา บุหรี่ ก๋วยเตี๋ยว น้ำแข็ง นอกจากนี้ยังมีร้านขายเฉพาะก๋วยเตี๋ยว น้ำแข็งอีก 2 ร้าน ทางฝั่งซ้ายของลำคลอง และมีโรงกระดานอีก 1 โรง ซึ่งเป็นแหล่งขายปูน ทราย และไม้กระดาน ซึ่งชาวบ้านนิยมสั่งมาทำศาลพระภูมิ

ในหมู่บ้านมีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานแต่ปัจจุบันไม่ได้จำหน่ายยา ดังนั้นถ้าชาวบ้านเกิดอาการเจ็บป่วยใด ๆ ต้องไปรักษาที่อนามัยตำบลซึ่งอยู่ห่างออกไปประมาณ 2 กิโลเมตร หรือที่โรงพยาบาลอำเภอโพธิ์ทอง

ส่วนพาหนะที่ใช้ในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นรถจักรยานยนต์ซึ่งมีเกือบทุกครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีรถบรรทุก และรถยนต์อีกบางส่วน

1.4.5 สภาพเศรษฐกิจ

ประชากรในหมู่บ้านมีการถือครองที่ดิน และการประกอบอาชีพที่หลากหลายดังนี้

- ก. ประชากรที่มีที่ดินเป็นของตนเอง ทั้งที่ปลูกบ้าน ที่ทำสวน และที่นา มีจำนวนประมาณ ร้อยละ 60 ของจำนวนประชากรทั้งหมด
- ข. ประชากรที่มีที่ดินเป็นของตนเองเฉพาะที่ปลูกบ้าน และที่สวน มีประมาณ ร้อยละ 25 ของจำนวนประชากรทั้งหมด
- ค. ประชากรที่มีที่ดินเป็นของตนเองเฉพาะที่ปลูกบ้าน มีประมาณ ร้อยละ 15 ของจำนวนประชากรทั้งหมด
- ง. ประชากรที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ต้องอาศัยปลูกกระท่อมบนพื้นที่ของผู้อื่น 2-3 ราย (จากการสังเกตและสัมภาษณ์ชาวบ้าน และผู้นำชุมชน)

ด้านการประกอบอาชีพนั้น ชาวบ้านในหมู่บ้านประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน ดังนี้ อาชีพหลักที่สำคัญ คือ อาชีพทำนาซึ่งมีชาวบ้านถึง 42 ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพนี้ ซึ่งส่วนใหญ่จะทำนาประมาณ ครอบครัพละ 10-20 ไร่ ที่นาของหมู่บ้านจะอยู่รวมกันทางฝั่งซ้ายของลำคลอง ต่อจากที่ปลูกบ้านไปสุดเขตทางทิศตะวันตก การทำนาจะทำได้ 2 ครั้ง คือ นาปี และนาปรัง โดยนาปีจะเริ่มทำประมาณ เดือนกรกฎาคม และไปเก็บเกี่ยวเดือน ธันวาคม-มกราคม ส่วนนาปรังจะเริ่มทำประมาณ เดือนกุมภาพันธ์ และเก็บเกี่ยวประมาณเดือน พฤษภาคม หากปีใดมีน้ำน้อยไม่พอแก่การทำนาปรัง ชาวบ้านจะหยุดทำ โดยผลัดเปลี่ยนกับชาวบ้านฝั่งขวาของแม่น้ำน้อย ปีเว้นปี และเปลี่ยนมาหว่านถั่วเขียวแทนการปลูกข้าวเพราะนอกจากจะทำให้พื้นดินได้ปุ๋ยจากถั่วแล้วยังเป็นการช่วยลดต้นทุนการสูบน้ำเข้าทำนาปรังอีกด้วย

การทำงานในปัจจุบันใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคนเกือบทั้งหมด เริ่มจากการไถโดยจ้างรถไถ ดีเซลบุบ แล้วหว่าน ข้าวที่หว่านนิยมใช้ข้าวพันธุ์ขาวทอง 25 ซึ่งเป็นข้าวที่ลำต้นขาวพันธุ์น้ำเหมาะสำหรับการทำนาปี ส่วนนาปรังนิยมใช้ข้าวพันธุ์ชัยนาท 1 และ กข.23 ซึ่งเป็นข้าวพันธุ์เดี่ยว สุกเร็ว ก่อนลงมือไถจะเผาซังข้าวเสียบก่อน เพื่อให้ไถและดีเซลบุบง่าย นอกจากนี้เฝ้าจากซังยังเป็นปุ๋ยอีกด้วย หลังจากหว่านแล้วจะฉีดยาคุมหญ้า และใส่ปุ๋ย เร่งลำต้นและใบ ถ้าปีใดมีเพลี้ยระบาด จะต้องฉีดยามาเพื่อกำจัดด้วย ส่วนปุ๋ยที่ใช้ชาวบ้านนิยมใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ หลังจากรอเวลาประมาณ 5-6 เดือน ก็สามารถเก็บเกี่ยวได้ โดยการจ้างรถเกี่ยวข้าวที่มารับจ้างจากถิ่นอื่น ส่วนบ้านที่เลี้ยงวัวจะใช้คนเกี่ยว ใช้รถไถแล้งบรรทุกไปขายให้กับโรงสีที่อยู่ใกล้หมู่บ้าน ชาวนาจะเก็บข้าวไว้เฉพาะพันธุ์ข้าวที่จะใช้ปลูกในปีต่อไป ส่วนข้าวสารที่นำมาหุงรับประทานนิยมซื้อข้าวหอมมะลิ และข้าวเสาไห้ จากโรงสีมาหุง เนื่องจากข้าวที่ปลูกจะแข็งกว่าหุงรับประทานไม่อร่อย ประกอบกับไม่มีโรงสีขนาดเล็กสีข้าวให้กับชาวบ้าน อีกทั้งชาวบ้านไม่มีที่เก็บ ข้าวสารจึงนิยมซื้อมารับประทานมากกว่าการสีข้างของตนเอง ส่วนในเรื่องค่าใช้จ่ายในการทำงานพบว่าค่าใช้จ่ายสูงมากเนื่องจากปัจจุบันชาวบ้านนิยมใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคนและสัตว์ ประกอบกับวิถีชีวิตของชาวบ้านได้เปลี่ยนไป คนในหมู่บ้านไปทำงานที่อย่างอื่น เหลือคนสูงอายุทำนาจึงต้องจ้างทุกขั้นตอน ตั้งแต่การจ้างรถไถวันละ 250 บาท ค่าข้าวปลูก ไร่ละ 3 ถึง ราคาถึงละ 60 บาท ค่าปุ๋ย ไร่ละ 1 ลูก ราคาลูกละ 350 บาท ค่าหว่าน ไร่ละ 30 บาท ค่าฉีดยาเพลี้ยและแมลง ไร่ละประมาณ 25 บาท ค่าจ้างฉีดยา ไร่ละ 150 บาท ค่ารถเกี่ยว ไร่ละ 550 บาท นอกจากนี้การจ้างคนเกี่ยวยังสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากกว่าเนื่องจากต้องจ้างหอบ จ้างหาบและจ้างรถ ซึ่งจะตก ไร่ละประมาณ 800 บาท ดังนั้นค่าใช้จ่ายในการทำงานแต่ละครั้งจะตก ไร่ละประมาณ 2,000 บาท และได้ข้าวเปลือกประมาณ ไร่ละ 80 ถึง ดังนั้นชาวนาที่เขานาทำส่วนใหญ่จะเลิกทำกันไป เพราะนอกจากจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการผลิตสูงแล้วยังต้องเสียค่าเช่าอีกประมาณ 1 ใน 3 ของราคาผลผลิตที่ได้ ยิ่งถ้าปีใดเกิดภัยธรรมชาติหรือราคาข้าวไม่ดี ชาวนาก็จะประสบปัญหาการขาดทุน และเป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)

อาชีพหลักสำคัญอีกอาชีพหนึ่ง คือ การทำศาลพระภูมิ โดยชาวบ้านที่เป็นชายฉกรรจ์อายุ 30-50 ปี ที่ไม่ได้ไปทำงานที่อื่น หรือต้องการจะอยู่กับครอบครัวจะทำศาลพระภูมิขาย ชาวบ้านจะทำเฉพาะการขึ้นหุ่น (ทำศาลเป็นบางส่วนเช่น เสา ตัวเรือน แต่ไม่ได้ทาสี) โดยซื้อแบบแล้วใช้ปูนซีเมนต์ กั้นทรายและปูนขาว ผสมกันเทลงในแบบปล่อยให้แห้งแล้วจึงแกะแบบออกเป็นหุ่น ซึ่งบางบ้านจะทำเฉพาะเสา บางบ้านทำตัวเรือน หลังจากนั้นจะมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อไปจ้างทาสี แล้วนำไปส่งร้านค้าต่อไป อาชีพทำศาลพระภูมินับว่าเป็นอาชีพใหม่ที่เกิดขึ้นและกำลังเป็นที่นิยมของชาวบ้าน ที่มีชายฉกรรจ์อยู่เนื่องจากต้องใช้กำลังการในยกปูนทราย แต่ก็ยังเป็นงานอิสระ ที่ชาวบ้านสามารถ

ทำเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนได้ โดยไม่ต้องทิ้งครอบครัวไปอยู่ที่อื่น และไปต้องเสี่ยงต่อภัยธรรมชาติ

ในกลุ่มสตรีวัยกลางคนที่ทำงานหนักไม่ไหว จะหาซื้อไม้ไผ่ในหมู่บ้านมาจักสานเป็นกระบุง ตะกร้า ตามที่มีผู้มาว่าจ้างให้ทำ ซึ่งต้นทุนของไม้ไผ่ตกราคาลำละ 50 บาท บางรายต้องจ้างคนไปตัดมาให้อีก 25 บาท ส่วนค่าจ้างสานจะได้ตั้งแต่ 5-120 บาท ขึ้นอยู่กับลักษณะและภาระหน้าที่สาน แต่ภาระหน้าที่สานยังไม่สำเร็จพร้อมที่จะขาย ต้องนำไปเข้าขอบ รถมอวิน ทาน้ำมันอีกครั้ง ซึ่งเป็นขั้นตอนที่พ่อค้าแม่ค้าคนกลาง จะนำไปจ้างที่อื่นทำให้สำเร็จ แล้วจึงนำส่งตลาด ปัญหาของชาวบ้านที่ประกอบอาชีพจักสานคือ หาไม้ไผ่ปล้องยาวมาจักสานยากขึ้น และค่าแรงต่ำเกินไป ส่วนสตรีที่สานไม่เป็น จะรับลวดมาพันก้าน สำหรับทำก้านดอกไม้ ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “การปั่นลวด” โดยมีผู้นำมาส่งและมารับไปขายให้กับบริษัทอีกต่อหนึ่ง ชาวบ้านจะลงทุนซื้อแผ่นเรียบและเกรียงฉาบปูน ค่าจ้างปั่นลวดจะได้ร้อยละ 1.50 บาท วันหนึ่งจะปั่นได้ราว 70-80 บาท ซึ่งชาวบ้านบอกว่าพอได้เป็นค่ากับข้าว และเงินสำหรับลูกไปโรงเรียน

การที่ในหมู่บ้านปลูกผลไม้กันเกือบทุกบ้าน จึงทำให้มีอาชีพรับซื้อของจากสวน จำพวก ใบตอง ใบมะกรูด ตะไคร้ ฯลฯ ไปส่งขายที่ตลาดจังหวัดอ่างทอง ซึ่งจัดเป็นตลาดศูนย์กลางการซื้อขายผัก ผลไม้ ที่ใหญ่แห่งหนึ่งของภาคกลาง ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพนี้จะมีไม้ที่ขาย เนื่องจากมีพ่อค้าแม่ค้าจากถิ่นอื่นมารับซื้อด้วย โดยชาวบ้านจะไปเก็บพืชผลในสวนของเจ้าของบ้านมามัดเป็นกำ แล้วนำไปขายที่ตลาดจังหวัดอ่างทองในตอนกลางคืน โดยรถโดยสารประมาณ 4 คัน เมื่อส่งเสร็จจะรถกลับพร้อมรถถึงบ้านในตอนเช้า และจะออกไปเก็บพืชผลวันเว้นวัน ถ้าในรายที่มีรถบรรทุกไปเองก็จะสะดวกและได้ปริมาณมากขึ้น

ในส่วนของคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ที่ยกการศึกษาชั้นประถม ปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือ จบอาชีวศึกษาจะไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีรถของบริษัทมารับส่งถึงบ้าน รายที่ทำงานกลางคืน จะออกจากบ้านประมาณ 6 โมงเย็น กลับมาถึงประมาณ 8.00 น. ส่วนรายที่ทำงานกลางวันจะออกจากบ้านประมาณ 5 กลับมาถึงประมาณ 2 ทุ่ม ค่าแรงที่ได้จะอยู่ในราว 136 บาท เท่ากับค่าแรงขั้นต่ำ แต่ถ้าทำงานล่วงเวลาก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นอีก ครอบครัวเหล่านี้จะมีคนสูงอายุเฝ้าบ้าน เลี้ยงลูกให้ ส่วนพ่อแม่ก็มักจะพอใจที่มีรายได้จากลูก ๆ มาจนเกือบครบครัว และเป็นรายได้ที่ค่อนข้างจะแน่นอน อาชีพเสริมที่ชาวบ้านทำกันได้แก่ การเลี้ยงวัว เลี้ยงหมู เลี้ยงเป็ด ที่มักจะเลี้ยงกันริมคลองข้าง ใต้ถุนบ้านบ้าง ในรายที่ไม่มีที่ดินมากพอ

นอกจากนี้ยังมีชาวบ้าน อีกส่วนหนึ่งซึ่งอยู่บ้านเลข ๆ ไม่ต้องทำงาน ในกลุ่มนี้จะมีฐานะทางเศรษฐกิจและสภาพความเป็นอยู่ที่ดี อย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะบ้านที่อยู่ริมแม่น้ำน้อยซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่มีลูกหลานรับราชการ บางรายจะกลับบ้านตอนเย็น แต่ส่วนใหญ่จะกลับมาวัน

เสาร์- อาทิตย์ หรือวันหยุดเทศกาล ในวันปกติจะปิดบ้านอยู่แต่ในบ้านซึ่งมีรั้วรอบขอบชิด สภาพความเป็นอยู่ค่อนข้างเงียบเหงา แต่บุคคลเหล่านี้บอกว่ามีความสุขดี ถึงแม้จะเงียบเหงาบ้าง เพราะลูก ๆ มีอนาคตที่ดี ไม่ต้องลำบากเหมือนรุ่นพ่อแม่

สำหรับรายจ่ายของชาวบ้านนั้นนอกจากจะมีค่าอาหาร และของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวันแล้ว ยังมีค่ารถ ค่าอาหาร ขนมของบุตรหลานที่ไปโรงเรียน ค่าประกันชีวิตของบริษัทที่อำเภอ และของวัดใกล้บ้าน นอกจากนี้บางรายยังมีหนี้สิน ที่ต้องส่งต่อสหกรณ์ และ ธกส. และ ค่าใส่ของในงานต่าง ๆ เช่น งานบวช งานศพ งานแต่งงาน ดังนั้นค่าใช้จ่ายจะตกในราว เดือนละ 3,000 -5,000 บาท ซึ่งเป็นเหตุให้ชาวบ้านต้องคั้นร่นหารายได้เพิ่มขึ้นมากกว่าสมัยก่อน ที่ค่าครองชีพยังถูก

1.4.6 โครงสร้างทางสังคม

ชาวบ้านในหมู่บ้านเป็นผู้ที่มีรกรากอยู่ที่นี้มานานตั้งแต่รุ่นปู่ย่า ตายาย เมื่อแต่งงานกับคนภายนอกหมู่บ้าน หรือ ในหมู่บ้านก็จะขยายครอบครัวอยู่ใกล้กับบ้านเดิม ดังนั้นชาวบ้านในหมู่บ้านจึงเกี่ยวดองกันเกือบทั้งหมด หรือถ้าไม่ใช่ญาติก็สนิทสนมนับถือกันมาเป็นบ้านใกล้เรือนเคียง นับญาติกันตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ ตระกูลที่ใหญ่ที่สุดได้แก่ตระกูลของกำนันคนปัจจุบัน ซึ่งมีทั้งญาติฝ่ายตน และฝ่ายภรรยา อยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งเครือญาติเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะเป็นคนฐานะดี มีที่ดินครอบครอง ส่วนตระกูลที่ค่อนข้างยากจนจะมีอยู่ไม่กี่ตระกูล ชาวบ้านเหล่านี้ เป็นพวกไม่มีที่ดินทำกิน และมีอาชีพรับจ้างเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการติดต่อคบหาสมาคม การรวมกลุ่มก็จะไป ตามฐานะและสกุลด้วย นับเป็นกลุ่มที่รวมกันอย่างไม่เป็นทางการ และไม่มีกิจกรรมใด ๆ ร่วมกัน ส่วนกลุ่มที่รวมกันอย่างเป็นทางการ ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) และกลุ่มกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้านนับว่าเป็นกลุ่ม ๆ เดียวที่มีการรวมกลุ่มกันบ่อยครั้ง แต่กิจกรรมที่ท่าจะเป็นกิจกรรมการไปต้อนรับข้าราชการจากส่วนกลางโดยคำสั่งของทางราชการเสีย เป็นส่วนใหญ่ ยังไม่ปรากฏกิจกรรมการรวมกลุ่มเพื่ออาชีพ หรือการแก้ไขปัญหาใด ๆ เลย ส่วนกลุ่มเยาวชนเป็นกลุ่มที่มีชื่อจัดตั้งขึ้น แต่สมาชิกส่วนใหญ่ไปทำงานนอกหมู่บ้าน ไม่มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมใด ๆ เช่นเดียวกับกลุ่มกรรมการหมู่บ้าน ที่ทุกคนต่างออกไปทำงานไม่ค่อยมีการนัดหมายประชุมใด ๆ นอกจากจะมีเรื่องจากทางราชการสั่งการมา เช่นการจะเลือกตั้ง อบต. ในเดือนเมษายน 2540 ที่จะต้องนัดประชุมกรรมการหมู่บ้าน ส่วนกลุ่มสมาชิก กข.คจ. ก็ไม่มีการรวมกลุ่มเช่นกัน เนื่องจากอาชีพที่แต่ละคนให้เงินยืมไปทำแตกต่างกัน เช่น อาชีพทำศาลพระภูมิ ตักเย็บเสื้อผ้า ขายของเก่าและเลี้ยงวัว จึงไม่มีกิจกรรมร่วมกัน อาจพบปะกันบ้างในการส่งเงินคืนให้กับคณะกรรมการในส่วนของผู้นำ ในหมู่บ้านนี้มีผู้นำอย่างเป็นทางการได้แก่ กำนัน และคณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งชาว

บ้านบางส่วนนิยมชมชอบ บางส่วนไม่นิยมศรัทธา โดยเฉพาะกลุ่มที่มีฐานะยากจนรายได้ไม่แน่นอน ไม่พบว่ามีส่วนอื่น ๆ ที่ชาวบ้านให้ความศรัทธา

1.4.7 สภาพการปกครอง

การปกครองของหมู่บ้านมีลักษณะเป็นการปกครองท้องถิ่นที่รวมศูนย์อยู่ที่ กำนัน ผู้ใหญ่ บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นหลัก เมื่อชาวบ้านมีเรื่องเดือดร้อน จะไปร้องเรียนต่อคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยเฉพาะกำนันซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านอีกตำแหน่งหนึ่ง การปกครองไม่มีการแบ่งส่วนแยกย่อย ถึงแม้จะเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ก็ตาม ปัจจุบันอำนาจการจัดสรรงบประมาณขึ้นต่อองค์การบริหารส่วนตำบล โดยการจัดสรรเงินในช่วงที่ผ่านมาเป็นการจัดสรรเพื่อโครงสร้างพื้นฐาน ประเภท ถนน และสะพานในหมู่บ้าน

1.4.8 ประชากร

ประชากรในหมู่บ้าน จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน กชช. 2 ก. ปี 2539 มีจำนวนทั้งสิ้น 136 ครัวเรือน ราษฎรจำนวน 723 คน เป็นชาย 346 คน เป็นหญิง 377 คน ประชากรส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับ และไม่ได้เรียนต่อ 499 คน จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 39 คน จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าจำนวน 7 คน และจบสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 2 คน ส่วนเด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับก่อนประถมศึกษาจำนวน 76 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 71 คน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 32 คน มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าจำนวน 46 คน และสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 8 คน ซึ่งแยกประชากรตามช่วงอายุได้ดังนี้

ช่วงอายุ	จำนวนทั้งหมด	ชาย	หญิง
1 วัน - 3 ปี	24	13	11
3 ปี 1 วัน - 6 ปี	52	28	24
6 ปี 1 วัน - 12 ปี	71	39	32
12 ปี 1 วัน - 14 ปี	23	14	9
14 ปี 1 วัน - 18 ปี	46	20	26
18 ปี 1 วัน - 50 ปี	350	165	185
50 ปี 1 วัน - 60 ปี	63	28	35
60 ปี 1 วัน ขึ้นไป	<u>94</u>	<u>39</u>	<u>55</u>
รวม	<u>723</u>	<u>346</u>	<u>377</u>

1.4.9 สภาพสังคมและวัฒนธรรม

ชาวบ้านในหมู่บ้านคงกระทอนปลูกบ้านอยู่ริมแม่น้ำน้อย และขยายออกมาอยู่ริมถนน ทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของคลองชลประทานสายขางมณี เมื่อมีประชากรเพิ่มขึ้น ครอบครัวส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวเดี่ยว โดยการปลูกบ้านใหม่ในที่คืนที่พ่อแม่แบ่งให้ และฝากพ่อแม่ดูแลเมื่อตนเองต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ลักษณะบ้านเรือนจะเป็นบ้านไม้ทรงไทย ใต้ถุนสูง ส่วนบนบ้านนิยมปลอบเป็นบ้านโล่ง ๆ หรืออาจกันห้องข้างประมาณ 1-2 ห้อง ถ้ามีครอบครัวขยายแล้วไม่ได้แยกไปปลูกบ้านบริเวณนั้น บ้านที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำน้อยจะเป็นบ้านทรงไทยหลังใหญ่มีรั้วกัน ใต้ถุนปูนซีเมนต์ เป็นบ้านที่ปลูกสร้างมาตั้งแต่สมัยโบราณ รุ่นพ่อแม่ ส่วนบ้านที่อยู่ริมคลองจะมีลักษณะกึ่งบ้านตึกและบ้านไม้ โดยส่วนใหญ่จะก่อเป็นบ้าน 2 ชั้น ใต้ถุนเป็นปูนข้างบนเป็นไม้ นอกจากนี้ยังมีบ้านอีกส่วนหนึ่งที่อยู่กันเป็นกลุ่ม ไม่มีรั้วกัน ไม่มีที่สวน มีเฉพาะที่ปลูกบ้านเท่านั้น ส่วนบ้านที่ปลูกอยู่ห่าง ๆ กัน ถึงแม้จะไม่มีรั้วกันแต่ก็มีเขตเป็นสวนที่รู้จักกันว่าเป็นเขตหรือสวนของใคร

ด้านความสัมพันธ์นั้น ชาวบ้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกันจะติดต่อสัมพันธ์ ไปมาหาสู่กัน เนื่องจากเป็นญาติกันประการหนึ่ง และเป็นเพื่อนบ้านกันมานานอีกประการหนึ่ง ชาวบ้านในหมู่บ้านนี้นิยมไปทำบุญที่วัดและจัดงานประเพณี เช่น การบวชนาค แต่งงาน และงานศพ ที่ค่อนข้างจะใหญ่ มีการกินเลี้ยง มีเครื่องขยาเสียง จุดพลุดะไล ส่วนการทำบุญนั้นชาวบ้านจะไปทำบุญที่วัดใกล้บ้าน หรือวัดที่เคยทำมาในสมัยก่อน การไปค้างคืนถือศีลอยู่วัดลดน้อยลง เนื่องจากคนสูงอายุต้องเฝ้าบ้านและไม่สะดวกในการเดินทางไปวัด ส่วนการทำบุญใส่บาตรในตอนเช้ายังนิยมทำกันอยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุ ด้านการช่วยเหลือด้านแรงงานนั้นในปัจจุบันไม่มีเหลืออยู่แล้ว เช่น ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไป ชาวบ้านต้องจ้างแรงงานทุกประเภททั้งการทำนา ทำสวน ควบหญ้า เลื่อยไม้ ฯลฯ ยังเหลือการขอแรงเฉพาะงานประเพณีในหมู่บ้านเท่านั้น ด้านการแต่งกายและภาษาเช่นเดียวกับคนภาคกลางทั่วไป คือ ชายใส่กางเกงจีน เสื้อยืด คนสูงอายุมักไม่ใส่เสื้ออยู่กับบ้าน สตรีนุ่งผ้าถุงใส่เสื้อคอกระเช้า เสื้อแขนยาว ส่วนภาษาที่ใช้ ชาวบ้านใช้ภาษากลาง เช่นเดียวกับคนกรุงเทพฯ

ส่วนที่ 2 สภาพการศึกษาของชุมชน

2.1 สภาพการศึกษาของประชาชน

บ้านคงกระทอนไม่มีสถานศึกษา และวัดอยู่ในเขตหมู่บ้าน แต่มีวัดและโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล จนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ 2 แห่งด้วยกัน คือ ทิศเหนือ มีโรงเรียนและวัด 1 แห่ง และทิศใต้

โรงเรียนและวัดอีก 1 แห่ง ซึ่งชาวบ้านนิยมไปทำบุญที่วัดและส่งบุตรหลานไปเรียนยังโรงเรียนที่ใกล้บ้าน เนื่องจากสามารถเดินทางไปได้สะดวก และชาวบ้านบางส่วนส่งบุตรหลานไปเรียนที่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน เขตอำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี ทั้งนี้ เพราะ ทางโรงเรียนมีรถมารับส่งนักเรียนถึงที่บ้าน ส่วนในระดับมัธยมศึกษา นั้น ชาวบ้านนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนที่โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ประจำอำเภอ มากที่สุด จะมีบางรายที่ฐานะยากจนมากทำนั้น จึงจะให้บุตรหลานไปเรียนที่โรงเรียนขยายโอกาส ใกล้หมู่บ้าน ปัจจุบันเด็กได้เรียนต่อระดับมัธยมศึกษาเกือบ 100 เปอร์เซ็นต์ (จากข้อมูล กชช. 2 ค. ปี 2539 และจากการสำรวจชุมชน) ชาวบ้านส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และอ่านหนังสือออก นอกจากนี้ยังมี ชาวบ้านอีกประมาณ 5 เปอร์เซ็นต์ ที่จบการศึกษาระดับอุดมศึกษา แต่ไม่ได้ทำงานในหมู่บ้าน เพียงกลับมาเยี่ยมบ้านในวันหยุดราชการเท่านั้น

2.2 สภาพการศึกษาของชุมชน

2.2.1 การศึกษาในระบบโรงเรียน

2.2.1.1 ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียน

ระดับประถมศึกษา เด็กในหมู่บ้านเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดจุฬา และโรงเรียนวัดสามัคคี ซึ่งตั้งอยู่ใกล้หมู่บ้าน และเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดสามัคคี มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 71 คน มีครู 8 คน มีอาคารเรียน 1 หลัง เป็นแบบได้คุณภาพ ชั้นล่างจัดเป็นโรงอาหาร และห้องเรียนเด็กเล็ก เนื้อที่ของโรงเรียนมีประมาณ 1 ไร่ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ไม่มีการจัดหลักสูตรท้องถิ่น

ส่วนโรงเรียนวัดจุฬา มีอาคารเรียน 2 ชั้น 1 หลัง โรงอาหาร 1 หลัง และมีห้องสมุด 1 หลัง บ้านพักครู 1 หลัง จำนวนนักเรียน 84 คน ครู 9 คน จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เคยมีโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) แต่ปัจจุบันโรงเรียนเลิกโครงการดังกล่าวไปแล้ว และไม่มีการจัดหลักสูตรท้องถิ่น

ระดับมัธยมศึกษา มีโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในหมู่บ้านใกล้เคียง 1 แห่ง ซึ่งเปิดสอนตั้งแต่ชั้น อนุบาล 1 ถึง ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ตั้งอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 2 กิโลเมตร มีอาคารเรียน 2 ชั้น 1 หลัง มีนักเรียน 200 กว่าคน เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 56 คน เป็นนักเรียนจากโรงเรียนเดิมเสียเป็นส่วนใหญ่ ส่วนโรงเรียนมุ่งสอนวิชาสามัญ เพื่อให้เด็กสามารถสอบแข่งขันเพื่อเข้าศึกษาในระดับสูงขึ้นได้ โรงเรียนแห่งนี้ไม่มีการจัดหลักสูตรท้องถิ่น และไม่เน้นด้านวิชาชีพ

ส่วนนักเรียนในหมู่บ้านคง ไปเรียนที่โรงเรียนนี้ประมาณ 10 % ของจำนวนนักเรียนที่เรียนต่อทั้งหมด

นอกจากโรงเรียนมัธยมสังกัด สปช. แล้ว ยังมีโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอ ตั้งอยู่ห่างจากหมู่บ้าน 7 กิโลเมตร จัดเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ มีนักเรียน 1 พันกว่าคน เปิดสอนทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย โรงเรียนแห่งนี้มุ่งเน้นการเรียนการสอนด้านวิชาการ ไม่มีการจัดหลักสูตรท้องถิ่น

2.2.1.2 สภาพสังคมในโรงเรียน

บุคลากรในโรงเรียนวัดสามัคคี และวัดจุฬา มีทั้งบุคลากรในห้องเรียน และเดินทางมาจากถิ่นอื่น โดยการ ไป - กลับ ไม่ต้องพักบ้านพักครู มีความสัมพันธ์ในโรงเรียนที่เป็นไปแบบพี่น้องอย่างใกล้ชิด มีการแบ่งหน้าที่ความ รับผิดชอบ และช่วยเหลือกิจกรรมซึ่งกันและกัน นอกเหนือจากความรับผิดชอบในหน้าที่งานการเรียนการสอนประจำชั้นแล้ว ไม่มีการแบ่ง สายงาน เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีบุคลากรน้อย ซึ่งต้องรับผิดชอบในแต่ละชั้น และรับผิดชอบในงานอื่น ๆ ร่วมกัน ซึ่งจะเห็น ได้จากการช่วยกันประกอบอาหาร ช่วยกันจัดงานวันเด็กเป็นต้น

2.2.1.3 ครูและบุคลากรในโรงเรียน

ในโรงเรียนวัดสามัคคี ครูทุกคนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีครูที่มีความสามารถพิเศษด้านอื่น นอกจากการเรียนการสอน แต่ครูสตรีมีความสามารถด้านการจัดดอกไม้สด ซึ่งเป็นที่พึงของชาวบ้านในหมู่บ้าน โดยการช่วยจัดดอกไม้ในงานประเพณีต่าง ๆ ส่วนโรงเรียนวัดจุฬา นอกจากครูสตรีจะมีความสามารถในด้านการตัดเย็บเสื้อผ้า การประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง และจัดดอกไม้สดแล้ว ครูชายยังมีความสามารถในการขายพันธุ์พืช เช่น การตัดตา ต่อกิ่ง ทาบกิ่ง ตอน ซึ่งจะปรากฏในกิจกรรม / โครงการของโรงเรียน โดยเฉพาะ โครงการ กศ.พช. ที่พบว่า โรงเรียนนี้เคยสอนการขายพันธุ์มะม่วง กระท้อน ให้กับนักเรียน

2.2.1.3 ประวัติของโรงเรียน

โรงเรียนวัดจุฬา ตั้งขึ้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2468 โดยนายอำเภอโพธิ์ทอง เป็นผู้จัดตั้งขึ้น ใช้ศาลาการเปรียญของวัดเป็นสถานที่เรียน

20 ตุลาคม 2501 เริ่มสร้างอาคารเรียนเป็นเอกเทศ แบบ 003 ของกระทรวงศึกษาธิการ ปี พ.ศ. 2507 เปิดสอนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 และสร้างบ้านพักครู 1 หลัง

29 สิงหาคม 2526 สร้างอาคารแบบ สปช 105/2526 ขนาด 8 ห้องเรียน

ปี พ.ศ. 2538 ได้รับเงินบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา จำนวน 320,000 บาท เพื่อสร้างอาคารเรียนอนุบาล 1 หลัง

ปี พ.ศ. 2539 ได้รับเงินบริจาคจากประชาชนจำนวน 93,000 บาท สร้างห้องสมุด 1 หลัง และ 93,500 บาท เพื่อปรับปรุงโรงฝึกงานให้เป็นอาคารเอนกประสงค์

ในระหว่างที่ผ่านมา โรงเรียนได้รับเงินบริจาค และได้รับ พัดลม ถังน้ำเย็น ข้าวสาร และอาหารแห้ง จากวัด ปัจจุบัน โรงเรียนมีครู 7 คน เป็นชาย 2 คน หญิง 5 คน และภารโรง 1 คน มีนักเรียนทั้งหมด 75 คน

2.2.1.5 กิจกรรม / โครงการ การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม

ก. ในโรงเรียนประถมศึกษา

ในส่วนของโรงเรียนที่จัดกิจกรรมสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้านนี้พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาที่เด็กในหมู่บ้านอยู่ในเขตบริการเคยจัดกิจกรรมโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท (กศ.พช.) เมื่อปีการศึกษา 2535 โดยโรงเรียนได้รับเงินจัดสรรจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจำนวน 10,000 บาทเพื่อดำเนินการโครงการนี้ ซึ่งโรงเรียนได้นำเงินไปซื้อเครื่องตัดหญ้าและวัสดุอื่น ๆ ที่ขาดแคลน ส่วนกิจกรรมที่โรงเรียนทำคือ การขยายพันธุ์พืช โดยการคิดค่า ทานกิ่งมะม่วงเพราะในหมู่บ้านนี้มีการทำสวนกันมาก และครูในโรงเรียนที่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวเป็นผู้สอนนักเรียนในช่วงโมง และให้นักเรียนนำไปเผยแพร่กับผู้ปกครองที่บ้าน ต่อมาสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอได้จัดประกวดโครงการและโรงเรียนที่ชนะการประกวดจะได้รับงบประมาณเพิ่มเติมส่วนโรงเรียนนี้ไม่ได้รับ ประกอบกับกิ่งพันธุ์มะม่วงขายไม่ดี และจำนวนนักเรียนลดน้อยลง โรงเรียนจึงยกเลิกโครงการไปในที่สุด ในส่วนที่โรงเรียนยังมีความสัมพันธ์กับชาวบ้านก็คือการร่วมงานวันสำคัญของวัด เช่น งานแห่เทียนพรรษา งานศพ งานบวช ช่วยจัดดอกไม้ เสริฟน้ำ ในงานประเพณีของชาวบ้าน เป็นต้น นอกจากนี้โรงเรียนกับชาวบ้าน ยังมีความสัมพันธ์ในด้านการช่วยเหลือทุนทรัพย์และแรงงาน ในส่วนของกรรมการโรงเรียนจะช่วยออกความเห็นในเรื่องของอาคารสถานที่ การให้การบ้านนักเรียน และความประพฤติของนักเรียน ในส่วนของวัดกับโรงเรียนได้มีโครงการธรรมทูตซึ่งจะมีพระมาสอนนักเรียนทุกภาคการศึกษา (จากการสัมภาษณ์อาจารย์ใหญ่ ครูเจ้าของกิจกรรม กศ.พช. และครูในพื้นที่ และแผนภูมิของโรงเรียน)

ส่วนโรงเรียนวัดสามัคคี ได้เกณฑ์วิทยากรท้องถิ่นมาสอนการจักสาน และดนตรีให้กับนักเรียนแต่ประสบปัญหาที่ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการให้เด็กเรียนวิชาชีพในท้องถิ่นและวิทยากรไม่มีเวลาพอ ประกอบกับการเบิกค่าวิทยากรทำได้ยากขึ้น จึงเลิกกิจกรรมดังกล่าวไปในที่สุด (สถานากอ้อมกับคณะครูและอาจารย์ใหญ่)

ข. ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาชายโอกาส พบว่า มีนักเรียนในหมู่บ้านไปเรียนเพียง ร้อยละ 10 ของจำนวนนักเรียนที่ศึกษาคณะมัธยมศึกษา ส่วนที่เหลือเดินทางไปเรียนที่โรงเรียน

มัธยมศึกษากรมสามัญศึกษาเนื่องจากค่านิยมของนักเรียนและผู้ปกครองที่ว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษาเก่งด้านวิชาการมากกว่าโรงเรียนประถมศึกษาชายชโยโอกาส (จากการสัมภาษณ์ ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนระดับมัธยมศึกษา) และในส่วนของนักเรียนจะให้เหตุผลเพิ่มเติมว่าโรงเรียนมัธยมศึกษากรมสามัญศึกษามีเพื่อนมากกว่า ด้วยเหตุดังกล่าวโรงเรียนชายชโยโอกาสทางการศึกษาจึงจัดการเรียนการสอนให้ทัดเทียมกับโรงเรียนมัธยมศึกษากรมสามัญศึกษา โดยเน้นทางด้านวิชาการ ไม่เน้นด้านอาชีพ จุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนสามารถสอบแข่งขันเข้าเรียนต่อ สายสามัญและวิทยาลัยเทคนิค ซึ่งเป็นความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครองในหมู่บ้านนี้ และจากการสังเกตในห้องแนะแนวของโรงเรียนพบว่า มีรูปถ่ายของศิษย์เก่าที่ได้รับใบประกาศนียบัตร ใบปริญญาบัตรเมื่อสำเร็จการศึกษา ติดอยู่ประมาณ 10 รูป โรงเรียนไม่มีการจัดหลักสูตรท้องถิ่น แต่เน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม นอกจากนี้ยังเป็นโรงเรียนในโครงการปฏิรูปการศึกษา มีห้องปฏิบัติการทางภาษา (Sound Lab) และห้องวิทยาศาสตร์ ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน นั้นโรงเรียนมีการวางแผน การหางบประมาณร่วมกับการรณรงค์โรงเรียน ส่วนในเรื่องการเรียนการสอนเป็นหน้าที่ของครู ในส่วนของนักเรียนที่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่จะเรียนต่อ และทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ไม่มีนักเรียนคนใดประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือประกอบอาชีพในท้องถิ่นเลย (จากการสังเกตโรงเรียน สัมภาษณ์ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และสัมภาษณ์นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้าน)

ในส่วนของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาซึ่งนักเรียนเกือบทั้งหมดในหมู่บ้านนี้นิยมไปเรียน เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับอำเภอซึ่งเปิดสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีนักเรียนทั้งสิ้น หนึ่งพันกว่าคน ไม่มีการจัดสอนหลักสูตรท้องถิ่น มีเพียงวิชาเลือก (อาชีพ อีสาระ) เท่านั้น ที่เปิดสอนการทำของชำร่วย จำพวกคอกไม้ประดิษฐ์ และ ใบทองซึ่งเป็นวัสดุที่มีในท้องถิ่น โดยครูเป็นผู้สอน ในด้านวิชาช่างเปิดสอนวิชาพิมพ์ดีดและคอมพิวเตอร์ ซึ่งวิชาต่างๆ ที่เรียนถือเป็นวิชาพื้นฐานในการเรียนวิทยาลัยเทคนิค ส่วนวิชาเกษตรกรรมไม่ได้เปิดสอน เพราะผู้ปกครองไม่นิยมให้บุตรหลานเรียน ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนร่วมมือกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ในการให้สถานที่สอนและสอบ ให้ยืมเครื่องพิมพ์ และอาจารย์ นอกจากนี้ยังให้สนามสอบแก่กรมพลศึกษา และร่วมกับเขตการศึกษา 6 เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับครู ปัจจุบันเด็กที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่ (ร้อยละ 50) ศึกษาต่อสายอาชีพ ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ร้อยละ 40 และออกทำงานประมาณร้อยละ 10 (จากการสัมภาษณ์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน และอาจารย์แนะแนว) จากเอกสารการติดตามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2539 ปรากฏว่า มีจำนวนนักเรียน 275 คน มีนักเรียนเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึง 147 คน เรียนต่อสายอาชีพ

97 คน ประกอบอาชีพเพียง 5 คน และที่เหลือไม่ได้ประกอบอาชีพ 11 คน ไม่จบการศึกษา 13 คน และติดตามไม่ได้อีกจำนวนหนึ่ง

2.2.1.7 สภาพความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียน โดยเฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษา ที่ใกล้ชิดกับบ้านและวัด จะมีความสัมพันธ์กันในลักษณะการให้ความช่วยเหลือในเรื่องของทุนทรัพย์ และแรงงาน โดยคณะครู และนักเรียน จะช่วยกิจกรรมของวัด และบ้าน โดยเฉพาะงานประเพณี เช่น งานบวช งานศพ งานวันสำคัญของวัด เช่น งานทอดกฐิน ฝ้าป่า โดยการช่วยทำความสะอาดบริเวณวัด เสริฟน้ำ จัดดอกไม้ เป็นต้น ส่วนโรงเรียนมัธยมศึกษาจะเป็นในรูปของให้ยืมอาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ เพื่อการเรียนการสอนของกรมการศึกษานอกโรงเรียน แต่ไม่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาวบ้านโดยตรง

2.2.2 การศึกษาตามแนววิถีชีวิต

สำหรับหมู่บ้านคง ไม่มีการจัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนในหมู่บ้าน แต่มีกิจกรรมกลุ่มสนใจ ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาที่หน่วยงานราชการมาให้ความรู้กับชาวบ้านในหมู่บ้าน ดังนี้

ปี พ.ศ. 2536 กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยจัดให้มีโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.กจ.) ขึ้นโดยการจัดสรรเงินยืมให้ชาวบ้านนำไปประกอบอาชีพ และหมู่บ้านนี้ได้รับคัดเลือก เข้าร่วมโครงการดังกล่าวด้วยจึงมีหน่วยงานต่างๆ เข้าไปให้ความช่วยเหลือ ดังนี้

1. สำนักงานพัฒนาชุมชน ให้ความรู้กับกรมการหมู่บ้านเกี่ยวกับการบริหารโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน
2. สำนักงานปศุสัตว์ ให้ความรู้ กับชาวบ้าน ที่นำเงินยืมไปเลี้ยงวัว ไก่และหมู โดยการอบรมวิธีเลี้ยงให้ในหมู่บ้าน
3. สำนักงานเกษตร ให้ความรู้ในเรื่องการทำไร่นาสวนผสม การปลูกพืช การดูแลรักษา และป้องกันโรคพืช ซึ่งปัจจุบันเป็นการทำสวนผลไม้ ไม่มีการทำไร่นาสวนผสม

ปี พ.ศ. 2538 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอได้จัดโครงการกลุ่มสนใจ เลี้ยงไก่พื้นเมืองขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เป็นอาชีพเสริมรายได้ให้กับชาวบ้าน และเพื่อให้มีกณมาสมัครเรียนกับกรมการศึกษานอกโรงเรียนมากขึ้น เนื่องจากงานที่สนใจจะเข้าร่วมโครงการดังกล่าวจะต้องมาสมัครเรียนกับกรมการศึกษานอกโรงเรียนเสียก่อนจึงจะเข้าเป็นสมาชิกได้

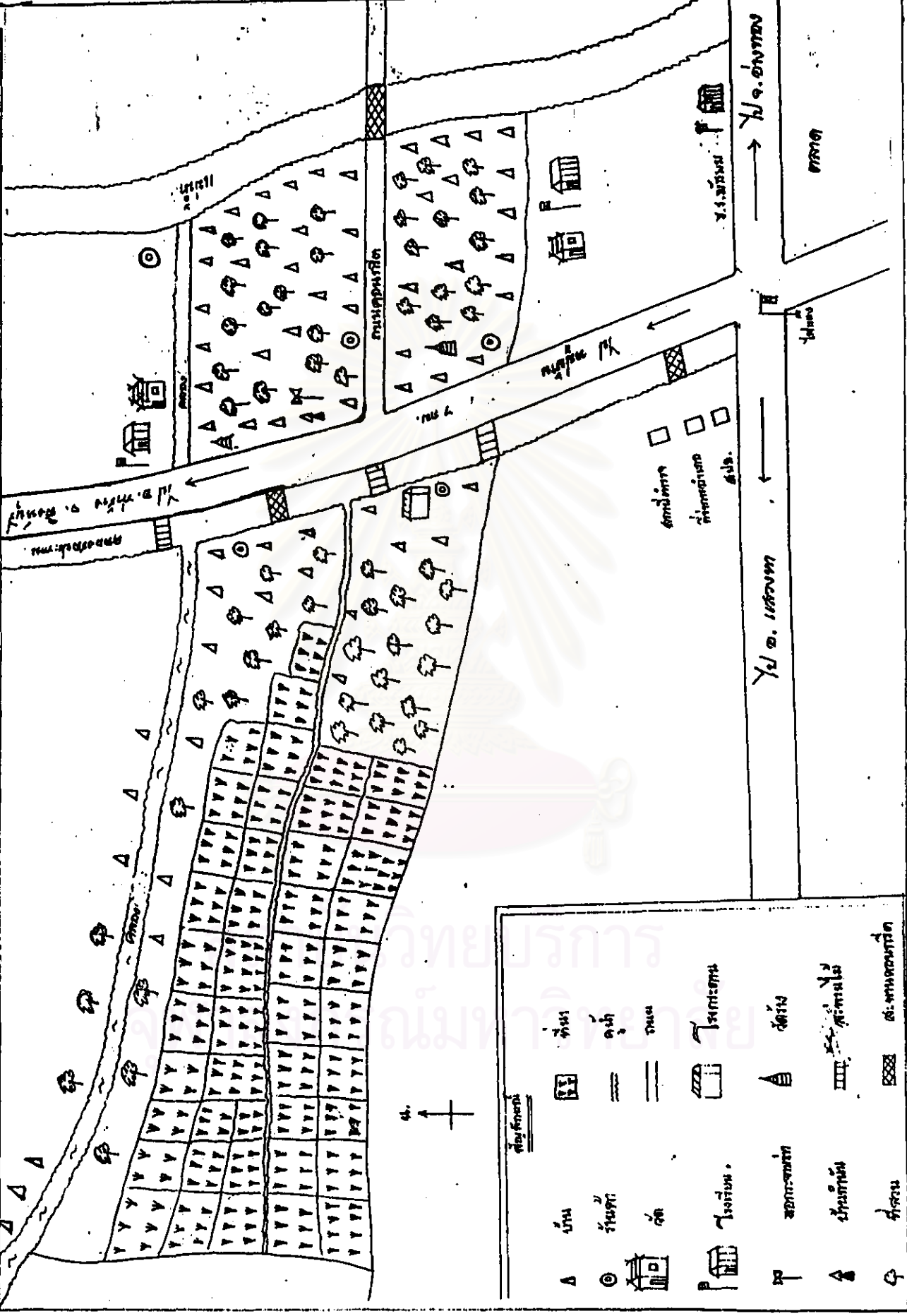
การศึกษาที่ให้คือความรู้ในเรื่องการผลิต การจัดการและการตลาด โดยใช้ภูมิปัญหาในท้องถิ่นมาสอน จัดศึกษาดูงานและอบรม และจัดให้มีตลาดนัดคนไก่อ่และซื้อขายไก่อ่ทุกวันพฤหัสบดี วันเสาร์และวันอาทิตย์สำหรับสมาชิกและผู้สนใจ (ตลาดนัดไก่อ่บ้านโพธิ์ทอง นสพ. เคนิวส์ 19 มี.ค. 2538) ผู้ที่เป็นสมาชิกจะได้รับเอกสาร วัคซีนป้องกันโรคติดเชื้อในไก่อ่ ซึ่งปศุสัตว์เป็นผู้ให้ความรู้ในเรื่องการรักษาโรค การจัดโรงเรือนให้สะอาด ส่วนผลของโครงการพบว่า ปัจจุบันในหมู่บ้านยังมีการเลี้ยงไก่อ่พื้นเมืองบ้างในบางราย และจัดให้มีการชนไก่อ่กันเองในหมู่บ้านในกลุ่มของคนว่างงาน ซึ่งการเลี้ยงไก่อ่พื้นเมือง นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของหมู่บ้านเรื่องเดียว ที่ภาครัฐเข้ามาสนับสนุน

ปี 2539 สำนักงานพัฒนาชุมชน จัดโครงการงานสตรีขึ้น เพื่อพัฒนาศักยภาพของสตรี โดยการประชุมและคัดเลือกกลุ่มสตรีจำนวน 9 คน และให้ความรู้กับกลุ่มสตรีในเรื่องบทบาทหน้าที่ของสตรี ซึ่งกลุ่มสตรีดังกล่าว ยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน

ปี 2540 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ได้จัดให้มีโครงการอนุรักษ์ลำน้ำน้อยขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ลำน้ำน้อยให้สะอาดและรักษาคลังให้คงอยู่ อีกทั้งเพื่อให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในอนาคตอีกด้วย ลักษณะของโครงการคือ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนหาพันธุ์มะกอกนำมาให้ชาวบ้านริมน้ำปลูก โดยศูนย์ กศน. ให้พันธุ์ครึ่งหนึ่งและให้ชาวบ้านซื้ออีกครึ่งหนึ่ง มีวัดเป็นศูนย์กลาง จัดประกวดการปลูก มีบริษัทเอกชนสนับสนุนปุ๋ยให้กับชาวบ้าน และสำนักงานเกษตรอำเภอให้ความรู้ในเรื่องการปลูก และการแปรรูปที่ศูนย์วัด ปัจจุบันโครงการดังกล่าวยังคงมีอยู่ แต่ทางศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนยังไม่มีการประเมินผลว่าโครงการนี้ได้ผลเพียงใด และ หลังจากเกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ เมื่อปลายปี 2540 ชาวบ้านที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ถูกเลิกจ้างประมาณ 6 คน ซึ่งส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้เข้าไปพูดคุยกับคนเหล่านี้ และร่วมกับตัวแทนสำนักงานคุ้มครองแรงงานในหมู่บ้านติดต่อไปยัง สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดอ่างทอง หน่วยงานดังกล่าวจึงเข้ามาให้ความรู้ในเรื่อง สวัสดิการ สิทธิที่ชาวบ้านควรได้รับ และช่วยเหลือด้านการจัดหางานให้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่หมู่บ้าน

△	บ้าน	△	บ้าน
◎	บ่อน้ำ	□	ศาล
☰	วัด	☷	โรงเรียน
⊗	โรงเรียน	⊗	โรงเรียน
⊕	ศาลเจ้า	☹	ศาลเจ้า
☹	บ้านคน	☹	บ้านคน
⊕	บ้านคน	⊕	บ้านคน
⊕	บ้านคน	⊕	บ้านคน

ส่วนที่ 3 ปัญหาและความต้องการคุณภาพชีวิตและสังคม

สำหรับหมู่บ้านดง อ.โพธิ์ทอง จ.อ่างทองมี ผู้วิจัย ได้ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการคุณภาพชีวิตและสังคม ด้วยการสนทนากลุ่มกับชาวบ้าน จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทำนา กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอื่น ๆ ในหมู่บ้าน เช่น ทำศาลพระภูมิ จักสาน ขายพืชผลในหมู่บ้าน และกลุ่มผู้รับจ้างทั่วไป และกลุ่มผู้ถูกเลิกจ้างจากโรงงานอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังสัมภาษณ์คณะกรรมการหมู่บ้านอีก 3 ท่าน ให้แต่ละกลุ่มจัดลำดับความสำคัญของปัญหา แล้วนำมาวิเคราะห์ โดยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (analytic induction) ต่อจากนั้น ได้นำมาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นที่ได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อกระทงที่ได้ไปให้ชาวบ้านตัวแทนของแต่ละกลุ่ม กลุ่มละ 1 คน และผู้นำชุมชนอีก 3 คน รวม 8 คน ช่วยพิจารณาร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง ว่าปัญหาใดเป็นปัญหาร่วม และเร่งด่วนของหมู่บ้าน ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

3.1 ปัญหาแสดงความต้องการคุณภาพชีวิตและสังคมระดับบุคคลและครอบครัว

1. ปัญหาและความต้องการด้านเศรษฐกิจ

แม้ว่าระดับการพัฒนาหมู่บ้านของหมู่บ้านดง จะอยู่ในระดับ 3 ตามเกณฑ์ของ ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ก.) ปี 2539 แต่จากการสังเกตและสนทนากับชาวบ้านพบว่า สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านยังมีความแตกต่างกันมาก คือ มีทั้งระดับความเป็นอยู่ที่ดีมาก คือมีสภาพบ้านเรือนใหญ่โต มีที่ดินหลายสิบไร่ กับชาวบ้านที่ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีอาชีพถาวร แต่ความต้องการด้านเศรษฐกิจมีความสอดคล้องกันทุกกลุ่มในประเด็น ความต้องการมีงานเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ทั้งนี้สาเหตุน่าจะเกิดจากการที่ค่าครองชีพสูงขึ้น อีกทั้งความทันสมัยของเครื่องอุปโภคบริโภค ตลอดจนสภาพพื้นฐานของหมู่บ้าน เช่น ไฟฟ้า โทรศัพท์ เครื่องจักร เครื่องเสียง ยานพาหนะ ได้แพร่กระจายเข้าไปในหมู่บ้านชนบทมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านมีค่านิยมของการบริโภคเหมือนคนในสังคมเมือง จึงทำให้ค่าใช้จ่ายสูงขึ้นเป็นเงาตามตัว นอกจากนี้ค่านิยมของการส่งบุตรหลานให้เรียนต่อก็ได้แพร่เข้าไปในหมู่บ้านเช่นเดียวกัน จะเห็นได้ว่าปัจจุบันเด็กได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาเกือบ 100 เปอร์เซ็นต์ เพราะการศึกษาต่อในระดับนี้เป็นหนทางให้เด็กที่จบมีงานทำได้ โดยเฉพาะการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งกำลังเป็นที่พึงหลักของคนในหมู่บ้าน โดยเฉพาะกลุ่มคนอายุเกิน อีกทั้งค่านิยมที่ไม่ต้องการให้เด็กเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส ดังนั้น ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้ ชาวบ้านต้องเร่งหารายได้มาเพิ่มให้กับครอบครัว

กลุ่มแม่บ้าน : นึกจ้งเลย ว่าจะทำกิจกรรมอะไรให้มันดีในหมู่บ้าน

แบบรวม ๆ ทำกัน ขายออกได้แล้วก็เอาเงินมาแบ่ง

- กัน เดือน ๆ หนึ่งเฉลี่ย ว่าสักคนละ เท่าไร อยากให้มีแบบนั้น
- กลุ่มรับจ้าง : อยากทำอะไรก็ได้ที่ดีกว่าปั่นลวด (พันก้านดอกไม้)
- : ปั่นลวดนี้เราจะเอาสักร้อยกว่าบาท ต้องทั้งวันทั้งคืน กลางคืน
ตี 1 ตี 2
- : บางทีก็ไม่ได้ ไม่ค่อยได้หรือค ยาก
- : ต้อง 1,000 เส้นนะ ถึงจะได้ 150 บาท
- : เต็มที่ได้ 7,000 เส้น
- กรรมการหมู่บ้าน : ถ้ามีงานมาทำในหมู่บ้านบ้างก็คงจะดี
- กลุ่มถูกเลิกจ้าง : ขอให้มียารายได้เท่าค่าแรงขั้นต่ำ ก็พออยู่ได้

ในกลุ่มของชาวนามีปัญหาเรื่องการถูกกดราคา จนต้องเสียดำใช้จ่ายบรรทุกข้าวไปขาย
สหกรณ์ / ตลาดกลาง ที่จังหวัดใกล้เคียง นอกจากนี้ยังมีปัญหา ต้นทุนการผลิต เช่น ค่าปุ๋ย ยา ค่าจ้าง
สูง อีกทั้งยังเสี่ยงต่อภัยธรรมชาติ โรค และแมลงรบกวน อีกด้วย ดังนั้นความต้องการของกลุ่มชาวนา
คือ ให้ข้าวมีราคาสูงประมาณ 4,500 บาท / เกวียน มีตลาดกลางค้าข้าวในชุมชน และสามารถขายข้าว
ได้ในราคายุติธรรม

ส่วนกลุ่มที่มีอาชีพอื่น ๆ เช่น อาชีพทำศาลพระภูมิ อาชีพจักสาน ประสบปัญหาการซื้อ
สินค้า จากพ่อค้าที่มารับซื้อในหมู่บ้าน และปริมาณการขายตกต่ำ หลังจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ นอก
จากนี้ในกลุ่มผู้จักสานยังประสบปัญหาการหาไม้ไผ่ได้ยาก และราคาสูงขึ้น

สำหรับผู้ที่มีอาชีพหลัก และอาชีพรอง เช่น ทำนา พร้อมกันทำศาลพระภูมิ หรือมีผลผลิต
เช่น ใบตอง มะกรูด ผลไม้เก็บขายได้ มักไม่เดือดร้อน ชาวบ้านเหล่านี้บอกว่า พออยู่ได้โดยไม่เดือด
ร้อน

ปัญหาของชาวนาและกลุ่มผู้รับจ้าง คือ การมีหนี้สิน ทั้งหนี้สินในระบบ และนอกระบบ
โดยชาวนาจะกู้เงินมาเพื่อการลงทุน หรือซื้อ ปุ๋ย ยา จากตลาดเมื่อสิ้นปี ขายผลผลิตได้ต้องรีบนำไป
ใช้หนี้ และกู้ใหม่เมื่อเริ่มฤดูกาลหน้า โดย กลุ่มดังกล่าวจะกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและ
สหกรณ์การเกษตรเกือบทุกราย ส่วนในกลุ่มของผู้มีอาชีพรับจ้างทั่วไป พบว่า มีหนี้สินคิดมาตั้งแต่
สมัยเข้ามาทำ เนื่องจากเมื่อประมาณปี 2530 มีเพลิงจ๊กจ้นลงกินข้าวจนทำให้ประสบภาวะขาดทุน จึง
ต้องเลิกทำนา แต่ยังคงมีหนี้สินคิดมาถึงปัจจุบัน และทำให้ต้องสูญเสียที่ดินในที่สุด ประกอบกับชาว
บ้านมักนำเงินกู้มา ใช้อย่างอื่น นอกเหนือจากการประกอบอาชีพ จึงทำให้ไม่สามารถใช้หนี้ได้จนหมด

ผู้วิจัย : รุ่นพ่อแม่ มีที่ดินทำกินไหม

ชาวบ้าน : มีให้คนละนิดละหน่อย ขายกันหมด

ผู้วิจัย : ทำไมถึงขายล่ะ

ชาวบ้าน : ก็เป็นหนี้สหกรณ์

ผู้วิจัย : กู้มาทำอะไร

ชาวบ้าน : ก็เรื่อง ทำ นานัน แหละ ตั้ง แต่ปีเพี้ยล้ง ลง รว 7-8 ปีที่แล้ว
ถ้าไม่มีส่งเขาก็ฟ้อง เราต้องเสียด่าฟ้อง 2,000 บาท

ผู้วิจัย : แต่เห็นบ้านก็หลังใหญ่ ทำไมบอกว่าเป็นหนี้ล่ะ

ชาวบ้าน : ไม่ใหญ่ก็ไม่ได้ ลูกเยอะ บ้านนี้ก็หนี้มา

ผู้วิจัย : กู้จากไหน

ชาวบ้าน : สหกรณ์นี่แหละ

ผู้วิจัย : เงินกู้จากสหกรณ์ให้เขาให้เอามาทำอะไรก็ได้หรือ

ชาวบ้าน : เราไปโกหกเขาว่ากู้มาทำนา เขาถึงให้

ผู้วิจัย : แล้วเขาไม่มาดูจริง ๆ เลยหรือ

ชาวบ้าน : เขาก็มาสืบมาดู เหมือนกัน แต่ว่าคนที่มาก็พวก ๆ กัน

ผู้วิจัย : เป็นหนี้กันเยอะไหม

ชาวบ้าน : เยอะ ไบเดือนเพ็งมาเมื่อวาน ถ้าหมดหนี้ละโล่งเลยแหละ ตานี้ก็
หากินไปวัน ๆ ก็สบายแล้ว แต่เนี่เรามัน ไม่มีให้เขาอะไรซี

ความต้องการของกลุ่มดังกล่าว คือ การปลดออกจากหนี้สิน เมื่อกู้เงินมาใช้สักระยะหนึ่ง
ประมาณ 5-10 ปี

2. ด้านครอบครัวและสังคม

ปัญหาด้านครอบครัวขาดความอบอุ่น นับเป็นปัญหาสำคัญที่กำลังแพร่อยู่ในสังคมชนบท โดยเฉพาะในเขตชนบทยากจน ซึ่งในหมู่บ้านคงก็เช่นเดียวกัน จากการสนทนากับกลุ่มต่าง ๆ และสังเกตสภาพชุมชน รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียนและเด็กนักเรียน ทราบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่ร่วมกัน สาเหตุมีทั้งการแตกแยกของพ่อแม่ การอพยพไปทำงานยังถิ่นอื่น ทำให้เด็กถูกทอดทิ้ง อยู่กับ ปู่ ย่า ตา ยาย รวมทั้งผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งให้อยู่เฝ้าบ้าน ซึ่งในประเด็นนี้ กลุ่มต่าง ๆ ให้ความเห็นว่า เป็นปัญหาระดับหมู่บ้าน อันจะนำมาซึ่งปัญหาวัยรุ่นนิตินาได้ในที่สุด แต่เมื่อผู้วิจัยได้พูดคุยกับผู้สูงอายุ หรือพ่อแม่ที่มีรายได้จากลูกที่ไปทำงานต่างถิ่น กลับได้รับคำตอบว่า พอใจถึงแม้จะเหงาบ้าง

ผู้วิจัย : ลูกหลานไม่ได้อยู่ด้วยรู้สึกอย่างไร เหงาไหม

ชาวบ้าน : ก็เหงาบ้าง แต่ก็ชินเสียแล้ว ดึกว่าอยู่ที่นี้ อยู่ที่นี่ก็มีอะไรทำ นี่
พอวันหยุดก็ก็ยังได้เจอกัน

ผู้บริหารโรงเรียน : เด็กที่มีเป็นครึ่ง ๆ ห้องที่ พ่อแม่ไม่ได้ช่วย

ผู้วิจัย : สาเหตุเพราะอะไร

ผู้บริหารโรงเรียน : มีทั้งที่ไปทำงานที่อื่น และที่แตกแยกกันก็มี

ความต้องการของกลุ่มต่าง ๆ ก็ คือ ต้องการให้ครอบครัวมีความอบอุ่น ได้อยู่ร่วมกัน ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน และหลายคนบอกว่า เศรษฐกิจและครอบครัวต้องไปด้วยกัน ขาดอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้

3. ด้านอนามัยและสาธารณสุข

ปัญหาด้านนี้ คือ คนในหมู่บ้านชอบดื่มสุรา เล่นการพนัน และเสพยาเสพติด โดยเฉพาะขาม้า ซึ่งเกิดขึ้นในกลุ่มผู้ที่ทำงานหนัก หามรุ่งหามค่ำ โดยเฉพาะในเวลาที่เราเร่งผลิตสินค้าให้ทันตามที่พ่อค้าคนกลางกำหนด ส่วนผู้ว่างงานโดยเฉพาะผู้หญิง นิยมจับกลุ่มเล่นไพ่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มวัยรุ่นติดยาเสพติดกันมาก (ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และจากการสังเกตร้านค้าในหมู่บ้านและสภาพชุมชนของผู้วิจัย) ถึงแม้ว่าโรงเรียนจะพยายามชักจูงให้กลุ่มวัยรุ่นมาเล่นกีฬาที่โรงเรียน และพยายามชักจูงให้เด็กเลิกการเสพยา แต่ก็ไม่ได้ผล กลับเป็นที่ชุมนุมของผู้ติดยาเสียด้วยเข้าไป (จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนในชุมชน)

ความต้องการของชาวบ้านทุกกลุ่ม คือ ให้เด็กในชุมชน โดยเฉพาะบุตรหลานไม่ถูกหลอกล่อไปติดยาเสพติด

ชาวบ้าน : ผมกลัวว่าเด็กที่ไปโรงเรียน จะไปติดยาขาม้า เพราะ เด็กมันชอบเข้ากลุ่ม เอาอย่างเพื่อน

: จะไม่ให้ไปเรียนที่อำเภอก็ไม่ยอม อยู่ใกล้ ๆ เราจะได้ดูแลได้

ผู้บริหารโรงเรียน : ผมไม่รู้เหมือนกันว่าคิดผิดหรือเปล่าที่ให้มาเตะบอลที่โรงเรียนตอนเย็น อุตส่าห์ทำ goal ให้ใหม่ กลายเป็นมามั่วสุมกันเสียดีก กลายเป็นที่ชุมนุมของเด็กติดยาไปเลย

ผู้วิจัย : อาจารย์เคยคุยกับเด็กไหม

ผู้บริหารโรงเรียน : คุยแล้วบอกว่า ถ้าเธอไม่เลิกจะเอาเงินที่ไหนไปซื้อ ต้องตายแน่ มันก็บอกว่า ติดยาแล้วเลิกไม่ได้

: ผมว่าสิ่งแวดล้อมมันไม่ดี ในหมู่บ้านศาลกันตึก ๆ กินมั่วกันทั้งนั้น บางคนที่กินเหล้า สูบบุหรี่ เล่นไพ่อีก สารพัด

4. ด้านความมั่นคง และสิทธิ

ปัญหาในประเด็นนี้ชาวบ้านทุกกลุ่มให้ความสำคัญกับ ความมั่นคงของอาชีพ เนื่องจากอาชีพทุกอย่างที่มีในหมู่บ้านล้วนเป็นอาชีพที่ชาวบ้านเลือกไม่ได้ และไม่สามารถกำหนดครวาคาได้เอง

เลข ไม่ว่าจะ เป็นอาชีพทำนา ทำศาลพระภูมิ จักสาน หรือ อาชีพรับจ้าง ที่ต้องขึ้นกับคนกลาง และ ตลาด ในประเด็นความมั่นคงของอาชีพนี้ กลุ่มผู้มีอาชีพรับจ้าง และกลุ่มคนทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมให้ความสำคัญมาก เนื่องจาก อาชีพรับจ้างต้องไปทำงานนอกหมู่บ้าน เป็นระยะ ๆ นาน ๆ จึงจะ ได้กลับมาอยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งก็หมายถึงไม่มีงานทำนั่นเอง เพราะงานเกษตรกรรมใช้เครื่องจักร แทน แรงงานคน เกือบทั้งหมด ส่วนผู้ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้ถูกเลิกจ้าง หลายราย รวมทั้งกลุ่มคนงานก่อสร้าง และขุดถนนรกรุก ที่ต้องกลับมาอยู่บ้าน รอ คอยความหวังเพียงได้ค่าจ้างพอยังชีพ ดังคำพูดที่ว่า “ขอทำงานอะไรก็ได้ที่พอมีรายได้ เท่าค่าแรงขั้นต่ำ” สำหรับคนตกงาน ส่วนในกลุ่มรับจ้างบอกว่า ขอมีงานทำที่ถาวร ไม่ต้องย้ายถิ่นบ่อย ๆ และให้มี รายได้ประจำทุกวัน

ชาวบ้านกลุ่มรับจ้าง : เศรษฐกิจมันไม่ดี มันรัดตัว รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ของ แพงทุกอย่างเป็นหนี้เขาจนไม่อยากจะไหลหน้าไปไหน คือ ที่ทำทุกวันไม่มีอาชีพหลัก ๆ รับจ้างเขาบ้าง บางทีก็ ไป บางทีก็ไม่ได้ไป แบบว่าคิดว่าจะไม่ได้ทำอะไร

ชาวบ้านกลุ่มอาชีพจักสาน : เรามันทำอะไรไม่ไหว ทำเป็นแค่จักสาน แต่เดี๋ยวนี้ ไม้มันหายาก แล้วก็ถูกเขื้ออีก เอาของไปแล้วไม่จ่าย เงิน

ชาวบ้านกลุ่มอาชีพทำศาล : เดี่ยวนี้ขายข้าว กว่าจะมาเอา มันขายไม่ค่อยดี แต่ เราไม่มีนาทำก็ต้องทำอย่างอื่นแหละ ไม่รู้จะทำอะไร ที่ดีกว่านี้

ชาวบ้านกลุ่มอาชีพทำนา : อย่างปีนี้ข้าวราคาดี ชาวนาที่พออยู่ได้ อย่างปีก่อน น้ำท่วม ฉะนั้นร่อง ไร่ให้เลขไม่รู้จะทำยังไง เกียวไม่ ได้เลย

: ค่าปุ๋ย ยา ก็แพง ไหนจะค่าจ้างเขาเกียวอีก

5. ด้านการศึกษาและข้อมูล ข่าวสาร

5.1 ปัญหาและความต้องการด้านการศึกษา

ปัญหาด้านการศึกษาที่ทุกกลุ่มให้ความสนใจ ได้แก่ การที่คนในกลุ่มล้วนมีการศึกษาค่ำ คือ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 6 ซึ่งเป็นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ทำให้ต้องทำงานที่ใช้แรง กาย เช่นเดียวกับที่บรรพบุรุษได้ทำต่อ ใ ก้นมา ชาวบ้านจึงพยายามส่งบุตรหลานให้เรียนสูงที่สุดเท่าที่ จะสามารถทำได้ ด้วยเหตุผลที่ว่า งาน ในหมู่บ้านไม่แน่นอน ลำบาก การที่ลูก ได้เรียนสูง จะทำให้

สามารถหางานทำได้ดีขึ้น ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ โรงเรียนมุ่งสอนเน้นวิชาการ ให้เด็กสามารถสอบแข่งขันเข้าศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น แต่เมื่อมีกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการศึกษาก่อนข้างสูง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ว่างงาน เนื่องจากถูกเลิกจ้างจากโรงงานอุตสาหกรรม และในกลุ่มนี้ได้ให้ความเห็นว่า การเรียนในระบบโรงเรียนของตนไม่เอื้อต่อการประกอบอาชีพเลย ทำให้ชาวบ้านกลุ่มอื่น ๆ เริ่ม ได้คิดว่า การเรียนสูง ไม่ใช่ตัวชี้วัดว่าจะ ได้ทำงานสบาย หรือมีงานทำดังที่คาดหวังไว้ ดังนั้นความต้องการในด้านนี้ของชาวบ้านคือ ให้บุตรหลานได้เรียนวิชาชีพคิดตัวไว้บ้าง นอกเหนือจากการเรียนวิชาทั่วไป ส่วนอาชีพที่ชาวบ้านต้องการก็คือ เกษตรกรรม และงานช่าง ประเภทต่าง ๆ เช่น ช่างไฟฟ้า ช่างยนต์ ช่างไม้หรือ ช่างปูน ชาวบ้านบอกว่า เด็กสามารถเรียนรู้ได้จากคนในหมู่บ้าน เพราะมีคนเป็นงานเหล่านี้มากมาย

5.2 ปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

สภาพการศึกษาปัจจุบัน ยังแยกส่วนระหว่างบ้าน กับโรงเรียน เด็กที่ไปโรงเรียนเมื่อพ้นรั้วโรงเรียนเข้าไปแล้ว ก็เป็นสิทธิของครู ผู้ปกครองเพียงแค่ว่าไปส่งหน้าโรงเรียน หรือไม่ก็ส่งแค่หน้าบ้าน สภาพเหล่านี้เกิดขึ้นทั่วไป รวมทั้งหมู่บ้านคงอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งจากการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนใกล้หมู่บ้าน และสัมภาษณ์คณะครู ผู้บริหารโรงเรียน พบว่า การมีส่วนร่วมของกรรมการโรงเรียนก็คือ ปรึกษาหารือกันว่า ปีนี้จะพัฒนาอะไรบ้าง หรือชี้แจงแผนงานของโรงเรียนที่คณะครูจัดทำขึ้นแล้ว แต่ยังไม่มีการประชุมปรึกษาหารือ หรือแสดงความคิดเห็นว่าโรงเรียนควรมีแผนงานอะไร อย่างไร ตามบทบาทหน้าที่ของกรรมการโรงเรียน ที่ระบุไว้ในระเบียบกรรมการโรงเรียน ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งในส่วนของผู้ปกครองพบว่า ไม่เคยมีการประชุมขอความเห็นใด ๆ จากผู้ปกครองในเรื่องของแผนงานโครงการ หรือเนื้อหาหลักสูตร ถึงแม้บางโรงเรียนจะเคยจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในเขตชนบท (กศ.พช.) ก็ตาม แต่ก็จัดกันอยู่ในโรงเรียน ไม่มีการติดต่อเชื่อมโยงกับบ้านเลข ในประเด็นการมีส่วนร่วมนี้ ชาวบ้านและกรรมการโรงเรียนยังพูดไม่ได้เต็มทีว่าตนมีความสามารถในการพิจารณา ให้ความเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน หรือไม่ แต่ ทุกคนพอใจถ้าได้เปิดโอกาสให้เข้าร่วม

ซึ่งในเรื่องดังกล่าว ชาวบ้านที่มีบุตรหลาน อยู่ในโรงเรียนโดยเฉพาะในระดับชั้นมัธยมศึกษาให้ความเห็นว่า เด็กที่ไปโรงเรียนระดับนี้ มีค่าใช้จ่ายสูงมาก โดยเฉพาะเรื่องเครื่องแต่งกาย ค่ากิจกรรมต่าง ๆ อีกหนึ่งไม่ทราบว่าจะเด็กที่ไปโรงเรียนตั้งใจเรียนหรือไม่ คนเพื่อนอย่างไร มีความประพฤติอย่างไร

ผู้วิจัย : ถ้าเขาเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง / ชาวบ้าน เข้าร่วมจัดการศึกษากับโรงเรียนท่านคิดอย่างไร

ชาวบ้าน : ถ้าได้อย่างนั้นก็ดี หลานผมอยู่โรงเรียนจินดา (มัธยมศึกษากรม
สามัญ) ชื่อทุกอย่าง ฉุน่องรองเท่า กิจกรรมกีฬา บางครั้งไป
กีฬา แทนที่ครูจะมาส่ง กลับต้องให้ผู้ปกครองไปรับศึก ๆ
คืน ๆ ให้เรียนที่วัดสุวรรณฯ (โรงเรียนชายโอกาส) ฟรีทุก
อย่างมันก็ไม่เรียน ขอบตามเพื่อน เด็กสมัยนี้ทำอะไรไม่ได้ กลัว
ติดยา

สตรีแม่บ้าน : เรามัน ไม่มีเวลา แต่ก็อยากรู้เหมือนกันว่า ลูกไปโรงเรียนวัน ๆ
ทำอะไรกันบ้าง

กรรมการโรงเรียน : ก็คงให้ความเห็นได้บางเรื่อง แต่จะลึกเข้าไปในเรื่องที่
เรียนยังไม่แน่ใจว่าจะทำได้หรือเปล่า

ความต้องการด้านนี้ คือ การมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ในเรื่องการรับรู้ค่าใช้จ่าย ความ
ประพฤติ และสิ่งที่เด็กได้รับ

3.2 ปัญหาและความต้องการคุณภาพชีวิตและสังคมระดับชุมชน

3.2.1 ปัญหาและความต้องการด้านครอบครัวและสังคม

ปัญหาด้านนี้คือ การรวมกลุ่มทำงาน หรือการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรม จากการศึกษา
เอกสาร ราชชื่อสมาชิกกลุ่ม สันทนาการกลุ่ม สัมภาษณ์คณะกรรมการ และสนทนากับชาวบ้าน ทราบว่า
หมู่บ้านนี้ยังไม่มีการจัดตั้งกลุ่ม หรือ องค์กรใด ๆ เลย ยกเว้น กลุ่มที่ทางราชการให้จัดตั้ง ได้แก่ กลุ่ม
กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มสตรีแม่บ้าน และ กลุ่มเยาวชน เหตุผลที่ยังไม่มีการจัดตั้งหรือรวมกลุ่มใด ๆ
ด้วยตนเอง น่าจะมาจากกรณีที่ไม่มีผู้นำในการรวมกลุ่ม ประกอบกับชาวบ้านบางกลุ่ม เช่น กลุ่มรับจ้าง
มีความศรัทธาในกรรมการหมู่บ้านน้อย

ผู้วิจัย : ในหมู่บ้านเคยมีการประชุมลูกบ้านกันไหม

ชาวบ้าน : ไม่เคยหรอก มีแต่จะเอากิจการอะไรเข้าบ้านเขาเท่านั้นแหละ ไม่
สนใจลูกบ้านจะเป็นยังไง

ผู้วิจัย : เคยได้รับเงินยืม ไม่เสียดอกเบี้ยบ้างไหม

ชาวบ้าน : ได้แต่คนรวย ๆ เขาเอาไปให้คู่ต่อ

: เอาแต่พวกเขา ไปตามเส้นคนรวย

: หลวงเอามาให้คนจน แต่คนจนไม่ได้รับ

: ท่านนั้นเขาก็ได้แหนบทองไป

อีกทั้งกรรมการหมู่บ้านเองก็ไม่มีเวลา ต่างคนต่างทำงานส่วนตัว จึงไม่ได้สนใจกับความ เป็นอยู่ของลูกบ้านเท่าที่ควร แม้แต่ชาวบ้านที่มีอาชีพเดียวกัน ก็ไม่ได้รวมกลุ่มต่อรองกับพ่อค้าคน กลาง ตรงกันข้ามต้องเอาใจพ่อค้า เพราะกลัวจะไปรับซื้อที่อื่น

ปัญหาดังกล่าวทำให้ชาวบ้านที่ยังพึ่งตนเองไม่ได้ และในกลุ่มชาวบ้านที่มีเวลาว่าง มีความ ต้องการให้มีการรวมกลุ่มทำงาน โดยมีผู้มาฝึกงานให้ และเป็นงานที่สามารถทำรายได้ให้กับครอบครัวดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และต้องการหัวหน้ากลุ่มที่เข้มแข็ง สนใจความเป็นไปของสมาชิก

3.2.2 ด้านการศึกษาและความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร

ปัญหาและความต้องการในด้านนี้ของชุมชน เป็นความต้องการร่วมระหว่างระดับ บุคคล/ครอบครัว และระดับชุมชน ดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น ถึงความต้องการให้บุตรหลานมีความ รู้ความสามารถ เกี่ยวกับอาชีพที่สามารถหางานทำได้ง่าย เช่น เกษตร และงานช่างต่าง ๆ และต้องการ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ส่วนในประเด็นความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ชาวบ้านให้ความสำคัญกับความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับอาชีพและตลาด ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีแหล่งข้อมูลในหมู่บ้าน จะมีบ้านที่อยู่วัดใกล้หมู่บ้าน แต่ต้องเดินทางไปอ่านไกล ชาวบ้านจึงต้องการทราบความเคลื่อนไหว เกี่ยวกับอาชีพ และตลาดจาก หอกระจายข่าว และเนื่องจากหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ มีครัวเรือนถึงร้อยกว่าครัวเรือน หอกระจายข่าวจึงไม่สามารถส่งไปได้ทั่วถึง ชาวบ้านจึงต้องการให้มีเสียงตามสาย หรือการเชื่อมโยง เสียงให้ทั่วทั้งหมู่บ้าน

ความต้องการในกลุ่มนี้ คือ : การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ เกี่ยวกับอาชีพ และความเคลื่อนไหวของตลาด

3.2.3 ด้านอนามัยและสาธารณสุข

ปัญหาและความต้องการในระดับบุคคล/ครอบครัวและชุมชน ตรงกันในเรื่องของยาเสพติด ที่กำลังระบาดอยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งผลของการมีผู้ติดยาเสพติดย่อมก่อปัญหาให้กับหมู่บ้านได้ใน อนาคต เช่น เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพของตนเองและการเงินของครอบครัว

3.2.4 ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม

ปัญหาน้ำในแหล่งน้ำของหมู่บ้านไม่สามารถนำมาใช้ได้ ดังสมัยก่อน เป็นปัญหาของ ชุมชนนี้ สาเหตุของน้ำเน่าเสีย มี 2 ประการ คือ ในคู/คลองข่อยเข้าไร่นา เกิดภาวะน้ำเน่าเสียจาก การที่ชาวบ้านใช้สารเคมีและยาปราบศัตรูพืช ในไร่นา แล้วปล่อยน้ำในนาให้ไหลลงคู คลอง จนปลา ลดจำนวนลง (จากการสนทนากลุ่มและสำรวจหมู่บ้าน) ส่วนน้ำในคลองส่งน้ำซึ่งไหลผ่านหมู่บ้านเกิด การเน่าเสียบริเวณประตูกั้นน้ำ เนื่องจากการทิ้งขยะ สิ่งปฏิกูล และการทิ้งซากสัตว์ที่ถูกรถชนลงในลำ คลอง ซึ่งนอกจากน้ำจะเน่าเสียมากขึ้นมาใช้ไม่ได้แล้ว ยังส่งกลิ่นรบกวน สร้างความเดือดร้อนให้กับ บ้านเรือนในบริเวณประตูกั้นน้ำ และผู้ที่เดินทางผ่าน (จากการสนทนากับกลุ่มชาวนา สัมภาษณ์คณะ

กรรมการหมู่บ้าน และผู้บริหารโรงเรียน) ประกอบกับที่ ชาวบ้านมีน้ำประปาและน้ำบาดาลใช้จึงไม่ กระจือหรือร้นในเรื่องดังกล่าวนัก

ความต้องการของชุมชนคือ ให้นำในแหล่งน้ำของหมู่บ้าน สามารถนำขึ้นมาใช้ได้ดังสมัย ก่อน จะ ได้ไม่เปลืองน้ำประปา หรือน้ำบาดาล รวมทั้งไม่มีกลิ่นรบกวน

สรุปความต้องการคุณภาพชีวิตและสังคม

1. ความต้องการในคุณภาพชีวิตและสังคมระดับบุคคลและครอบครัว

1.1 ความต้องการด้านเศรษฐกิจ

1.1.1 ต้องการมีอาชีพและอาชีพเสริม ที่สามารถทำรายได้ และมีตลาดรองรับ

1.1.2 ต้องการให้ราคาผลผลิตตรงตัว และมีราคาดีพอที่เกษตรกรอยู่ได้ และมี ตลาดรองรับใกล้หมู่บ้าน

1.1.3 ต้องการหมคหนี้สิน หลังจากกู้มาใช้ ภายใน ระยะ 5 - 10 ปี

1.2 ความต้องการด้านครอบครัวและสังคม

ความต้องการด้านนี้คือ ให้ครอบครัวมีความอบอุ่น ได้อยู่พร้อมหน้ากัน ไม่ทะเลาะ ฆาะแฉ้ง มีงานทำ มีรายได้เลี้ยงครอบครัวพออยู่ได้

1.3 ความต้องการด้านการศึกษา ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร

1.3.1 ต้องการให้บุตรหลานได้เรียนวิชาชีพที่หางานทำได้ง่าย ในกรณีที่ไม่ สามารถหางานทำได้ตามที่ต้องการ รวมทั้งมีผู้มาฝึกอาชีพให้กับผู้ว่างงานในหมู่บ้าน

1.3.2 ต้องการให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในการรับรู้และร่วม ตัดสินใจเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย และความประพฤติของบุตรหลาน

1.4 ความต้องการด้านอนามัยและสาธารณสุข

ความต้องการด้านนี้ คือ ให้บุตรหลานไม่ถูกล่อลวง ไปติดยาเสพติด

1.5 ความต้องการด้านความมั่นคง และสิทธิ

ชาวบ้านต้องการความมั่นคงในอาชีพ คือ มีอาชีพที่มีรายได้พอเลี้ยงชีพในท้องถิ่น ไม่ต้อง ย้ายที่ทำงานบ่อย ๆ และมีงานทำที่มีรายได้ทุกวัน

2 ความต้องการคุณภาพชีวิตและสังคมระดับชุมชน

2.1 ความต้องการด้าน ครอบครัว - สังคม

ความต้องการด้านสังคม ได้แก่ การรวมกลุ่มทำงานที่มีผู้ฝึกอาชีพให้ และเป็นงานที่สามารถทำรายได้ มีตลาดรองรับ นอกจากนี้ ยังต้องการผู้นำกลุ่มที่เข้มแข็ง สนใจความเป็นไปของสมาชิก

2.2 ความต้องการด้านการศึกษา ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และวัฒนธรรม จิตใจ

2.2.1 ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2.2.2 ต้องการได้รับข้อมูล ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพ เช่น ความเคลื่อนไหวของตลาดรับซื้อสินค้า ทางหอกระจายข่าว หรือเสียงตามสาย

2.3 ความต้องการด้านอนามัย และสาธารณสุข

ความต้องการของชุมชน คือ การให้หมู่บ้านปลอดจากยาเสพติดให้โทษ

2.4 ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม

ความต้องการด้านนี้ คือ การให้ทำในแหล่งน้ำสะอาดพอที่จะนำมาอุปโภคได้ คือ ไม่มีกลิ่นเหม็น ไม่มีสิ่งปฏิกูล และขยะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางจำแนกระดับความต้องการคุณภาพชีวิตและสังคม

ความต้องการเรียงลำดับความสำคัญ	ระดับบุคคล ครอบครัว	ระดับชุมชน
1. ด้านเศรษฐกิจ		
1.1 มีอาชีพเสริม	✓	
1.2 ข้าราชการ	✓	
1.3 ปลอดหนี้สิน	✓	
2. ด้านครอบครัว - สังคม		
2.1 ครอบครัวอบอุ่น	✓	
2.2 มีการรวมกลุ่มทำงาน	✓	✓
3. ด้านการศึกษา-ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร		
3.1 บุตรหลานได้เรียนวิชาชีพ	✓	
ในระดับมัธยม		
3.2 มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	✓	✓
3.3 ได้รับข้อมูล ข่าวสารที่เป็นประโยชน์	✓	✓
4. ด้านอนามัยและสาธารณสุข		
4.1 คนในครอบครัวและชุมชน	✓	✓
ปลอดจากยาเสพติด		
5. ด้านความมั่นคง - สิทธิ		
5.1 มีความมั่นคงในอาชีพ	✓	
6. ด้านโครงสร้างพื้นฐานและ		
สิ่งแวดล้อม		
6.1 น้ำในแหล่งน้ำสะอาด		✓
พอเพียงในการอุปโภค		

ส่วนที่ 4 การพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม

จากปัญหาและความต้องการคุณภาพชีวิตและสังคมที่ได้จากการสนทนากลุ่มกับชาวบ้าน จำนวน 5 กลุ่ม และสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน จำนวน 8 คน รวมทั้งสิ้น 49 คน และจัดเรียงลำดับความสำคัญโดยตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 5 คน และผู้นำชุมชนอีก 3 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน โดยถือเกณฑ์ความสำคัญเร่งด่วนและเป็นปัญหาในระดับชุมชนแล้ว ผู้วิจัยนำความต้องการดังกล่าวมาสร้างเกณฑ์ตัวชี้วัด และนำไปให้ตัวแทนกลุ่มเดิมพิจารณาความตรง อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งผลของการวิจัยได้ตัวชี้วัด ดังตารางต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 แสดงความต้องการและเกณฑ์ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมในหมู่บ้านคง

ลำดับ	ประเด็น	ความต้องการ	รายละเอียด	เกณฑ์ตัวชี้วัด
1	เศรษฐกิจ	1. มีอาชีพ และอาชีพเสริม 2. ราคาผลผลิตดี สินค้า ทั่วถ้วน 3. หมดหนี้สิน	1.1 ชาวบ้านมีอาชีพเสริมที่สามารถทำรายได้ให้ และมีตลาดรองรับ 2.1 ราคาผลผลิตดีสินค้าดี พอที่ชาวบ้านอยู่ได้ และมีตลาดรองรับใกล้หมู่บ้าน 3.1 ต้องการหมดหนี้สิน หลังจากกู้มาใช้จ่ายภายใน 5-10 ปี	1.1 จำนวนประชากรวัยแรงงานที่ว่างงานนอกภาคอุตสาหกรรม ต่อจำนวนประชากรภาคเกษตรทั้งหมด 2.1 จำนวนชาวบ้านที่ขายผลผลิต ได้ในราคาที่ดีพอที่จะยึดเป็น อาชีพได้ต่อไป ต่อจำนวนชาวบ้านที่ประกอบอาชีพนั้น ๆ 2.2 มีตลาดกลางการเกษตรในสหกรณ์บ้าน ตำบล หรืออำเภอ 3.1 จำนวนชาวบ้านที่สามารถใช้เงินคืน โดยไม่จำเป็นต้องกู้มาใหม่ ภายในระยะเวลา 5-10 ปี ต่อจำนวนชาวบ้านที่ซื้อเงินกู้ทั้งหมด
2	ครอบครัว สังคม	1. การมีครอบครัวอบอุ่น 2. มีการรวมกลุ่มกันทำงาน	1.1 สมาชิกได้อยู่พร้อมหน้ากันไม่ทะเลาะ เบาะแว้งกัน มีงานทำมีรายได้พอเลี้ยงครอบครัว 2.1 มีการรวมกลุ่มการทำงานที่มีผู้ฝึกอาชีพ และ เป็นงานที่มีตลาดรองรับ และผู้นำเข้มแข็ง สนใจ ความเป็นไปของสมาชิก	1.1 จำนวนครัวเรือนที่สมาชิกได้อยู่ร่วมกันพร้อมหน้าพร้อมตา ต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2.1 จำนวนครั้งที่ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันทำงานกิจกรรม จนประสบผลสำเร็จ หรือมีความยั่งยืน ในระยะเวลา 1 ปี
3	การศึกษา ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และ วัฒนธรรมจิตใจ	1. ต้องการได้เรียนวิชาชีพ 2. การมีส่วนร่วมในการ	1.1 บุตรหลานได้เรียนวิชาชีพที่หางานทำได้ง่าย ในกรณีที่ไม่มีงานทำตามที่ต้องการ และต้องการ ให้มีผู้ฝึกอาชีพให้กับชาวบ้าน 2.1 การมีส่วนร่วมรับรู้ค่าใช้จ่าย ความประพฤติ	1.1 จำนวนผู้ผ่านการศึกษาที่ไม่สามารถหางานทำได้ต่อจำนวน ผู้ผ่านการศึกษาในระดับเดียวกัน ในระยะเวลาเดียวกัน 1.2 จำนวนครั้งที่ชาวบ้านได้รับการฝึกอาชีพจนสามารถทำรายได้ ให้กับครอบครัว ในระยะเวลา 1 ปี 2.1 จำนวนครั้งที่ชาวบ้าน ได้เข้าร่วมประชุม รับรู้เรื่องค่าใช้จ่าย ความ

ตารางที่ 3 แสดงความต้องการ และเกณฑ์ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมในหมู่บ้านคง (ต่อ)

ลำดับ	ประเด็น	ความต้องการ	รายละเอียด	เกณฑ์ตัวชี้วัด
4	อนามัย สาธารณสุข	จัดการศึกษา 3. ต้องการได้รับข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์	และสิ่งที่เด็ก ได้จากการไปเรียน 3.1 ชาวบ้านต้องการ ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ เป็นประโยชน์ต่ออาชีพ เช่น ความเคลื่อนไหว ของตลาดรับซื้อสินค้า 1.1 บุตร หลาน ไม่ถูกส่งออกไปศึกษาเสียดิ และหมู่บ้าน ไม่มีผู้ศึกษาเสียดิ	ประพฤติ และร่วมรู้เรื่องของบุตรหลาน ในเวลา 1 ภาคการศึกษา 3.1 จำนวนของชาวบ้านที่บอกแหล่งข้อมูลหมู่บ้าน 3.2 มีแหล่งข้อมูลข่าวสารที่บรรจุเรื่องของอาชีพ อยู่ในหมู่บ้าน 3.3 จำนวนชั่วโมงของการฟังหรือดูรายการเกี่ยวกับอาชีพต่อสัปดาห์ 1.1 จำนวนของผู้ที่ถูกตรวจพบว่ามีการเสียดิอยู่ในร่างกาย
5	ความมั่นคง สิทธิ	1. มีความมั่นคงในอาชีพ	1.1 มีอาชีพที่มีรายได้พอเลี้ยงชีพในท้องถิ่น ไม่ต้องย้ายที่ทำงานบ่อย ๆ และมีงานทำที่มีรายได้ ทุกวัน	1.1 จำนวนของประชากรที่ต้องเปลี่ยนอาชีพในรอบ 1 ปี
6	โครงสร้าง- พื้นฐานและ สิ่งแวดล้อม	1. น้ำในแหล่งน้ำสะอาด	1.1 แหล่งน้ำในหมู่บ้านสะอาด ไม่มีขยะสิ่งปฏิกูล ไม่มีปลาตาย ไม่มีกลิ่นเน่าเหม็น	1.1 จำนวนแหล่งน้ำที่สะอาดพอสำหรับการอุปโภค ต่อจำนวน แหล่งน้ำทั้งหมด

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านให้ความสำคัญกับประเด็นต่าง ๆ เรียงลำดับดังนี้

อันดับที่ 1 คือความสำคัญ ด้านเศรษฐกิจ ในเรื่องการมีอาชีพเสริมมากที่สุด รองลงมา คือ ราคาผลผลิตและ สินค้า

อันดับที่ 2 คือ ความสำคัญด้านครอบครัว และสังคม โดยชาวบ้านให้ความสำคัญกับการมีครอบครัวที่อบอุ่น สมาชิกได้อยู่พร้อมหน้ากัน

อันดับที่ 3 คือ การศึกษา ความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและวัฒนธรรม จิตใจ โดยเฉพาะในเรื่องการศึกษาอาชีพทั้งสำหรับเด็ก ในโรงเรียนและชาวบ้านในชุมชน

อันดับที่ 4 คือ ด้านอนามัยและสาธารณสุข ในเรื่องของยาเสพติด

อันดับที่ 5 คือ ด้านความมั่นคงและสิทธิ ในประเด็นความมั่นคงในอาชีพ

อันดับที่ 6 คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งแวดล้อม ในเรื่องของแหล่งน้ำสะอาด

เมื่อผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ตัวชี้วัด และนำไปให้ชาวบ้านพิจารณาความตรงแล้ว ผู้วิจัยนำเกณฑ์ตัวชี้วัดทั้ง 2 พื้นที่ มาศึกษาหาเกณฑ์ตัวชี้วัดร่วม โดยพิจารณาจากความหมายที่ซ่อนอยู่ในเกณฑ์ตัวชี้วัดแต่ละแห่ง ประกอบกับการอภิปรายในขณะสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์ แล้วนำมาจัดทำเกณฑ์ตัวชี้วัดร่วม โดยไม่เรียงลำดับความสำคัญ ได้เกณฑ์ตัวชี้วัดร่วมดังตารางต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 เกณฑ์ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมในชุมชนบทจากชน...

ลำดับ ความสำคัญ	ประเด็น	เกณฑ์ตัวชี้วัด ๑ บ้านคน	เกณฑ์ตัวชี้วัด ๒ บ้านคง	เกณฑ์ตัวชี้วัด ๓ ร่วม
1	เศรษฐกิจ	1. จำนวนครัวเรือนที่มีเงินออมเมื่อหักต้นทุนการคิดค่าเช่าแล้ว ไม่ต่ำกว่า ครัวเรือนละ 1,000 บาท ต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2. จำนวนของประชากรวัยแรงงานที่ว่างงานนอกภาคอุตสาหกรรมต่อจำนวนประชากรทั้งหมด 3. จำนวนของประชากรวัยแรงงานที่ไม่มีอาชีพ ต่อจำนวนประชากรทั้งหมด 4. จำนวนครัวเรือนที่สามารถกู้เงินได้ในอัตราดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ 6/ปี ต่อจำนวนครัวเรือนที่ต้องกู้เงินทั้งหมด 5. จำนวนครัวเรือนที่สามารถส่งเงินกู้คืนภายในเวลา 10 ปี ต่อจำนวนครัวเรือนที่กู้เงินทั้งหมด 6. มีสหกรณ์ร้านค้าหรือศูนย์สวัสดิการดูแลและสหกรณ์ออมทรัพย์ในหมู่บ้านหรือตำบลที่ชาวบ้านที่เข้าถึงด้านการซื้อของสินค้าราคาถูก	1. จำนวนครัวเรือนที่ขายผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ได้ในราคาที่ดีพอที่จะยึดเป็นอาชีพต่อไป ต่อจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพนั้นๆ 2. มีตลาดกลางการเกษตร ในเขตตำบลหรืออำเภอ 3. จำนวนของประชากรวัยแรงงานที่ว่างงานนอกภาคอุตสาหกรรม 4. จำนวนของประชากรวัยแรงงานที่ไม่มีอาชีพ 5. จำนวนครัวเรือนที่สามารถใช้เงินกู้คืนโดยไม่มีดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ 5-10 ปี ต่อจำนวนครัวเรือนที่กู้เงินทั้งหมด	1. จำนวนครัวเรือนที่ขายผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ในไร่อ้อยของที่ไม่ต้องเปลี่ยนอาชีพ ต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2. จำนวนของประชากรวัยแรงงานที่ว่างงานนอกภาคอุตสาหกรรม 3. จำนวนของประชากรวัยแรงงานที่ไม่มีอาชีพ 4. จำนวนครัวเรือนที่สามารถกู้เงินกู้ได้หมดภายในระยะเวลา 10 ปี โดยไม่จำเป็นต้องกู้ใหม่ ต่อจำนวนครัวเรือนที่กู้เงินทั้งหมด 5. มีสถานที่ซื้อของผลผลิต/ สินค้าในราคาพิเศษรวมและมีแหล่งเงินกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ

ลำดับ ความสำคัญ	ประเด็น	เกณฑ์ตัวชี้วัด ๑ บ้านตอน	เกณฑ์ตัวชี้วัด ๒ บ้านแดง	เกณฑ์ตัวชี้วัด ๓ ร่วม
2	ครอบครัว-สังคม	<p>และอยู่กับเงินคดออกเมื่อค่าได้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนครัวเรือนที่สมาชิกได้มีส่วนร่วมกันอย่าง 2. จำนวนครั้งที่ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มทำงาน หรือกิจกรรม จนประสบผลสำเร็จ หรือมีความยั่งยืน ในระยะเวลา 1 ปี 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนครัวเรือนที่สมาชิกได้มีส่วนร่วมกันอย่าง 2. จำนวนครั้งที่ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มทำงาน หรือกิจกรรมจนประสบผลสำเร็จ หรือมีความยั่งยืน ในระยะเวลา 1 ปี 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนครัวเรือนที่สมาชิกได้มีส่วนร่วมกัน หรือแยกไป-พร้อมตา คัดจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2. จำนวนครั้งที่ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มทำงาน หรือกิจกรรมจนประสบผลสำเร็จ หรือมีความยั่งยืน ในระยะเวลา 1 ปี
3	อนามัย - สาธารณสุข	<ol style="list-style-type: none"> 1. ร้อยละของประชากรที่พบโรคตาผิดปกติ 2. จำนวนครั้งที่มีการตรวจหรือสาธิตเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ในระยะเวลา 1 ปี 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ร้อยละของประชากรที่พบโรคตาผิดปกติ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ร้อยละของประชากรที่ตรวจพบว่ามีการผิดปกติในร่างกาย หรือพบโรคตาผิดปกติ
4	ความมั่นคง - สิทธิ	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนครัวเรือนที่มีเงินออมในรูปของเงินฝากธนาคาร 2. จำนวนครัวเรือนที่มีที่ดินทำกินต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 3. จำนวนครั้งที่ชาวบ้านได้บริหาร จัดการงบประมาณเพื่อรัฐหรือองค์กรท้องถิ่นจัดสรรให้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนครัวเรือนที่มีเงินออมในรูปของเงินฝากธนาคาร 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนครัวเรือนที่มีเงินออมในรูปของเงินฝากธนาคาร
5	การศึกษา ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และวัฒนธรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนครั้งที่ชาวบ้านได้รับการฝึกอาชีพจนสามารถทำรายได้ให้กับครอบครัว ในระยะเวลา 1 ปี 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนครั้งที่ชาวบ้านได้รับการฝึกอาชีพจนสามารถทำรายได้ให้กับครอบครัว ในระยะเวลา 1 ปี 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนครั้งที่ชาวบ้านได้รับการฝึกอาชีพจนสามารถทำรายได้ให้กับครอบครัว ในระยะเวลา 1 ปี

ลำดับ ความสำคัญ	ประเด็น	เกณฑ์ตัวชี้วัด 1 บ้านดอน	เกณฑ์ตัวชี้วัด 2 บ้านคง	เกณฑ์ตัวชี้วัด 3 ร่วม	
6	โครงสร้างพื้นฐาน - สิ่งแวดล้อม	<p>2. จำนวนครั้งที่ชาวบ้านได้เข้าร่วมประชุมกับบุคลากร ใน 1 เดือน ต่อจำนวนครั้งของการประชุมใน 1 ภาคการศึกษา</p> <p>3. จำนวนครั้งของการศึกษาดูงานในรอบ 1 ปี</p> <p>4. มีแหล่งความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ในหมู่บ้าน</p> <p>5. จำนวนครัวเรือนของการดูรายการโทรทัศน์</p> <p>ซึ่งวิเทศเกี่ยวกับอาชีพ การเมือง สุขภาพอนามัย ใน 1 สัปดาห์</p> <p>6. จำนวนครั้งของการรณรงค์ ส่งเสริม การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตแบบไทย</p>	<p>2. จำนวนผู้ผ่านการศึกษาที่ไม่สามารถออกงานทำได้ ต่อจำนวนผู้ผ่านการศึกษาในระดับเดียวกัน ในระยะเวลาเดียวกัน</p> <p>3. จำนวนครั้งที่ชาวบ้านได้เข้าร่วมประชุม รับรู้เรื่องค่าใช้จ่าย ความประพฤติและรับรู้อย่างถูกต้องของครูสอน ใน 1 ภาคการศึกษา</p> <p>4. มีแหล่งข้อมูล ข่าวสาร ที่บรรจุเรื่องอาชีพ ในหมู่บ้าน</p> <p>5. ร้อยละของชาวบ้านที่มามีความรู้จากแหล่งข้อมูลของหมู่บ้าน</p> <p>6. จำนวนครัวเรือนของการดูรายการโทรทัศน์</p> <p>ซึ่งวิเทศเกี่ยวกับอาชีพ ใน 1 สัปดาห์</p>	<p>2. จำนวนครั้งที่ชาวบ้านได้เข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษา และ เรื่องของนักเรียน ในเวลา 1 ภาคการศึกษา</p> <p>3. มีศูนย์ข้อมูลหมู่บ้านที่บรรจุเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต เช่น อาชีพ สุขภาพอนามัย การเมือง ฯลฯ</p> <p>4. จำนวนครัวเรือนของการดูรายการ โทรทัศน์</p> <p>ซึ่งวิเทศเกี่ยวกับอาชีพ ใน 1 สัปดาห์</p>	<p>1. จำนวนแหล่งน้ำที่สามารถนำมาใช้เพื่อการอุปโภคได้ ต่อจำนวนแหล่งน้ำทั้งหมด</p>
	โครงสร้างพื้นฐาน - สิ่งแวดล้อม	<p>1. ถนนในหมู่บ้านใช้สัญจร ไปได้ในฤดูน้ำหลาก</p> <p>2. มีโทรศัพท์ที่สามารถใช้หมู่บ้าน 1 เครื่อง</p> <p>3. จำนวนแหล่งน้ำที่สามารถนำมาใช้อุปโภคได้ ต่อจำนวนแหล่งน้ำทั้งหมด</p>	<p>1. จำนวนแหล่งน้ำที่สามารถนำมาใช้เพื่อการอุปโภคได้ ต่อจำนวนแหล่งน้ำทั้งหมด</p>	<p>1. จำนวนแหล่งน้ำที่สามารถนำมาใช้เพื่อการอุปโภคได้ ต่อจำนวนแหล่งน้ำทั้งหมด</p>	